

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

İMAM HATİP ORTAOKULU MEZUNU
ÖĞRENCİLERİN İMAM HATİP LİSESİNİ TERCİH
ETMEME SEBEPLERİ
(KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman ASLAN

İstanbul
Nisan – 2022

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

İMAM HATİP ORTAOKULU MEZUNU ÖĞRENCİLERİN
İMAM HATİP LİSESİNİ TERCİH ETMEME SEBEPLERİ
(KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman ASLAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Faruk KANGER

İstanbul
Nisan – 2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğretim Üyesi Faruk KANGER ..... (İmza)

Üye Doç. Dr. Şaban BERK ..... (İmza)

Üye Dr. Öğretim Üyesi Esra TÜRK..... (İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebepleri (Karaman İli Örneği)**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Osman ASLAN

ÖN SÖZ

İslam dininin gereklerinin güvenilir ve doğru kaynaklardan öğrenilmesi ve öğretilmesi önem arz etmektedir. Bu öneme binaen ülkemizde de gerekli kanunlar düzenlenerek farklı düzeylerde ve farklı formatlarda din eğitim ve öğretimi yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda İmam Hatip Okulları da açılmış ve farklı süreçlerden geçerek günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Günümüzde İmam Hatip Liselerinin yanında, 11 Nisan 2012 Çarşamba günü Resmî Gazetede yayımlanan 6287 sayılı kanuna dayanarak İmam Hatip Ortaokulları da açılmıştır. İmam Hatip Ortaokulundan mezun olan öğrenciler diğer ortaokul öğrencileri gibi ortaöğretime geçiş sınavına girmek veya sınavsız geçmek suretiyle tercih ettiği herhangi bir ortaöğretim kurumuna kayıt yaptırmaktadırlar.

Bu çalışma ortaokul eğitimini İmam Hatip okulunda tamamlamış fakat ortaöğretime geçişte İmam Hatip Lisesini tercih etmemiş olan öğrencilerin bu okulları tercih etmeme sebeplerinin araştırılmasını konu almaktadır. Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, önemi, problemi, amacı, kapsam ve sınırlılıklara değinilmiştir. İkinci bölümde; kuramsal ve kavramsal çerçeve hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde öğrencilere uygulanan anketten ve bu öğrencilerden bazılarının velileri ile yapılan mülakattan elde edilen veriler ve bulgular aktarılmıştır. Beşinci bölümde ise bu bulguların sonucunda bu okulların tercih edilmeme nedenlerine dair sebepler ile ilgili tartışma ve değerlendirmeler yapılarak gerekli önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın bilimsel bir zeminde yazılmasını sağlayan ve çalışmamın hazırlanmasından bitimine kadar geçen süreçte değerli bilgilerinden faydalandığım danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Faruk KANGER'e, tashih ve tavsiyeleriyle bana yol gösteren çok kıymetli sayın jüri üyesi hocalarım Doç. Dr. Şaban BERK ve Dr. Öğr. Üyesi Esra TÜRK 'e, anket ve mülakatların uygulama noktasında yardımlarını esirgemeyen okul idarecileri, öğretmen ve öğrencilere, ayrıca bu çalışmada emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum.

Osman ASLAN
İstanbul-2022

ÖZET

İMAM HATİP ORTAOKULU MEZUNU ÖĞRENCİLERİN İMAM HATİP LİSESİNİ TERCİH ETMEME SEBEPLERİ (KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ)

Osman ASLAN

Yüksek Lisans, Felsefe ve Din Bilimleri

Tez danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Faruk KANGER

Nisan-2022, 139 Sayfa

Bu araştırma, temel eğitimini imam hatip ortaokulunda tamamlayıp ortaöğretim sürecinde imam hatip liselerini tercih etmeyen öğrencilerin durumlarını incelemek için yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda öğrencilerin imam hatip liselerine devam etmemesinin altında yatan etkenlerin ortaya konması, bu okullardaki eksikliklerin belirlenmesi ve bu eksiklerin kaynaklarının saptanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini Karaman il merkezinde ilköğretim sürecini imam hatip ortaokulunda bitiren ancak imam hatip okulları dışında bir lisede eğitimine devam eden 9. ve 10. Sınıf öğrencileri ile bu öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırmada zaman ve maliyet kısıtlılığı nedeniyle uygun örneklem modeli kullanılmıştır. Evreni temsil eden örneklem grubu erişilebilirlik ilkesine ve gönüllülük esasına göre seçilmiş 350 öğrenci ve 30 öğrenci velisinden oluşmaktadır.

Bu çalışmada araştırma modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Bu bağlamda öğrenciler için yapılandırılmış üçlü likert tipi anket tekniği, veliler için de yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Öğrencilere yöneltilen soruların cevabı frekans analizi yapılarak yorumlanmıştır. Velilerden elde edilen bulguların analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmış ve yoruma tabi tutulmuştur.

Araştırma sonucunda öğrencilerin kendi bireysel kararları doğrultusunda imam hatip liselerini tercih etmedikleri ortaya çıkmıştır. Onların bu kararlarını etkileyen faktörlerin başında imam hatip liselerinde bulunan meslek derslerinin üniversiteye hazırlık aşamasında başarıya engel olarak görülmesi, öğrencilerin kendilerini bu okullara ait hissetmemeleri, imam hatip liselerinin akademik başarısının yeterli olmadığı düşünülmesi gibi nedenler gelmektedir.

Çalışmanın sonunda imam hatip liselerinin daha tercih edilebilir hale gelmesi hususunda gerekli tedbirlerin alınarak uygulanması önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, İmam Hatip Ortaokulu, İmam Hatip Lisesi, Ortaöğretim Kurum Tercihi, Okul Seçimi, Din Eğitimi.

ABSTRACT

**THE REASONS FOR IMAM HATIP SECONDARY SCHOOL
GRADUATE STUDENTS NOT TO PREFER IMAM HATIP HIGH
SCHOOLS (KARAMAN PROVINCE EXAMPLE)**

Osman ASLAN
MA, Philosophy and Religious Studies
Thesis advisor: Asst. Prof. Dr. Faruk KANGER
April-2022, 139 Pages

This research has been conducted to examine the situation of students who completed their primary education in imam hatip school and did not prefer imam hatip high schools in the secondary education process. As a result of this examination, it is aimed to reveal the factors underlying the students' not continuing at imam hatip high schools, to determine the deficiencies in these schools and to determine the sources of these deficiencies.

The universe of the research was determined by the 9th and 10th grade students who completed their primary education in the Karaman city center at the imam hatip primary school but continued their education in a high school other than the imam hatip schools. The class is made up of the students and the parents of these students. Appropriate sampling model was used in the study due to time and cost limitations. The sample group representing the universe consists of 350 students and 30 parents of students selected on an accessibility basis and on a voluntary basis.

In this study, singular screening model was used from the research models. In this context, structured triple likert type questionnaire technique was applied for students and semi-structured interview technique was applied for parents. The answers to the questions asked to the students were interpreted by frequency analysis. In the analysis of the findings obtained from the parents, the descriptive analysis method was used and subjected to interpretation.

As a result of the research, it was revealed that the students did not prefer imam hatip high schools in line with their individual decisions. The main factors affecting these decisions are that vocational courses in imam hatip high schools are seen as an obstacle to success in preparation for university, students do not feel they belong to these schools, and the thought of imam hatip high schools are insufficient for academic success.

Keywords: Education, Imam Hatip Secondary School, Imam Hatip High School, Secondary Education Institution Choice, School Selection, Religious Education.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSETESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri.....	1
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Sınırlılıklar.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	5
KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Toplum ve Eğitim	5
2.2. Aile ve Eğitim	6
2.3. Okul ve Eğitim	7
2.4. Okul Seçimi.....	8
2.5. Okul Seçimini Etkileyen Faktörler.....	10
2.6. Öğrenci Tabanlı Faktörler	11
2.7. Sosyo-Ekonomik Durumun Etkisi	11
2.8. Bireysel Özelliklerin Etkisi	13

2.9. Sosyal Çevrenin Etkisi	16
2.10. Eğitim ve Okul Tabanlı Faktörler	19
2.11. Fiziksel Ortamın Etkisi	19
2.12. Okulun Eğitim Programı ve Akademik Başarısının Etkisi	20
2.13. Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Etkisi	22
2.14. Ortaöğretime Geçiş Sistemi	23
2.15. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Ortaöğretime Geçiş Sistemi	24
2.16. Türkiye’de Ortaöğretime Geçiş Sisteminde İmam Hatip Liseleri	27
2.17. Ortaöğretime Geçiş Aşamasında Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenleri.....	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	31
YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Evren ve Örneklem	31
Tablo 3.1: Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı.....	32
Tablo:3.2. Mülakata Katılan Velilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı	33
3.3. Veri Toplama Araçları	34
3.3.1. Öğrenci Anketi.....	34
3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	35
3.4. Verilerin Toplanması	35
3.5. Verilerin Çözümlemesi	35
3.5.1. Nicel Verilerin Analizi.....	36
3.5.2. Nitel Verilerin Analizi	36
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	38
BULGULAR	38
4.1. Tercihe Etki Eden Faktörlere Dair Katılım Düzeyleri	38
Tablo 4.1: Aile ve çevrenin etkisi ile ilgili ifadelerle katılım düzeyleri	38

Tablo 4.2: Bireysel Tercihlerin Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyi	39
Tablo 4.3.: Okul ve Eğitimin Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri	41
Tablo 4.4: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri	42
4.2. Tercihe Etki Eden Faktörlerin Demografik Değişkenlerden Bağımsızlığının İncelenmesi	43
Tablo: 4.5: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	43
Tablo: 4.6: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	44
Tablo: 4.7: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	45
Tablo: 4.8: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	46
Tablo: 4.9: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	47
Tablo: 4.10: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	48
Tablo: 4.11: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Faktörü Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	49
Tablo: 4.12: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	50
Tablo: 4.13: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	50
Tablo: 4.14: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	51
Tablo: 4.15: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	53
Tablo: 4.16: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	53

Tablo: 4.17: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	54
Tablo: 4.18: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	54
Tablo: 4.19: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	55
Tablo: 4.20: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	57
Tablo: 4.21: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	58
Tablo: 4.22: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	60
Tablo: 4.23: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	60
Tablo: 4.24: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	62
Tablo: 4.25: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	63
Tablo: 4.26: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	65
Tablo: 4.27: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Yaşanılan Yer Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	65
Tablo: 4.28: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Yaşanılan Yer Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	66
4.3. İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etmeme Sebeplerine Dair Velilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	67
4.3.1.Veliler Açısından İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebepleri	67
Tablo:4.29. Velilerin Çocuklarını İmam Hatip Ortaokuluna Gönderme Nedenleri ..	67
Tablo:4:30. Çocuğun Lise Tercihinin Kimin Kararı Olduğu.....	68

Tablo:4.31. Çocuğun İmam Hatip Lisesinde Okuması Halinde Endişe Duyulup Duyulmayacağı	69
Tablo:4.32. Şu Anda Öğrenim Görülen Okulla İlgili Pişmanlığın Olup Olmadığı ...	70
Tablo:4.33. Kız Öğrencinin Başının Kapalı veya Açık Olmasının Okul Tercihinde Etkili Olup Olmadığı.....	70
Tablo:4.34. Öğrenim Görülen Lisenin Çocuğun Hayatına veya Mesleğine Katkı Sağlayıp Sağlamayacağı ve İmam Hatip Liselerinin Dezavantaj Olarak Görülüp Görülmediği	71
Tablo:4.35. Veliler Açısından Çocuğun İmam Hatip Lisesine Gitmemesinde En Önemli Sebep.....	73
BEŞİNCİ BÖLÜM	74
SONUÇ.....	74
5.1.Yargı.....	74
5.1.1. Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Yargılar.....	74
5.1.2. Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Yargılar.....	75
5.1.3. Okul ve Eğitimin Etkisi ile İlgili Yargılar	76
5.1.4. Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Yargılar	78
5.1.5. Velilerin Düşüncelerinden Ulaşılan Yargılar	78
5.2.Tartışma ve Değerlendirme.....	79
5.2.1. Aile ve Çevrenin Etkisi.....	79
5.2.2. Bireysel Tercihlerin Etkisi	83
5.2.3. Okul ve Eğitimin Etkisi	88
5.2.4. Toplumsal ve Siyasi Bakışın Etkisi	92
5.2.5. Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etmemesinde Velilerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi	93
5.3.Öneriler	95
EKLER.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	123

TABLULAR LİSETESİ

Tablo 3.1: Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı.....	32
Tablo:3.2. Mülakata Katılan Velilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı.....	33
Tablo 4.1: Aile ve çevrenin etkisi ile ilgili ifadelere katılım düzeyleri	38
Tablo 4.2: Bireysel Tercihlerin Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyi	39
Tablo 4.3.: Okul ve Eğitimin Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri	41
Tablo 4.4: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri	42
Tablo: 4.5: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	43
Tablo: 4.6: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	44
Tablo: 4.7: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	45
Tablo: 4.8: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	46
Tablo: 4.9: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	47
Tablo: 4.10: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	48
Tablo: 4.11: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Faktörü Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	49
Tablo: 4.12: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	50
Tablo: 4.13: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	50
Tablo: 4.14: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	51
Tablo: 4.15: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi	53

Tablo: 4.16: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	53
Tablo: 4.17: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	54
Tablo: 4.18: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	54
Tablo: 4.19: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	55
Tablo: 4.20: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	57
Tablo: 4.21: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	58
Tablo: 4.22: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	60
Tablo: 4.23: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	60
Tablo: 4.24: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	62
Tablo: 4.25: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	63
Tablo: 4.26: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	65
Tablo: 4.27: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Yaşanılan Yer Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	65
Tablo: 4.28: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Yaşanılan Yer Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi.....	66
Tablo:4.29. Velilerin Çocuklarını İmam Hatip Ortaokuluna Gönderme Nedenleri ..	67
Tablo:4.30. Çocuğun Lise Tercihinin Kimin Kararı Olduğu.....	68

Tablo:4.31. Çocuğun İmam Hatip Lisesinde Okuması Halinde Endişe Duyulup Duyulmayacağı	69
Tablo:4.32. Şu Anda Öğrenim Görülen Okulla İlgili Pişmanlığın Olup Olmadığı ...	70
Tablo:4.33. Kız Öğrencinin Başının Kapalı veya Açık Olmasının Okul Tercihinde Etkili Olup Olmadığı.....	70
Tablo:4.34. Öğrenim Görülen Lisenin Çocuğun Hayatına veya Mesleğine Katkı Sağlayıp Sağlamayacağı ve İmam Hatip Liselerinin Dezavantaj Olarak Görülüp Görülmediği	71
Tablo:4.35. Veliler Açısından Çocuğun İmam Hatip Lisesine Gitmemesinde En Önemli Sebep.....	73

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: (Statistic Packets For Social Seciencies) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
Akt	: Aktaran
ev	: Çeviren
Ed	: Editör
sf	: Sayfa
vd	: Ve Diğerleri
LGS	: Liselere Geçiş Sınavı
SBS	: Seviye Belirleme Sınavı
TEOG	: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Kaynağını din ve eğitim gibi iki önemli olgudan alan din eğitimi kavramı, kişinin din adına bulunduğu davranışlarında kendi tecrübeleri yoluyla, maksatlı ve arzu edilen değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanmış ve inanılan dinin eğitimi olarak nitelendirilmiştir (Tosun, 2001, s. 7-12). Ülkemizde yaşayan insanlar dini mensubiyetleri açısından değerlendirildiğinde %98'inin Müslüman olduğu görülmektedir (WVS, 2020). Dolayısıyla ülkemizde İslam dininin gereklerinin güvenilir ve doğru kaynaklardan öğrenilmesi ve öğretilmesi gereklilik arz etmektedir. Bu doğrultuda gerekli kanunlar düzenlenerek farklı düzeylerde ve farklı formatlarda din eğitim ve öğretimi yapılmaya başlanmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 1340). Bu kapsamda İmam Hatip Okulları da açılmış ve farklı süreçlerden geçerek günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Günümüzde İmam Hatip Liselerinin yanında, 11 Nisan 2012 Çarşamba günü Resmî Gazetede yayımlanan 6287 sayılı kanuna dayanarak İmam Hatip Ortaokulları da açılmıştır (Resmi gazete, 2012).

Ülkemizde 2020-2021 Eğitim Öğretim yılında 2758 İmam Hatip Ortaokulu, 669 İmam Hatip Lisesi bünyesinde İmam Hatip Ortaokulu ve 1656 Anadolu İmam Hatip Lisesi bulunmaktadır (MEB, 2020). İmam Hatip Ortaokulundan mezun olan öğrenciler diğer ortaokul öğrencileri gibi ortaöğretime geçiş sınavına girmek veya sınavsız geçmek suretiyle tercih ettiği herhangi bir ortaöğretim kurumuna kayıt yaptırmaktadırlar.

Ortaokul eğitimini İmam Hatip okulunda tamamlayan birçok öğrencinin lise tercihi yaparken İmam Hatip Lisesi dışında başka bir okulu tercih etmekte olduğu düşünülmekte olup, bu öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebeplerinin neler olduğu tezimizin konusunu teşkil etmektedir.

1.2. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Bu araştırma ile bir din eğitimi kurumu olan İmam Hatip Ortaokullarından mezun olmuş öğrencilerin ortaöğretimde tercihini farklı liselerden yana kullanıp İmam Hatip Liselerini tercih etmeme nedenleri öğrenci ve veli görüşlerine başvurularak saptanmaya çalışılmıştır. Buna göre araştırmanın temel problemi şudur: İmam Hatip

ortaokullarından mezun olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş aşamasında yine İmam Hatip Liselerini tercih etmemelerinin sebepleri nelerdir?

Bu temel problem cümlesine bağlı olarak öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme nedenlerini belirleyebilmek için aşağıda verilen alt problemlere cevap aranmıştır.

- Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde aile ve çevresinin etkisi var mıdır?
- Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde bireysel istek ve beklentilerinin etkisi var mıdır varsa bunlar nelerdir?
- Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde İmam Hatip Liselerindeki öğretim anlayışı ve öğretim programlarının etkisi var mıdır?
- Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde tercih ettiği okulun öğretim anlayışı ve öğretim programları etkili midir?
- Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde bu okullarla ilgili toplumsal etki ve siyasal görüş etkili olmakta mıdır?
- Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesi ile ilgili velilerin tavrı ve tutumu ne yöndedir?

1.3.Araştırmanın Amacı

İmam Hatip Liseleri eğitim programında meslek dersleri olarak tabir edilen Kur'an-ı Kerim, Arapça, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam, Siyer, İslam Tarihi, Dinler Tarihi, Hitabet ve Mesleki Uygulama dersleri yanında diğer liselerde okutulan dersler de bulunmaktadır. Böylelikle, İmam Hatip Lisesinde din eğitimi alan bir birey, fen ve sosyal bilimlerin de gerisinde kalmayarak eğitim sürecini devam ettirmektedir. Bir devlet kurumu olan İmam Hatip Liseleri, kuruluşundan bugüne kadar halktan önemli ölçüde rağbet görmüştür.

Bütün olumlu yönlerini göz önünde bulundurduğumuzda ortaokul eğitimini İmam Hatip okulunda alan bir öğrencinin İmam Hatip Lisesine devam etmemesi araştırmaya ve incelemeye değer bir durumdur. Bu yöndeki eksikliklerin neler olduğunu ve nelerden kaynaklandığını ortaya koymak adına katkı sunmak tezimizin amacını teşkil etmektedir.

Ayrıca imam Hatip okullarının çağın gereksinimlerine, öğrenci ve velilerin beklentilerine cevap verip vermediği gibi hususlar ortaya konularak öneriler sunmaya katkı sağlayacaktır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarını incelediğimiz zaman 1739 sayılı Temel Eğitim Kanunu'nda, yetiştirilecek olan insan tipinin temel değerleri olarak ahlaki ve manevi değerler kabul edilmektedir. Bu da eğitim politikamızda din eğitimi ve öğretimini mecburi kılmaktadır (Kılıç, 1999). Tevhid-i Tedrisat Kanunu da Türk Milli Eğitimi'nin din eğitimi ve öğretili alanında temel dayanağıdır ve İmam Hatip okulları bu kanuna bağılı olarak kurulmuş ve koruma altına alınmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ülkemizde toplumu İslam dininin gerekleri olan inanç, ibadet ve ahlak esaslarını yürütmek, toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek gibi önemli bir görevi bulunmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 1965). İmam Hatip Liseleri ise bu vazifeyi yürütmede önemli bir yer teşkil eden cami görevlileri ve Kur'an kursu öğreticiliği için Diyanet İşleri Başkanlığına kaynak olma pozisyonundadır.

Toplumu din konusunda aydınlatacak ve önderlik yapacak, İslam'ı ana kaynaklarından öğrenmiş, doğru ve sahih bilgilerle donanmış din görevlileri yetiştirmede önemli bir rolü olan İmam Hatip okulları, ülkemizde din eğitimi alanında önemli bir yere sahiptir.

Bu okullarda çağın ve toplumumuzun beklentileri oranında ne gibi eksikliklerin olduğunu saptayarak tercih edilmeme nedenlerini tespit etmek ve önerilerde bulunmak için hazırladığımız bu tezin önem arz edeceğini düşünmekteyiz.

Ayrıca alan yazında İmam Hatip okulları ile ilgili yapılan çalışmalarda İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme nedenlerinin araştırılmamış olması bizi din eğitimi çerçevesinde bu tür bir çalışmaya yöneltmiştir.

1.5.Sınırlılıklar

Araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

1. Bu araştırma, Karaman İl merkezi sınırları içerisinde, nitelikli liseler ve puansız geçişle öğrenci alan resmi liselerle sınırlıdır.

2. Bu liselerde 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında okuyan, ortaokul eğitimini İmam Hatip Ortaokulunda tamamlamış olan 9. ve 10. Sınıf öğrencileri araştırmamızın kapsamına alınmıştır.

3. Araştırma, veri toplama aracının kapsadığı boyutlarla ve katılımcıların görüşleri ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Toplum ve Eğitim

Toplumlar, devamlılıklarını sağlamak için bir takım toplumsal kurumlar oluşturmaya gereksinim duyarlar. Bu kurumlar temel işlev olarak, toplumların bekasını sağlamanın yanında toplumsal ilişkileri de düzene koyar. Aynı zamanda toplumsal bir yapıyı da meydana getiren toplumsal kurumların birbirleriyle sıkı bir münasebeti vardır. Bu münasebet bireyleri ve toplum içindeki grupları belirli davranış biçimlerine sevk eder (Aslan, 2001, s. 20-21).

Eğitim de tıpkı din, siyaset, ekonomi, aile, serbest zaman ve nüfus gibi bir toplumsal kurumdur. Sosyal bağlamda eğitim, bireyin içinde bulunduğu toplumda hayat bulan bir olgudur ve bu sayede birey yeteneklerini, tutum ve davranışlarını toplum içinde geliştirir (Tezcan, 2014, s. 100-101).

Belirli amaçlar doğrultusunda bir arada olan ve toplumu oluşturan bireyler, eğitim sayesinde toplumsal yaşamı kurallara bağlarlar ve düzenli şekle sokarlar. Bundan dolayı toplum ve eğitim bir bütünlük arz eder. En bariz vasfı toplumsal yönü olan eğitim, toplumun bekası için amacını gerçekleştiren bir vasıta olarak denilebilir. Eğitimin, bir toplumun insicam ve intizamına katkı sağlaması için o toplumun değerlerine ve yaşam stiline uyumlu bireyler yetiştirmeyi amaç edinmesi gerekir. Çünkü bir toplumda eğitimin kaçınılmaz bir olgu olması gibi, eğitim de o toplumun dokularından, sosyal özelliklerinden bağımsız olamaz (Aslan, 2001, s. 28). Bir toplumda eğitimle amaçlanan hedef, eğitimin de işlevi ve bu işlevin biçimlendiricisi olmak durumundadır.

Geçmişte eğitimin temel hedefinin toplum normlarına uygun nitelikli ve erdemli insanı oluşturmak olduğu açık bir durum iken günümüzde daha çok nitelikli işgücüne sahip zekice yatırımlar yapabilen girişimciler yetiştirmek olduğu söylenebilir (Kanger, 2021, s. 321). Her ne kadar günümüzde eğitim ve öğretimin hedefleri geçmişe nazaran değişmiş gibi görünse de Fidan ve Erden'e göre (1996, s. 66-73), ana gayesi toplumu oluşturan bireyleri yetiştirerek topluma faydalı kılmak olan eğitim kurumlarının; toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi yetiştirme gibi dört evrensel işlevi vardır. Eğitimin toplumsal işlevi, topluma aykırı düşmeyen, ait olduğu toplumun devamını ve inkişafını temin eden bireyler yetiştirmek; siyasal işlevi,

bireylere milli değerleri aşılayarak siyasi istikrarı korumak, toplumu yönetecek güçlü liderler ve bilinçli seçmenler yetiştirmek; ekonomik işlevi, endüstri ve tarım gibi alanlar için insan kaynağı oluşturmak, üretken bireyler yetiştirmek; bireyi yetiştirme işlevi ise, bireylerin zihinsel, bedensel ve duygusal yönden gelişmelerini sağlayacak icraatlar yapmaktır (Fidan & Erden, 1996).

Tezcan'a (1985, s. 65-66) göre, *Eğitimin, toplumun kültürel mirasına sahip çıkan, gelişimi sağlamada katkısı olan, yenilikçi, birlik beraberlik ruhu ile toplumuna faydalı olan bireyler yetiştirmek; çocuğun sosyalleşmesini, mevcut siyasal sisteme sadık olmasını sağlamak, toplumu yönetecek olan liderlerin seçimini ve eğitilmesini, ekonomik kalkınmayı sağlayacak insan ve beyin gücü gereksinimlerine cevap vermek, çocuğun olumsuz alışkanlıklar edinmesini, suç işlemesini, sömürülmesini önlemek, bireylere toplum içinde rol kazandırmak, işsizliği önlemek gibi işlevleri vardır.*

Eğitim toplum içerisinde hayat bulan bir olgudur. Sosyal yaşamın olmadığı alanda eğitimden de söz etmek mümkün görünmemektedir. Toplum ise kültürel ve genetik yapısına, kendi ihtiyaçlarına ve çağın gereksinimlerine uygun olarak bireylerini eğitim yoluyla yetiştirir ve onları sosyalleştirir. Bireyi eğiterek sosyalleştiren en önemli ve eğitimin birincil derecedeki sorumluları ise aile ve okul kurumlarıdır (Öztürk, 1993, s. 21).

2.2. Aile ve Eğitim

Kurumsal anlamda eğitim, toplumun birtakım unsurları ile etkileşim halindedir. Bu unsurların eğitim kurumunu etkilemesinin, değişime veya gelişime uğratmasının yanı sıra eğitim de aynı işlevi gerçekleştirmektedir. Eğitimin karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu toplumsal kurumlardan biri ise ailedir (Fidan & Erden, 1996, s. 74-78).

Aile, toplumların yapılarına göre bireylerinin sayısı değişebilen, cinsî bağlantı ve soy üzerine kurulmuş topluluk olarak tanımlanır (Ülken, 1969, s. 7). Duygusal bir temele dayanan ailenin kişiyi şekillendirme vasfının yanında toplumsal yapı içerisinde çekirdek olma özelliği de bulunmaktadır. Bireyin ailesi vasıtasıyla kazandığı toplumsal roller, beceriler ve değer yargıları toplumun kültürüne ve diğer kurumlarına aile sayesinde yansımaktadır (Adem, 2019, s. 12-15).

Kişinin hal ve fiillerinde kendi tecrübesi yoluyla bilerek ve isteyerek değişim oluşturma olarak ifade edilen eğitimin anne karnında başlayan bir olgu olduğunu

düşündüğümüz zaman, bir bireyin hayatında ilk eğitim ortamının ailesi olması da kaçınılmaz bir durumdur (Ertürk, 1986, s. 12). Ailenin bir eğitim ortamı olması, çocuğun ileriki yaşantısında karşılaştığı eğitim süreçlerini olumlu veya olumsuz etkilemesi en ilkel toplumlardan günümüz modern toplumlarına kadar değişmeyen bir realitedir (Tezcan, 2014, s. 103-104).

İçinde bulunduğumuz çağda geçmişe kıyasla ailenin eğitim fonksiyonunda birtakım değişimler meydana gelmiştir. Fakat değişmeyen bir realite vardır ki eğitimin temeli her dönemde ailede atılmıştır (Kır, 2011). Çünkü bir birey dünyaya geldiği andan itibaren onu sosyalleştiren ilk kurum ailesidir. Birey, ailesi sayesinde dil, bir takım davranış kalıpları, içinde bulunduğu çevre ile ilgili bilgiler, toplumsal normlar, roller ve sorumluluklar gibi gereksinimleri öğrenerek topluma uyumlu bir insan olma özelliği kazanır (Öztürk, 1993, s. 21).

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş gibi sosyal değişimler sonucu ailenin yapısı ile birlikte eğitim açısından işlevlerinde de farklılaşmalar meydana gelmiştir. Belli bir yaştan sonra çocuk bireyin eğitimini ailesi yanında okul denilen eğitim kurumları üstlenmiştir. Yine de çocuk eğitim açısından ailesinden tamamen bağımsız kalmayıp birtakım tutum, davranış, bilgi ve değerleri ailesi maarifetiyle geliştirmeye devam etmiştir. Ayrıca çocuğun aile içerisindeki yaşantıları, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin eğitime karşı tutumu gibi faktörler çocuğun okul başarısını da etkilemektedir (Tezcan, 2014, s. 104).

2.3. Okul ve Eğitim

Toplumlar, kendi modeline uygun insan yetiştirmek için kendine has eğitim sistemi benimsemişlerdir. Böylelikle bireylerinin eğitimini tesadüflere ve gelişmiş güzel kültürel etkilere bırakmamışlar, çağın ihtiyaçlarına uygun olarak gerekli gelişmeyi göstermek ve diğer toplumların gerisinde kalmamak adına eğitim sistemini şekillendirmişlerdir. Ayrıca toplumların gelişmesiyle iş bölümleri artmış dolayısıyla bu da farklı meslek gruplarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Meslek yaşamı ise uzmanlaşmayı gerekli kıldığından aile kurumu eğitim konusunda yetersiz kalmıştır. Böylelikle toplumsal değerler ve yurttaşlık görevinin gerekleri doğrultusunda herhangi bir meslekle alakalı bilgi ve becerilerin kalifiye kişiler tarafından kazandırılması gerekmiş, herkesin ortak bir eğitim sürecinden geçmesi zorunlu

olmuştur. Bu da eğitimin okul olarak kurumlaşmasını beraberinde getirmiştir (Fidan & Erden, 1996, s. 14-15).

Okul, otokratik bir yapıya sahip olan bir kurumdur ve otorite, okul yöneticileri ve öğretmenlerden oluşan yetişkin personel tarafından sağlanır (Tezcan, 1985, s. 292). Böylelikle çocuğun eğitiminde aileden sonra yetişkin otoritesini okul üstlenmektedir. Bu anlamda okul ve aile eğitim maksatlı otorite açısından aynı işlevi görebilmekte iken eğitimlerinin yapısı açısından da benzer ve farklı yönleri vardır. Aile içerisinde informal eğitim daha etkilidir, okul ise bir formal eğitim kurumudur. Bunun yanında öğrenci, ders dışında okul yöneticileri, öğretmenler, hizmetliler ve belirli bir akran grubu ile iç içe olduğu için aynı zamanda okul informal bir yapı da kazanmaktadır. (Tezcan, 1985, s. 291-293), (Fidan & Erden, 1996, s. 13-15).

Aileden sonra bireyin sosyalleşme süreci okulla devam eder. Okul, toplumun yapısına, bireylerden beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak eğitim sürecini yönlendirdiği takdirde çocuğun sosyalleşmesi daha kolay olur ve topluma uyumlu bir birey olarak yetişir (Öztürk, 1993, s. 21). Zaten toplumlar bireyelerine sosyal bir insan olmanın gerektirdiği biçimde ve kendi dokusal özelliklerine uygun olarak bilinç vermek maksadıyla eğitim sürecinin amaç ve içeriğini belirlemişler ve bu süreci kontrol altına almışlardır. Bu yönüyle de eğitim bir kamu hizmeti niteliği kazanmış ve bürokratik bir örgüt haline gelmiştir (Fidan & Erden, 1996, s. 14). Bütün devletler, yasalar oluşturarak eğitim sistemi ile hedefledikleri kazanımları okul denilen bu yapı aracılığıyla gerçekleştirmek istemişler ve gerekli eğitim yasalarını düzenlemişlerdir. Toplumların, bürokratik bir yapı olarak okullardaki eğitimle amacını iyi insan, iyi vatandaş, iyi üretici ve iyi tüketici olarak bireyleri yetiştirmek şeklinde dört maddede özetleyebiliriz (Aydın, 2015, s. 3). Okulun, eğitim kurumu olması dışında başka bir işlevi ise toplum içindeki farklı geleneklere, inançlara, değer anlayışına, düşünce ve davranış biçimlerine sahip grupları bir çizgide buluşturmak, onları uzlaştırmak ve aralarında denge oluşturmaktır. Çünkü öğrenciler, ait oldukları bir toplumsal sınıf veya etnik grup olsa bile eğitim aldıkları okulda tekdüze bir grup olmaktadır (Tezcan, 1985, s. 293).

2.4. Okul Seçimi

Bilinen tarihi verilere göre amaçları, hedefleri, eğitim programı, öğretim yöntemleri, öğrencileri ve öğretmenleri olan en eski okul sistemi Sümerler'de görülmektedir. O

dönemde bu okulların temel amacı ekonomi ve yönetimle ilgili memurlar yetiştirmektir. Ancak daha sonraları bu okullarda akademisyenler de yetiştirilmiştir. Sümer okullarında eğitim zorunlu değildir ve maddi külfetinin fazlalığından dolayı ancak varlıklı ailelerin çocukları okuyabilmektedir. Maddi durumu elvermeyen ailelerin çocuklarının eğitimi ise aileleri üstlenmektedir (Kramer, 2002, s. 22).

Gelinen tarihi süreç içerisinde yaşanan sosyo-kültürel evrim beraberinde demokrasi, insan hakları, adalet ve özgürlük gibi kavramları da doğurmuştur. İnsan yaşamına giren bu kavramlar, siyaset ve teknoloji gibi sahalarda gelişmeler sağladığı gibi eğitim alanında da ilerlemelere olanak tanımıştır (Bahar, 2009, s. 28-29). Sanayi toplumlarında eğitim kurumlarının yaygınlaşmasıyla okulda eğitim zorunlu olmuş ve çocuğun eğitimi aileden sonra okul devralmıştır. Çünkü ebeveynlerin tarım toplumlarında olduğu gibi ev içinde çalışma durumu çoğunlukla ortadan kalkmış ve artık ev dışında çalışmaya başlanmıştır. Bu durum ise çocuğun aile içerisinde eğitiminin yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Diğer yandan, yeni oluşan sosyo-ekonomik etkinlikleri gerçekleştirecek insan gücü vasfının değişime uğraması, özel bilgi, beceri ve uzmanlık gerektiren birçok mesleğin meydana gelmesi gibi faktörler eğitim kurumlarının gelişmesine sebebiyet vermiştir (Tezcan, 2014, s. 104-106). Toplumların özgürlük alanlarının genişlemesi ve daha fazla haklara sahip olmaları, mesleki çeşitlilik karşısında çocukları farklı meslek dallarına yönlendirme ve tercih yapabilme imkanına kavuşturmuştur.

Bireylere geniş tercih sahası sunan ve bir çok konuda seçim yapmalarına olanak sağlayan hak ve özgürlük olguları, çocukların eğitimi ve ileriki yaşamlarında toplumsal rolleri konusunda ebeveynlerin okul tercihi yapmalarını gerekli kılmıştır (Aydın, 2015, s. 19).

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İrlanda, Hollanda, Kanada, Japonya gibi gelişmiş ülkeler 1980'li yıllardan sonra öğrencilere okul seçme konusunda fırsatlar tanınmasıyla öne çıkmıştır. Örneğin İngiltere 1981-1988 Eğitim Reform Kanunu ile öğrencilerin okul seçimi için ebeveynlere daha çok tercih olanağı vermiş; Amerika'da da 1980 yılından itibaren popüler bir konu haline gelen okul seçimine büyük bir ehemmiyet verilmiş ve bu doğrultuda önemli çalışmalar yapılmıştır. (Zobar, 2006, s. 18-19). Aileler akademik, ahlaki, dini nedenlerin yanında okula ulaşım imkanı ve okulun elverişliliği gibi değişkenleri gözönünde bulundurarak okul tercihi hakkı elde etmişlerdir (Aydın, 2015, s. 20).

Ülkemizde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Türk Milli Eğitimi'nin Temel İlkeleri içinde 6.madde'de yer alan “fertler, eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yönlendirilerek yetiştirilirler” ifadesi (MEB, 1973) modern çağın bir gereği olarak bireysel özellikler ve yetenekler doğrultusunda okul seçilmesinin lüzumunu ortaya koymaktadır. Yine 4306 nolu kanunda geçen “*İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.*” (MEB, 1997) ibaresi ortaokulu bitirmek üzere olan bir öğrencinin alternatifler arasından bir ortaöğretim kurumunu seçmesinin gerekliliğini ifade etmektedir. Bu temel dayanaklara binaen aile ve öğrenciler lise tercihi süreci ile karşı karşıya kalmakta ve öğrencinin ilerideki hayatını belirlemede büyük etkisi olan ortaöğretim kurumu seçimini birtakım etkenleri göz önünde bulundurarak yapmaktadırlar.

Ortaöğretimin yapıldığı lise, öğrencinin sınavlarda alacağı puanı, eğitim düzeyini, sosyal çevresini, ileride toplum içindeki konumunu ve ekonomik durumu gibi pek çok hususu etkilemektedir. Bunun yanında seçilen lise öğrenciyi bir üniversite bölümüne, dolayısıyla bir mesleğe taşıyacağı için önem arz etmektedir (Yüce, 2016, s. 19).

2.5. Okul Seçimini Etkileyen Faktörler

Okul tercihi sürecindeki yönelimler, öğrenci ve velilerin bir eğitim kurumundan beklentileri doğrultusunda belirlenmektedir. Bu beklentileri en iyi şekilde karşılayabilecek okulu hedeflemeleri ve bu hedef doğrultusunda tercihte bulunmaları ise sürecin nihai noktasını teşkil etmektedir.

Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Biz konumuzun sınırlarını göz önünde bulundurmak suretiyle bu bölümde öğrenci merkezli olarak, sosyo-ekonomik durum, bireysel özellikler ve sosyal çevre; eğitim ve okulla ilgili olarak, okulun fiziki yapısı ve donanımı, okulun eğitim programı ve akademik başarısı, son olarak okul idarecileri ile öğretmenlerin tercih sürecinde öğrenci ve velilere etki eden yönüne temas edeceğiz.

2.6. Öğrenci Tabanlı Faktörler

Öğrenci ve velilerin tercih edilecek okuldan beklentileri ve okul seçimlerinde birtakım değişkenler etkilidir. Bu değişkenlerden öğrenci ve velilerle ilgili olarak sosyo-ekonomik durum, bireysel özellikler ve sosyal çevre zikredilebilir (Şatır, 2019, s. 100-104).

2.7. Sosyo-Ekonomik Durumun Etkisi

Ortaokulu bitirdikten sonra genel liseler veya mesleki eğitim veren liseler arasında bir seçim yapmak durumu ile karşı karşıya kalan öğrencilerin eğitimine hangi yol ile devam edeceklerinde bireysel özellikleri, sosyal çevreleri, okul rehberlik hizmetlerinden aldıkları destek ve ailelerinin sosyo-ekonomik statüsü gibi birçok faktör etkilidir. Bunların içinde, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyinin etkisi çoğunlukla diğer unsurların önüne geçebilmekte ve daha çok önem arz etmektedir (Tolga, Özcan, & Çelebi, 2017).

Bir ailenin sosyo-ekonomik durumu denildiği zaman, aile reisinin mesleğinin ne olduğu, ailenin gelir durumu, aileye ait taşınmaz malların olup olmadığı, aile üyelerinin yaşadığı muhit ve sosyal çevresi, toplum içerisindeki konumları ve anne babanın eğitim düzeyi anlaşılır (Cengiz, Titrek, & Akgün, 2007).

Aileye, bir bireyin ilk eğitim aldığı ve daha sonraki eğitimlerinin temelini oluşturan kurum olarak bakıldığında ailenin sosyo-ekonomik durumunun çocuk üzerinde ne kadar etkili olduğu görülecektir. Bu etki neredeyse hayatının her döneminde onu takip edecektir. Böylelikle ilköğretimi tamamlamış ve ortaöğretime geçiş aşamasına gelmiş olan çocuğun hangi okul türünde eğitim-öğretime devam edeceğini belirleyen başat amil, ailesinin sosyo-ekonomik şartlarıdır denilebilir (Özbaş, 2013). Sosyo-ekonomik durumu üst seviyede olan aileler çocuklarını bir takım olumsuz kaygılardan uzak tutarak daha kaliteli eğitim imkânları sağlarken, alt seviyede olan ailelerin çocuklarının bu durum karşısında dezavantajlı konumda olması ve en kısa zamanda ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak kaygısıyla eğitim ile ilgili tercihlerini belirlemesi bu durumun somut bir göstergesidir. (Tolga, Özcan, & Çelebi, 2017)

Özbaş (2013)'ın Sakarya ve Düzce illeri evreninde Fen Liselerinde okuyan öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada elde ettiği bulgulara göre, sosyo-ekonomik durumu iyi olan ailelerin %69'unun çocukları Fen Liselerinde okumaktadır. Fen

Lisesi öğrencilerinin anne-babalarının eğitim durumu incelendiğinde ise ortalama %41,59' unun üniversite mezunu olduğu görülmektedir (Özbaş, 2013).

Eğitim-öğretimin uzun soluklu bir süreç olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda bu öğrencilerin sınavlarda başarılı olarak Fen Lisesini kazanmalarını sadece ortaöğretime geçiş sınavları öncesinde kısa bir dönemde yaptıkları çalışmalara bağlayamayız. Bu başarının sağlanmasında onların hayata başlangıçlarından itibaren içinde buldukları imkân ve fırsatlar, özellikle de ilköğretim sürecinde sosyo-ekonomik özelliklerinin onlara sunduğu olanaklar etkilidir. Genel lise ve Mesleki eğitim veren liselerin öğrencileri ise, bu durumda dezavantajlı durumda olabilmektedir (Özbaş, 2013).

Tolga vd. (2017) tarafından İstanbul ilinin Avrupa yakasında bulunan bazı Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ile Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilerin sosyo-ekonomik statüleri arasındaki farklılığı ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada çıkan sonuca göre Anadolu Lisesi öğrencilerinin aileleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Lise öğrencilerinin aileleri ile karşılaştırıldığında Anadolu Lisesi öğrencilerinin aileleri ekonomik yönden daha iyi durumda, anne babaları mesleki açıdan ve eğitim durumu yönünden daha üst seviyededir. Diğer taraftan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin ailelerinin ise eğitim seviyeleri, mesleki konuları ve ekonomik durumlarının düşük seviyede olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocukları daha sağlıklı ve verimli eğitim imkânlarına sahip olup avantajlı bir konumdadırlar. Buna karşılık sosyo-ekonomik durumu düşük seviyede olan ailelerin çocukları ise en kısa zamanda ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak kaygısı ile eğitim ile ilgili tercihlerini belirlemektedirler (Tolga, Özcan, & Çelebi, 2017).

Şatır (2019) tarafından yapılan bir araştırmaya göre İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumunun ilkokul ve ortaokul düzeyinde, annelerinin çoğunlukla ev hanımı, babalarının işçi olduğu ve, sosyo-ekonomik yönden alt gelir düzeyinde oldukları saptanmıştır (Şatır, 2019, s. 100).

Bir ailenin sosyo-ekonomik durumu, sunulabilecek imkânlar doğrultusunda çocuklarının eğitim süresini etkilediği gibi okul tercihini de etkilemektedir. Ebeveynlerin mesleki statüsü ve gelir durumu ne kadar düşükse çocuklarına sağladıkları eğitim de o nispette az olacaktır. Sosyo-ekonomik durumu alt seviyede

olan ailelerin çocukları ekonomik kaygılarından dolayı kısa zamanda bir meslek sahibi olup hayata atılmak gayesiyle meslek eğitimi veren liseleri tercih etmektedirler. Bu okullarda okuyan öğrenciler gözlemlendiği zaman genelde çiftçi, işçi ve dar gelirli ailelerin çocuklarının olduğu görülecektir (Tezcan, 1985, s. 146).

İlgili çalışmalardan elde edilen bulgulardan da anlaşılacağı üzere sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve akademik başarısı yetersiz olan öğrenciler daha çok mesleki eğitim veren okulları tercih etmektedirler. Ayrıca bu durum sadece Türkiye’de değil başka ülkelerde de görülen bir olgudur (Gökmen & Çelebi, 2014). Bu da sosyo-ekonomik statünün okul tercihindeki etkisinin evrensel bir nitelikte olduğunu göstermektedir.

2.8. Bireysel Özelliklerin Etkisi

Ortaokulu bitiren bir öğrencinin lise tercihi bir bakıma onun hedeflediği üniversite alanına ulaşması ve istediği mesleğe sahip olması için attığı bir adımdır. Ortaokuldan sonra Güzel Sanatlar Lisesini tercih eden bir öğrencinin sağlık sektöründe bir mesleğe sahip olmayı hedeflemesi veya Fen Lisesini tercih eden bir öğrencinin İmam Hatip olmayı istemesi nadir karşılaşılabilecek bir durumdur.

Ülkemizdeki bütün ortaöğretim kurumlarının kuruluş amaçları farklıdır. Her biri ilgili olduğu alanlarda istihdam edilmek üzere nitelikli elemanlar ve insan gücü yetiştirmeyi gaye edinmiştir (MEB, 2013). Yine, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokulu veya imam hatip ortaokulunu bitiren öğrencilerin bilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda tercihe bağlı olarak ortaöğretim kurumlarına geçiş yapmalarına olanak sağlanmıştır. (MEB, 2018) Ayrıca 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda geçen “*İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak...*” ifadesi ile öğrencilerin mutlu olabilecekleri mesleklere yönelmelerinde bireysel özellik ve yetenekleri ön planda tutulmuştur (Günay, 2015).

Bireysel özellik denildiği zaman kişilerin kendine has birçok özellikten söz edilebilir. Bu özellikler kişinin her türlü seçiminde etken durumdadır. Hanqvist (1978), bireylerin eğitimle ilgili seçimlerini etkileyen öğrenci tabanlı bireysel etkenleri cinsiyet, bilişsel yetenekler, ilgiler, beklentiler ve öğrenci başarısı şeklinde sınıflandırır (Akt. Ünal, 1996, s.140).

Cengiz vd. (2007) tarafından yapılan bir araştırmada lise tercihi aşamasında erkek öğrencilerin bir an önce meslek sahibi olma düşüncesinde oldukları, kız öğrencilerin ise bu dönemde ve ortaöğretimde genellikle meslek kaygısı gtmedikleri sonucu çıkmıştır (Cengiz, vd., 2007). zcan'ın, (2010) ğrencilerin Meslek Liselerini tercih nedenleri üzerine yaptığı çalışmada Mesleki ve teknik ortaöğretimde bir an önce meslek sahibi olmak ve hayata atılmak gayesine binaen erkek ğrenci oranlarının kız ğrenci oranlarından yüksek olduğu sonucu da bu tezi doğrular niteliktedir (zcan M. , 2010). Bu da erkekler ve kızlar için toplumun biçtiği rollerin etkisini göstermektedir.

Dündar (2008, s. 68) yaptığı yüksek lisans çalışmasında ebeveynlerin, erkeklerden ziyade kız çocuklarının ahlaklı ve dindar yetişmelerini istemeleri ve akranları tarafından dışlanmadan rahatlıkla başörtüsü takabilmeleri için çocuklarını İmam Hatip Liselerine gönderdikleri ve kızlarının niversite kazanmasalar bile iyi bir anne iyi bir eř olmalarını istedikleri sonucunu ortaya koymuştur (Dündar, 2008, s. 68). Bu tespiti doğrulama sadedinde Millî Eğitim Bakanlığı istatistiklerinin son üç yıla baktığımız zaman İmam Hatip Liselerinde okuyan kız ğrenci sayısının erkek ğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir (MEB, 2019).

elik vd. (2007) tarafından genel lise ğrencilerinin hemşirelik mesleğini tercih etme hakkındaki düşünceleri araştırılmış ve büyük bir çoğunluğun hemşirelik mesleğini kadın mesleği olarak değerlendirdiği ve bu sebepten dolayı erkek öğrencilerin tercih etmek istemediği saptanmıştır (elik S. v., 2007).

Toplumun cinsiyete yüklediği anlam aynı zamanda bireyin benlik algısında da yerini almakta ve hayatındaki diğer tercihler gibi okul tercihinde de etken olmaktadır. Çünkü benlik kavramı bireyde, çevresiyle etkileşim yoluyla oluşur. Birey çevresini, yine çevresinin etkisiyle oluşan benlik kavramı ile idrak eder (Kuzgun, 1983). Kişinin kendisini tüm yönleriyle tanınması, olumlu-olumsuz yönlerini bilmesi ve kişinin kendisi hakkındaki düşünce ve yargılarının toplamı olarak ifade edilen benlik kavramı (Sarıkaya, 2015), bireyin farklı yönleriyle kendini değerlendirmesidir. Hoşuna giden, ilgi duyacağı, yeteneklerine uygun ve zengin bir benlik kavramına sahip olan bir öğrencinin okul seerirken doğru karar verme olasılığı artacaktır (Pesen & Oda Kudu, 2005).

Kuzgun'un (2000) "*herhangi bir davranışın öğrenilmesinde, sahip olunan gizilgücün çevre ile etkileşim sonunda geliştirilmiş ve yeni öğrenmelere hazır hale getirilmiş kısmını ifade eden bir kavram*" olarak nitelendirdiği "yetenek" her ne kadar doğuştan gelen bir özellik olsa da onunla ilişkili olan "ilgi" sonradan elde edilen ve bir takım demografik özelliklere göre zaman içinde yön değiştirebilen bir olgudur. Kişi, yeteneğinin farkında olması ve bu yeteneğe dayanarak ilgisinin şekil alması halinde başarı elde edilebilir. Bu durumda öğrenciler ilgi ve yetenekleri aynı doğrultuda olduğu takdirde sağlıklı bir lise tercihi yapacaklardır (Kuzgun, 2000). Bireylerin doğuştan getirdikleri gerek fizik yapısı gerekse diğer vasıflarına bağlı olarak yeteneklerinin farklı olması gibi ilgileri de farklıdır ve bireyler ilgi duydukları sahada kendilerini geliştirmek isterler (Özcan M. , 2010).

Ortaöğretim tercih sürecinde öğrencilerin seçecekleri okulla ilgili birtakım beklentiler içerisinde olması kaçınılmaz bir durumdur. Bu beklentiler onların tercih yönelimlerinde etken bir konumdadır.

Bir öğrencinin tercih edeceği ortaöğretim kurumundan en önde gelen beklentiler okulun kaliteli bir eğitim hizmeti sunması, bu eğitimin kendi görüş ve düşünceleri ile uyumlu olması, okulun eğitim kadrosunun alanında başarılı öğretmenlerden olması, okulun karşılaştırmalı sınavlarda ve üniversite sınavlarında genel başarısının iyi durumda olup öğrenciyi hedeflediği üniversiteye veya mesleğe taşımasıdır (Zobar, 2006, s. 126-130). Öğrenciler, akademik başarının yanında kültürel, sosyal, sportif ve teknik alanlarda da okulun kendilerini tatmin etmesini, iyi bir yaşam kalitesi sunmasını beklemektedirler (Kayıkçı & Sayın, 2010).

Bu tür genel beklentilerin yanında tercih edilecek okulun türüne göre bir takım özel beklentiler de okul tercihini etkilemektedir. Örneğin, Özcan (2010) "*Anadolu Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okudukları Okulu Seçme Nedenleri Ve Gelecek Beklentileri*" adlı tez çalışmasında Meslek Lisesi öğrencilerinin bu okuldan beklentileri bağlamında okulun kendisini meslekle ilgili yeterli düzeyde yetiştirmesi ve kısa sürede meslek sahibi olmasını temin etmesi gibi beklentilerinin olduğunu ortaya koymuştur (Özcan M. , 2010). Tıpkı meslek liseleri gibi Mesleki ve Teknik Lise grubunda yer alan ve kuruluş amacı din görevlisi yetiştirmek (MEB, 1973) olan İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin aynı beklentilerde olmadıkları yapılan çalışmalarda görülmektedir.

Kuşçu (2016)'nın yaptığı tez çalışmasında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin okullarından öncelikli olarak iyi bir din eğitimi vermesini bekledikleri saptanmıştır (Kuşçu, 2016), Çınar (2018) ise İmam Hatip Lisesi öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin, mesleki eğitim veren bir okul olmasına rağmen İmam Hatip Lisesini mesleğe hazırlayıcı bir kurum olarak görmediklerini, okuldan kendilerini diğer liseler gibi üniversiteye taşınması beklentisinde olduklarını tespit etmiş, öğrencilerin büyük çoğunluğunun din görevlisi olmak yönünde bir hedeflerinin olmadığı, üniversite tercihlerinde ise İlahiyat dışında faklı bölümler düşündüklerini de argüman olarak ifade etmiştir (Çınar, 2018). Yapılan çalışmalarda da ortaya konulduğu gibi farklı beklentiler bireylerin farklı okullar tercih etmelerinde etken konumdadır.

Bir öğrencinin okul tercihini okuldan beklentilerinin etkilediği gibi beklentilerini de okul başarısı etkilemektedir. Akademik başarısı yüksek olan bir öğrencinin yüksek puanla öğrenci alan okulları tercih etmesi, akademik başarısı düşük olan öğrencinin ise daha düşük puanla veya puansız alan okulları tercih etmesi olağan bir durumdur.

Okul başarısı gidilecek lisenin türünün belirlenmesine ve bu okula girişte uygulanan sınavlarda başarılı olup olmama durumuna doğrudan etki etmektedir. Ortaokuldan liseye geçişte ve daha sonraki aşamalarda uygulanan sınavlardan alınan puanlar ise gidilecek okulun belirleyicisi olmaktadır (Cengiz, 2006).

2.9. Sosyal Çevrenin Etkisi

Her insan mutlaka bir toplumun üyesi olarak dünyaya gelmekte ve çevresiyle etkileşime geçmektedir. Sosyal bir varlık olarak hayata başlayan birey, çocukluk döneminde daha çok ailesiyle birlikte ve iletişim halindedir. İlerleyen dönemlerde ailesi dışında insanlarla tanışmaya başlayarak daha çok sosyalleşmekte, sosyal çevresini ve etkileşim alanını genişlemektedir. Aile fertleri, akran grupları, akrabalar, okul arkadaşları, öğretmenler vs. ile olan münasebetleri bireyin kendine ait düşünce sistemi ve yaşam tarzı oluşturmaya etki etmektedir (Geçgin, 2019).

Toplumun bireylerinin birbirleri ile etkileşimini ve karşılıklı ilişkilerini anlamlı kılan temel unsur, onların birtakım ortak değerler ve amaçlar etrafında toplanmış olmalarıdır. Birey çevresindeki kişilerin düşünce ve duygularına katıldığı zaman toplumsal etkileşim başlamıştır. Kendisi dışında varlıklarla iletişim ve etkileşim halinde olan bir insan ise sosyal bir çevreye sahip demektir. Sosyal bir çevrede

yaşayan insanın bu çevreden bağımsız olarak davranışlarda bulunması ve düşünce oluşturması mümkün görünmemektedir (Aslan, 2001).

Eğitim öğretim çağında olan, ilköğretimi tamamlamış ve ortaöğretim kurumu tercihi ile karşı karşıya kalmış bir çocuğun bu tercihinde bireysel özelliklerinin yanında içinde bulunduğu sosyal çevrenin de etkisi kaçınılmaz bir durumdur. Özellikle çocuk üzerinde ailesinin etkisi daha belirgindir.

Çünkü hangi şartlarda olursa olsun çocuğunun iyi bir eğitim alması ve kaliteli bir yaşam sürmesi bütün ebeveynlerin arzusudur. Sosyo-ekonomik durumu alt seviyede olan ailelerin okul tercihindeki yönelimleri çocuklarının bir an önce meslek sahibi olup para kazanmaya başlaması, ekonomik sıkıntı çekmemesi düşüncesine dayanmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan aileler için ise para kazanma ikinci plandadır ve onlar daha çok çocuklarının toplum içinde iyi bir unvan ve kariyere sahip, sosyal statüsü yüksek bir birey olmasını hedeflemektedirler. Yine genel olarak aileler mesleki veya ekonomik yönden ya da yaşam tarzı bakımından pişmanlıklarını, gerçekleştiremedikleri hayallerini çocukları üzerinden gerçekleştirmek isterler (Cengiz, 2006). Çocuk ise bir ferdi olduğu ailesi tarafından kabul görmek ve onları memnun etmek düşüncesine binaen eğitim veya meslek tercihini onların arzuları doğrultusunda yapmayı istemektedir. Bu aslında çocuğun değil ailesinin arzusudur (Cengiz, Titrek, & Akgün, 2007).

Bireyler hayatlarındaki bütün tercihlerinde olduğu gibi okul tercihlerinde de sadece ailesi değil sosyal çevresinde bulunan diğer unsurların da etkisi ile seçimini yapabilmektedirler. Genç bir bireyin İlköğretimi bitirip ortaöğretime geçiş aşamasında ergenlik dönemine denk geldiğini göz önünde bulundurduğumuzda aileden sonra en etkili olan faktörün arkadaş çevresi olduğu kaçınılmaz bir durum olacaktır (Geçgin, 2019, s. 58). Sosyal varlık olması hasebiyle bireyler, hayatları boyunca arkadaş çevreleriyle sürekli etkileşim halindedir. Bu durum ergenlik döneminin başlarında daha yoğun yaşanır ve akranlar ergen birey için sadece arkadaş değil aynı zamanda rakip olarak görebildiği veya model alabildiği kişiler olmaktadır (Lee, 2002; Akt. Soyaslan, 2019). Genç bireyin okul seçimi gibi önemli bir süreçte tercihini yaparken arkadaş, model ve rakip olarak gördüğü akranlarının etkisinde olması kaçınılmaz bir durum olacaktır.

Okul tercihi nedenleri üzerine yapılan çalışmalar birey üzerinde başta ailesi olmak üzere sosyal çevresinin etkisini kanıtlar niteliktedir. Bu alanda yapılan çalışmalardan

Korkmaz (2015)'in araştırmasına göre Kayseri il merkezinde bulunan İmam Hatip Liselerindeki katılımcı öğrencilerin yakınları arasında %61,9'unun yakınları içerisinde İHL mezunu vardır (Korkmaz, 2015).

Sarı (2019) yaptığı yüksek lisans çalışmasında İstanbul-Pendik'te bulunan İmam hatip liselerinde okuyan öğrencilerin %18,4'ünün bu okula kendi tercihleri ile geldiklerini, buna karşılık toplamda %64,1'inin ailesinin etkisiyle, %17,4'ünün de sosyal çevresinde bulunan diğer kişilerin etkisi ile İmam Hatip Lisesini seçtiklerini belirtmiştir. Netice olarak öğrencilerin İmam Hatip Lisesi tercihinde aile etkisinin payı büyük olmakla beraber toplamda %81,6 oranında sosyal çevrenin etkisi bulunmaktadır (Sarı, 2019, s. 89).

Özcan M. (2010) "*Anadolu Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okudukları Okulu Seçme Nedenleri ve Gelecek Beklentileri*" adlı tez çalışmasında Konya ili evreninde meslek lisesi öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin %46,2'sinin okuduğu okul kendi tercihi iken %35,7 'si ailesi istediği için bu okulu tercih ettiği, %18,1'inin ise arkadaş, öğretmen ve sosyal çevrenin diğer unsurlarının etkisi ile okul seçimini yaptığı sonucuna varmıştır (Özcan M. , 2010, s. 58).

Özkan ve Özkan (2011) yaptıkları çalışmada Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin bu okulu seçme nedenleri bağlamında öğrencilerin %19,6'sının doğrudan ailesinin isteği ile bu okulu tercih ettiğini %65'inin ailesi veya akrabalarında hemşire olarak görev yapan kişilerin olduğunu saptamışlardır (Özkan & Özkan, 2011, s. 56). Dolayısıyla bu da aile ve diğer yakınların okul tercihinde etkisini göstermektedir.

Yıldız, Koçak ve Özdurak Sıngın (2020) Sivas ve Çorum illerinde, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Spor Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunda; spor lisesi öğrencilerinin spor alanını seçme nedenlerinin başında aktif olarak spor yapmalarının ve yakın arkadaş gruplarının etkisinin çok yüksek olduğu görülmüştür (Yıldız, Koçak, & Özdurak Sıngın, 2020).

Sonuç olarak yapılan çalışmalardan elde edilen genel bulgu, bireyin okul tercihinde, içinde bulunduğu sosyal çevrenin az veya çok ölçüde etkisinin görülmekte olduğu, etki eden sosyal çevre unsurunun ise kişilere göre değişebildiğidir.

2.10. Eğitim ve Okul Tabanlı Faktörler

Bu bölümde öğrenci ve velilerin okul tercihine etki eden eğitim ve okulla ilgili olarak, eğitim verilen kurumun fiziksel ortamı, eğitim programı ve akademik başarısı, yönetici ve öğretmen faktörlerine yer verilmiştir.

2.11. Fiziksel Ortamın Etkisi

Eğitim ve öğretim bağlamında fiziksel ortam denildiği zaman okul binasının ısı, ışık ve havalandırma durumu, eğitim ortamı, sınıfların büyüklüğü, zemini, duvarları, sıraları, masaları, sandalyeleri, tahtaları, bilgisayarları gibi kapsamlı bir nesne grubu akla gelmelidir (Akkaya, 2019).

Fiziksel ortamlar birey ve toplumun psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamalarına imkân sağlayan yerlerdir. Bu mekânlar insanın korunma ve barınma ihtiyacını karşılamının yanında birtakım düzenlemelerle psikolojisini de etkilemektedir (Terzioğlu, 2005, s. 1-2). İnsanın hayatında önemli bir yeri olan fiziksel ortamlardan biri de okullardır. İçinde bulunduğumuz çağın gereği olarak bireylerin çocukluk ve gençlik dönemlerinde yaşamlarının büyük bir bölümü okullarda geçmektedir. Bu sebepten dolayı eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü, beklentilere uygun olan fiziksel ortamlar bir yandan insanların ruhsal açıdan kendilerini iyi hissetmelerini sağlarken diğer yandan daha verimli bir eğitim-öğretim ortamı oluşmasında etkin olmaktadır (Çınkır, 1996). Sınıfların genişliği ve öğrenci mevcudu, sıraların niteliği, okulda bulunan mobilya ve diğer eşyaların çekiciliği, teknolojik donanımının yeterliliği, kütüphane ve laboratuvarın bina içindeki konumu, okul binasının ışık ve ısı durumu gibi birçok husus eğitim-öğretim faaliyetlerine etki ettiği gibi öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonunu da etkilemektedir (Aydoğan, 2012).

Ortaöğretim kurum tercihi aşamasında öğrenci ve velilerin okul ziyaretlerinde etkilendikleri unsurlardan biri de okulun fiziki yapısı ve donanım durumu olmaktadır (Çınkır, 1996). Öğrencilerin faydalanabileceği zengin kütüphaneler, donanımlı laboratuvarlar, spor sahaları, oyun ve etkinlik yapılabilecek alanlar, bilgisayar, internet gibi teknolojik imkânların bulunması, sınıflardaki sıraların rahat olması, okul hijyeni, vs. öğrencilerin aradıkları özelliklerdendir (Kemiksiz, 2002).

Öğrencilerin okuldan beklentilerini tespit etmeye yönelik yapılan çalışmalarda genel olarak, öğrencilerin iyi bir teknolojik alt yapıya sahip, bahçesi ve yeşil alanları olan,

spor salonu, dil odaları, laboratuvarları, konferans salonu, yemekhanesi, kantini, kütüphanesi, müzik odası bulunan, temizlik yönünden dikkatli bir okul ortamı istedikleri tespit edilmiştir (Sarı, 2019, s. 179), (Osmanoğlu & Yaşa, 2018, s. 1310), (Çelik Y. , 2010, s. 54). Bu sonuçlar bize öğrencilerin bu yöndeki ihtiyaçlarını ve okul tercihinde fiziki ortamın kıstas olabileceğini göstermektedir.

2.12. Okulun Eğitim Programı ve Akademik Başarısının Etkisi

Varış (1985), eğitim programı kavramını, “*bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük bütün etkinlikler*” olarak tanımlamaktadır (Varış, 1985). Çağdaş bir kavram olarak eğitim programı; öğretim programı, okul programı, müfredat programı ve ders programını da kapsayan geniş bir kavramdır. Fakat günümüzde diğer program kavramlarının yerine de kullanılmaktadır. Eğitim programı bir okulda uygulanacak olan eğitim öğretim etkinliklerini düzenlemesi açısından okul programına karşılık gelmektedir diyebiliriz (Sünbül, 2011).

Ülkemizde liselerin Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nde kuruluş amaçları belirtilmiştir (MEB, 2013). Okulların eğitim programları da bu amaçlar doğrultusunda olmak durumundadır (MEB, 2019). Bu yönetmelikte yer alan ifadeler şu şekildedir;

a) Fen liseleri, fen ve matematik alanlarında; sosyal bilimler liseleri, edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında öğrencilerin bilim insanı olarak yetiştirilmelerine kaynaklık etmeyi,

b) Anadolu öğretmen liseleri, öğrencilere öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği ön bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmayı,

c) Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi,

ç) Spor liseleri, öğrencilere beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve beceriler kazandırmayı, beden eğitimi ve spor alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi,

d) Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında;

1) İş, hizmet ve sağlık alanlarında ihtiyaç duyulan ulusal ve uluslararası meslek standartlarına uygun nitelikte insan gücünün yetiştirilmesi, mesleki bilgi ve becerilerinin güncelleştirilmesi ve uygulanan programlarla girişimcilik bilinci, meslek etiği, iş sağlığı ve güvenliği kültürü ile iş alışkanlığının kazandırılmasını,

2) Mesleki eğitim görenlerin istihdama hazırlanmasını,

e) Anadolu imam-hatip liseleri ve imam-hatip liselerinde; imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dinî hizmetlerin yerine getirilmesine kaynaklık edecek gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasını amaçlar (MEB, 2013).

Okulların eğitim programları bir bakıma onların öğrenciler açısından hedeflerini göstermektedir. Furkan (2003) eğitim alınan lisenin yerleşilebilecek üniversite alanına doğrudan etki ettiğini dolayısıyla lise tercihlerinin aslında mesleki tercih yolunda bir adım olduğunu ifade eder (Furkan, 2003, Akt: Cengiz, Titrek, & Akgün, 2007). Örneğin Fen Liselerinde matematik ve fen bilimleri alanlarında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Karatay, 2015). Dolayısıyla eğitim programı da bu alanlar doğrultusunda olduğu için sayısal puanla öğrenci alan tıp, eczacılık, mühendislik gibi üniversite bölümleri öğrenciler tarafından daha çok tercih edilmektedirler (YÖK, 2019). Temel amacı sosyal bilimler ve edebiyat alanında, ilgi ve yetenekleri üst düzeyde olan öğrencileri bu alanda yüksek öğretime hazırlamak, siyaset ve bürokrasiye kültürlü; devleti ve demokrasiyi iyi tanıyan, ona işlerlik kazandıracak elemanları ve ihtiyaç duyulan nitelikli bilim adamlarını yetiştirmek (MEB, 2003) olan Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin de eşit ağırlık veya sözel puanla öğrenci alan hukuk, psikoloji, siyaset bilimi gibi üniversite bölümlerini tercih etmeleri tabii bir durumdur (YÖK, 2019). Yine Sağlık Meslek Liseleri, Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarına ara eleman (röntgen, anestezi, çevre sağlığı, diş, protez, ortez teknisyenleri, ebe, hemşire, sağlık memuru, laborant) yetiştirmek üzere açılan okullardır (Özkan & Özkan, 2011). Böylelikle bu okullardan mezun olan öğrencilerin de doğrudan sağlık sektöründe çalışmaya başlaması veya bu alanda bir fakültede eğitimine devam etmesi görülen bir durumdur.

Milli Eğitim Bakanlığının önemine binaen yönetmeliklerde genişçe yer verdiği ders dışı sosyal etkinlikler de eğitim programı kapsamındadır. (MEB, 2019) Kurs, gezi ve birtakım öğrenci faaliyetleri şeklinde uygulanan sosyal etkinlikler öğrencilerin farklı

alanlarda başarı ve yeteneklerini ortaya koymalarına fırsat tanımaktadır (Çelik, 2010, s. 16).

Eğitim programları bağlamında değerlendirdiğimizde öğrencilere sunulması gereken bu fırsatlar aynı zamanda onların bu yönde beklentilerini de oluşturmaktadır. Öğrencilerin incelemelerde bulunarak ve bizzat tecrübe edinerek öğrenmelerine imkân tanıyan olanakların hazırlanması, okul gezilerinin düzenlenmesi, yeteneklerini ispat etmeleri için fırsatların oluşturulması, ortaya koydukları ürünlerin sergilenmesi gibi istekleri bulunmaktadır (Kemiksiz, 2002). Yine yapılan bazı araştırmalarda da öğrencilerin sosyal etkinliklerin olması yönünde yüksek düzeyde beklentilerinin olduğu saptanmıştır (Çelik, 2010, s. 62-63), (Ateş, 2016, s. 47), (Akyüzoğlu, 2008, s. 54), (Kayıkçı & Sayın, 2010, s. 221). Öğrenci ve veliler açısından okul tercihi sürecinde bir eğitim kurumunun bütün bu beklentileri ve ihtiyaçları karşılama düzeyi okul seçimlerinde etkili olacaktır.

Sosyal etkinlikler aynı zamanda öğrencilerin dolayısıyla da okulun akademik başarısını artırmaktadır (Görkem, 2012, s. 120), (Döş & Kır, 2013, s. 529-530). Akademik başarısı iyi durumda olan bir ortaöğretim kurumu ise öğrenci okul tercihlerinin odağı konumundadır.

Cengiz (2006) farklı türden liselerde okuyan öğrencilerin okudukları okullarını tercih etme nedenleri ile ilgili 18 etki faktörü belirlemiş, en fazla etki puanına sahip olan faktörün ise “tercih edilen orta öğretim kurumunun çevrede iyi eğitim veren başarılı bir okul olarak tanınmış olması” olduğunu tespit etmiştir (Cengiz, 2006). Bir okulun akademik başarısı öğrenci ve velilerin okul tercihinde en başta dikkate alacağı hususlardan biridir. Çünkü aileler çocuklarını liseye kaydettirirken onların bir üniversite kazanmalarını, kazançlı ve itibarlı bir meslek, kaliteli bir yaşam, iyi bir gelecek sahibi olmalarını arzu etmektedirler (Açıklalın, 1989). Bu nedenle öğrenci ve veliler açısından bir okuldan mezun olanların başarı durumları ve okulun akademik başarı yönünden kendini kanıtlamış olması okul seçiminde göz önünde bulundurulacak önemli bir faktördür (Zobar, 2006, s. 53).

2.13. Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Etkisi

Okul tercihi sürecinde lise tercihi yapacak olan öğrenci ve velilerinin herhangi bir okulda ilk muhatap olduğu kişiler genellikle okul yöneticileridir. Bu yüzden bir okul müdürünün okul hakkında bilgi almak için ziyarete gelen öğrenci ve ailelerini pozitif

davranışlarla karşılaşması, kılık kıyafetinin uygun ve odasının tertipli olması önemli olabilmektedir. Ayrıca okulun eğitim vizyonunu iyi bir şekilde yansıtmalıdır (Aydın, 2003, s. 88). Öğrenci velilerinin genel olarak okul yöneticilerinde olmasını istedikleri özellikler; idarecilik bilgisine sahip, disiplinli, öğretmen, öğrenci ve velilerle iyi ilişki kurabilen, sorunlarla yakından ilgilenen kimseler olması ve iyi bir eğitim kadrosu oluşturmasıdır (Açıklalın, 1989). Bu özelliklere sahip olan bir okul yöneticisi okulu için iyi hizmetlerde bulunmanın yanında okul tercihi yapacak olan öğrenci ve ailelerini etkileyerek kurumunun tercih edilmesini sağlayacaktır (Zobar, 2006, s. 42) .

Okul tercihinde etkili olan faktörlerden biri de okulda görev yapan öğretmenlerdir. Başarılı bir öğretmen kadrosu okulda verilen eğitime olumlu yönde etki edecektir. (Zobar, 2006, s. 53). Açıklalın'ın (1989) yaptığı araştırmada öğrenci velilerinin bir öğretmende olmasını istedikleri özellikler genel olarak, alanında bilgili olmalı, bildiğini aktarabilmeli, veli ve öğrenciye karşı hoşgörülü davranmalı, mesleğini seven ve öğrencilere karşı tatlı sert bir üslup kullanmalı şeklindedir (Açıklalın, 1989). Öğrencilerin ise öğretmende görmek istediği birtakım özellikler ve beklentiler bulunmaktadır. Osmanoğlu ve Yaşa (2018) araştırmalarında öğrencilerin, tecrübesiz olabileceği için genç olmayan, sağlık problemleri ve öğrencilerin dilinden anlayamayacağı için yaşlı da olmayan orta yaşlı öğretmenlerin olması, uygun teknik ve metotlar kullanarak ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak eğitim yapması, resmi ve ciddi bir üslup yerine samimi bir dil kullanması, olumlu bir ses tonu kullanmaları, siyasi konulara girmemeleri gibi beklentileri olduğunu tespit etmişlerdir (Osmanoğlu & Yaşa, 2018). Bir okulda bütün bu beklentilere mümkün olduğunca cevap verebilen öğretmen kadrosunun olması okul tercihinde etkili olacaktır.

2.14. Ortaöğretime Geçiş Sistemi

Ülkemizde genç nüfus artışına paralel olarak bireylerin ihtiyaçları da artmakta ve bu da eğitim hizmetlerine olan talebi aynı yönde etkilemektedir. Devletimiz, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren eğitim hizmetleri talebini duruma göre değişik şekillerde karşılamaya çalışmıştır. Bu kapsamda eğitim-öğretim sürecinde duruma ve şartlara bağlı olarak kademeler arası farklı geçiş sistemleri uygulanmıştır. Bunun ilk basamağını ise ilköğretimden ortaöğretime geçiş sistemi oluşturmaktadır (Dinç, Dere, & Koluman, 2014).

Ortaöğretim kurumlarının kuruluş amaçları ve hedeflerinin (MEB, 2013) çeşitlilik göstermesinin yanında birtakım şartlara bağlı olarak okul türü veya okullar, eğitim kalitesi, toplumda saygınlığı, alt yapısal özellikleri, öğrencilere sunacağı imkânlar gibi özelliklerle farklı konumdadır. Bu yüzden ilköğretimi tamamlayıp ortaöğretime geçecek olan öğrenciler tarafından nitelikli, alt yapı ve imkânları iyi düzeyde, mezun olduğunda saygınlığını artıracak olan liseler daha çok tercih edilmekte ve belli okullara yoğun talebin olması neticesinde yığılmalar meydana gelmektedir. Bunun sonucu olarak da tarihi süreç içerisinde kademeler arası geçişte duruma göre farklı modeller uygulanarak seçme veya eleme yoluna gidilmiştir (Atılğan, 2018), (Çelik Z. , 2012). Bu modeller çağımızın şartları doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığının yaptığı çalışmalarla geliştirilmekte ve uygulamaya koyulmaktadır. Bu uygulamaları ise genellikle seçme ve yerleştirme amaçlı merkezi ve çoktan seçmeli sınavlar teşkil etmektedir (Dinç, Dere, & Koluman, 2014).

Dünya ülkeleri incelendiğinde her ülkenin öğrenci mevcuduna, eğitim sistemine, demografik ve sosyo-kültürel özelliklerine bağlı olarak ortaöğretime geçiş sistemi farklılık göstermektedir. Birçoğunun ortak problemi ise nitelikli ve kaliteli eğitim veren okullara talebin yoğun olması ve buna bağlı olarak öğrenci seçme sistemlerinin birtakım tartışmalara kapı aralmasıdır (Demir & Yılmaz, 2019).

Ortaöğretime geçiş sistemi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de zaman zaman tartışma konusu olmuştur (Çalışkan, Karabacak, & Meçik, 2013). Tartışma nedeni bağlamında Türkiye'yi diğer ülkelerden ayıran en önemli nedenlerin başında ülkemizin sosyo-kültürel ve ekonomik durumu gelmektedir (Çelen, Çelik, & Seferoğlu, 2011). Bu durum ise birbirinden farklı kalitede ortaöğretim kurumlarının bulunması ve bu okulların ülkenin geneline yayılamamasının sebebi olmaktadır (Çelik, 2012). Sonuç olarak ortaöğretime geçişte nitelikli ve kaliteli okullara olan yoğun talep, birtakım seçme kriterlerini gerekli kılmaktadır.

2.15. Geçmişten Günümüze Türkiye'de Ortaöğretime Geçiş Sistemi

Günümüzde Türkiye'de varlığını sürdüren ortaöğretim kurumlarının bazılarının kökeni farklı isimlerle de olsa Osmanlı'nın son dönemlerine dayanmaktadır. Tanzimat döneminde ortaokul üzerine üç yıl eğitim veren ortaöğretim kurumları açılmıştır. Genel liseler, mesleki ve teknik eğitim veren liseler bunlardandır (Şenay & Çay, 2019). Ortaöğretimin gelişimi ve dönüşümü açısından asıl önemli olan ise

1955 yılından itibaren yabancı dilde eğitim yapan maarif kolejlerinin açılmasıdır. Bugünkü adıyla Anadolu Liseleri olan kolejler, Türkiye’de bilim ve teknoloji alanında nitelikli insan kaynağı yetiştirilmesi amacıyla kurulan, matematik ve fen derslerini İngilizce olarak veren ve sınavla öğrenci alan ilk ortaöğretim kurumlarıdır (Gür, Çelik, & Coşkun, 2013).

Maarif kolejlerinden sonra 1964 yılından itibaren Fen liselerinin açılması ortaöğretim kurumlarının gelişimi açısından ikinci dönüm noktasıdır (Gür, Çelik, & Coşkun, 2013). 1982 yılından sonra açılan fen liselerinin sayıları giderek artmış bunu takiben Anadolu İmam Hatip Liseleri 1985 yılında, Anadolu Öğretmen Liseleri 1990 yılında, Sosyal Bilimler Liseleri ise 2003 yılında açılmıştır. 1955- 1997 yılları arasında bu kurumlar için yapılan sınavlara katılım oranı fazla geniş tutulmamıştır. Nitelikli okul sayılarının artışı beraberinde merkezi bir sınavla öğrenci seçme ve yerleştirme işlemlerinin yapılmasını gerekli kılmıştır (Atılğan, 2018). Nitekim 1997 yılında kesintisiz sekiz yıllık eğitimin zorunlu olması ile Liselere Geçiş Sınavı (LGS) merkezi tek bir sınav olarak yürürlüğe girmiş, 1999 yılında ilk defa sekizinci sınıf öğrencilerine uygulaması yapılmıştır (Birinci, 2014).

1997 yılından günümüze kadar beş farklı adla ortaöğretime geçiş sistemi uygulanmıştır.

- Liselere Geçiş Sınavı (LGS)
- Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS)
- Seviye Belirleme Sınavı (SBS)
- Temel Öğretimden Orta Öğretime Geçiş (TEOG)
- Liselere Geçiş Sistemi (LGS) (Demir & Yılmaz, 2019), (Atılğan, 2018)

a) *Liselere Geçiş Sınavı (LGS)*: 1997 yılından 2004 yılına kadar uygulanan bu sistemde Fen, Anadolu, Anadolu teknik, Anadolu meslek, Anadolu öğretmen, Anadolu imam hatip, Anadolu sağlık meslek, sağlık meslek, adalet meslek, Anadolu tapu ve kadastro meslek, Anadolu tarım meslek ve tarım meslek liselerine öğrenci alımı için ayrı ayrı sınav yapılmıştır. 8. Sınıf öğrencilerini kapsayan bu sınavda alınan puan liseye geçişte tek kriter olmuş, okul başarı puanı ise dikkate alınmamıştır. 2005 yılında merkezi sınavları tek elden yürütmek için bu sistem kaldırılmıştır (Demir & Yılmaz, 2019).

b) *Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS)*: 2005- 2009 yılları arasında uygulanan bu sistemde sınav puanına ek olarak yerleştirmeye esas olan puanın %7'sini oluşturacak şekilde ilköğretimdeki başarı puanı eklenmiştir. 8. Sınıfta uygulanan bu sınav çoktan seçmeli tek bir test içermektedir ve 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen ve teknoloji derslerinin konularını kapsamaktadır (Demir & Yılmaz, 2019), (Atılğan, 2018).

c) *Seviye Belirleme Sınavı (SBS)*: 2009 yılından itibaren uygulanan bu sistemde 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencileri her yıl sınava tabi tutulmuş, bu sınavlarda alınan puanların %70'i, ilköğretim başarı puanının %25'i ve davranış puanının %5'i esas alınmıştır. (Gür, Çelik, & Coşkun, 2013) 2010 yılında ise davranış notunun etkisi Danıştay tarafından durdurulmuştur. Böylelikle ilköğretim başarı puanının etkisi %30'a çıkarılmıştır. 2013 yılında SBS kaldırılmış, yerine Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sınavları getirilmiştir (Atılğan, 2018).

d) *Temel Öğretimden Orta Öğretime Geçiş (TEOG)*: 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılına gelindiğinde yeni 4+4+4 eğitim sistemine geçişle birlikte kaldırılan SBS yerine, 8. sınıfta kasım ve nisan aylarında olmak üzere iki defa yapılan merkezi sınav ile yılsonu başarı puanının ortalamasının kullanıldığı Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi (TEOG) uygulamaya konulmuştur (Şad & Şahiner, 2016). Bu sistemle sadece talep edenlerin değil tüm öğrencilerin sekizinci sınıfın her döneminde birer kez sınava girmesinin zorunlu olduğu bir seçme dönemi başlamıştır. 2017 yılında alınan bir kararla TEOG kaldırılmış, yerine liselerin yüzde doksanı için adrese dayalı, yüzde onu için ise merkezi sınavla yerleştirme yapmayı gerekli kılan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) getirilmiştir (Atılğan, 2018).

e) *Liselere Geçiş Sistemi (LGS)*: Mili Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde yapılan değişiklik ile 14 Şubat 2018 tarihinde Liselere Geçiş Sistemi (LGS) adında yeni bir ortaöğretime geçiş sistemi uygulamaya koymuştur (Resmi Gazete, 2018). Öğrencilerin isteğe bağlı olarak katıldığı bu sınav 8. sınıf kazanımları esas alınarak hazırlanmaktadır (Yaprakgöl, 2019).

MEB bu yeni sistemde üç farklı yerleştirme uygulamasına gitmiştir. Öğrenciler; merkezi sınav puanı ile öğrenci alan okullar, yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullar ve pansiyonlu okullar olmak üzere üç grupta tercih yapmaktadırlar.

Öğrencilerin ortaokuldaki başarı puanı ve sekizinci sınıfta okula devam durumları da yerleştirmede değerlendirilmektedir (MEB, 2018), (Çakıoğlu, 2019, s. 33-35).

Görüldüğü üzere ülkemizde bugüne kadar ilköğretimden ortaöğretime geçişte farklı sistemler uygulanmıştır. Bu sistemlerin ortak yanı seçmeye dayalı yerleştirmeyi esas almaları ve seçme işleminin de çoktan seçmeli bir sınava dayanmasıdır (Atılğan, 2018).

2.16. Türkiye’de Ortaöğretime Geçiş Sisteminde İmam Hatip Liseleri

Din görevlisi yetiştirmek gayesiyle açılan İmam Hatip okulları 14 Haziran 1973’te 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile ortaöğretim kurumu sayılmış ve adı İmam Hatip Okulu iken İmam Hatip Lisesi olarak değiştirilmiştir. Ayrıca bu okullardan mezun olanların yükseköğretime gitmelerinin yolu da açılmıştır (Emiroğlu, 2016, s. 145-146). Yine bu süreçte İmam Hatip Ortaokullarına Kur’an-ı Kerim ve Arapça derslerinin konulmasıyla İmam Hatip Liseleri 3+4=7 yıllık bir okul olmuştur (MEB, 1974).

Orta öğretime geçiş sisteminde İmam Hatip okulları grubunda olup sınavla öğrenci alan ilk kurumlar 1985 yılında açılmaya başlayan ve ilerleyen yıllarda sayıca artan Anadolu İmam Hatip Liseleridir (Gür, Çelik, & Coşkun, 2013), (Kuşçu, 2016, s. 26). 1999 yılına kadar diğer bütün Anadolu Liseleri gibi Anadolu İmam Hatip Liseleri de ilkokul bitiminde uygulanan sınavla öğrencilerini seçmekteydi. Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılıp ortaokul kısmının kapanmasından sonra ise sekizinci sınıf bitiminde seçme sınavı uygulanmıştır (Pura, 2020).

1997-1998 eğitim öğretim yılında uygulamaya başlanan sekiz yıllık kesintisiz eğitimle birlikte müstakil ortaokullar, bazı mesleki ve teknik okulların bünyesindeki ortaokullar İmam Hatip Liseleri bünyesindeki ortaokullar kapatılmıştır (Sel, 2019). Böylelikle İmam Hatip Lisesine gelen öğrenciler ilköğretim 8. Sınıfı tamamlayan öğrencilerden oluşmak durumundadır. Hemen ertesi yıl ise yürürlüğe giren katsayı uygulaması sebebiyle İmam Hatip Lisesi mezunlarının istedikleri üniversite bölümlerine gidebilmelerinin önü kesilmiş bu da İmam Hatip Liselerine rağbeti azaltarak sayıca önemli bir düşüşe neden olmuştur (Şatır, 2019, s. 26).

İmam Hatip Lisesi orta kısımların kapatılması, İmam Hatip Lisesi mezunlarının istedikleri üniversiteye gidebilmelerinin de katsayı farkı uygulaması ile engellenmesi bu okulları kapanma noktasına getirmiştir. Ancak 14 yıl aradan sonra 30 Mart 2012

tarıhli 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la (4+4+4 kademeli eğitim yası) birlikte kapatılan İmam hatip ortaokulları yeniden açılmıştır. (Resmi Gazete, 2012) Yine bu süreçte İmam Hatip Lisesi aleyhine olan katsayı uygulaması kaldırılmıştır. Böylelikle İmam Hatip Liselerine olan rağbet giderek fazlalaşmıştır (Çelik, 2016).

1 Eylül 2016 tarihli 29818 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile Anadolu İmam Hatip Liselerinden bazıları özel program ve proje uygulayan okullar kapsamına alınmıştır. Bu okullar diğer İmam Hatip Liselerinden uyguladıkları programlar nedeniyle farklıdır ve puanla öğrenci almaktadır (Sarı, 2019, s. 54).

Anadolu İmam Hatip Liseleri 1985 yılında ilk kurulduğundan itibaren puanla öğrenci alırken İmam Hatip Liseleri için puanla giriş söz konusu değildir. Ancak 2014’te TEOG sisteminin uygulanmasıyla diğer bütün liseler gibi İmam Hatip Liselerine de öğrenciler TEOG sınavından aldığı puanla girmek durumunda kalmışlardır (Sarı, 2019, s. 55).

2017-2018 eğitim öğretim yılında TEOG sisteminin iptal edilip yerine LGS’ nin (Liselere Geçiş Sistemi) getirilmesiyle tüm liseler yerine Bakanlığın belirlediği bazı liseler LGS puanıyla öğrenci almaktadır. Diğer okullar için ise yerel yerleştirme esasına dayalı olarak öğrencinin bulunduğu muhitte istediği bir okula gitmesi sağlanmıştır. Günümüzde bu sistem gereğince bazı Anadolu İmam Hatip Liseleri de LGS puanıyla öğrenci alan okullardandır (Sarı, 2019, s. 55).

2.17. Ortaöğretime Geçiş Aşamasında Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenleri

Ortaöğretim kurumu tercihi sürecinde bir öğrencinin İmam Hatip Lisesini seçmesi için farklı değişkenlere ve sebeplere bağlı olarak birçok neden olabilir. Sosyo-ekonomik düzey, bireysel tercih, aile ve yakın çevrenin etkisi, veli ve öğrencilerin İmam Hatip Lisesinden beklentileri en başta gelen faktörlerdir.

Konusu öğrencilerin veya velilerin İmam Hatip Lisesini tercih etme nedenleri olan araştırmalar incelendiğinde birtakım ortak bulgular olduğu görülmektedir. Demografik özellikler açısından baktığımızda bu okullarda okuyan öğrencilerin anne babalarının eğitim düzeyinin düşük, ailelerin genellikle alt gelir grubundan oldukları,

annelerin ev hanımı, babaların genelde işçi, memur, esnaf, çiftçi olduğu görülür (Şatır, 2019), (Sarı, 2019), (Ateş, 2016), (Kuşçu, 2016).

Şatır (2019) yaptığı çalışmada öğrencilerin %64,6'sının İmam Hatip Lisesinin kendi tercihi olduğunu kalan oranın ise aile ve çevrenin etkisiyle tercih ettiğini ortaya koymuştur (Şatır, 2019). Sarı (2019) araştırmasında öğrencilere İmam Hatip Lisesini tercih etmenin kimin kararı olduğuna dair sorduğu soruya yanıt olarak toplamda %54'ünün kendisi veya kendiyile birlikte ailesinin kararı olduğunu, kalan oranın ise aile, çevre, arkadaş ve öğretmen tercihi veya baskısı sonucu tercih ettiğini saptamıştır. Çınar'ın (2018) bu konuda elde ettiği bulgular, öğrencilerin %50,3'ü kendisi veya kendiyile ailesinin ortak kararı olduğu, kalan oranın çevre etkisi veya farklı nedenlere bağlı olduğu yönündedir (Çınar, 2018). Ateş (2016) ise araştırmasında İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrencilerin çoğu kimsenin baskı ve isteği olmadan bu okulda okumayı kendi iradeleriyle tercih etmiş oldukları sonucuna varmıştır (Ateş, 2016). Sonuç olarak İmam Hatip Lisesini tercih eden öğrencilerin çoğunluğu kendi rızası ile bu okulu seçmiş fakat azımsanamayacak bir oran da aile ve çevre baskısı ile tercih etmiştir.

Yapılan tercihler birtakım beklentiler doğrultusunda yapılmaktadır. Bu beklentiler elbette okul tercihinin de etkileyecektir.

Öğrenci ve velilerin İmam Hatip Lisesini tercih ederken en önde gelen beklentileri iyi bir din eğitimi almaktır. Yapılan araştırmalar din eğitimi veren okul olması nedeniyle ailelerin ve öğrencilerin bu okulları tercihinde en etkili etken olduğunu göstermektedir (Sarı, 2019).

Çınar (2018) İmam Hatip Lisesini tercih etme nedeni olarak elde ettiği bulguları en çok işaretlenenden en az işaretlenene doğru sıralamıştır. Buna göre katılımcıların İmam Hatip Lisesini tercih etmesinde en çok etkili olan ilk 5 sırayı *“İyi bir dini eğitim almak”, “Puanının bu okula yetmesi”, “Günümüz çevresel koşullarında İHL’yi daha güvenilir bulması”, “Ailenin tercihi/baskısı nedeniyle” ve “İmam hatipli” olmak (ruhunu yaşamak)* seçenekleri yer almıştır (Çınar, 2018).

Ateş (2016) çalışmasının sonuç bölümünde öğrencilerin İmam Hatip Lisesini seçmelerinde çoğunluğunun dini anlamda yüksek beklentilerinin olduğunu, ahlakı güzel, namazını kılan, bir din bilgini kadar birikime sahip bireyler olmak istemelerinin etkili olduğunu ifade etmiştir (Ateş, 2016).

Özellikle veliler açısından çevrenin olumsuz şartları göz önünde bulundurularak çocukları için daha güvenli gördükleri İmam Hatip Liselerini tercih etmeleri de başka bir etkidir. Sarı, (2019, s. 108) araştırmasında velilerin İmam Hatip Liselerini daha güvenli buldukları için çocuklarını bu okullara gönderdiklerini ifade etmektedir (Sarı, 2019, s. 108).

Bütün bunlara ilaveten öğrencilerin liseye geçişte uygulanan sınavdan aldıkları puanın da İmam Hatip Lisesi tercihiinde etkili olduğu göz ardı edilemez (Özdemir & Karateke, 2018).

Özdemir ve Karateke (2018), İmam Hatip Lisesini tercihte etkili olan unsurlardan ailenin isteği ve bireysel tercihten sonra lise tercih puanının etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Özdemir & Karateke, 2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, katılımcıları, veri toplama araçları, veri toplama ve veri analizi dahil olmak üzere çalışmanın yöntemi tanımlanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, olan durumu tasvir etme olanağı oluşturan bir araştırma biçimidir. Bu modelde araştırmaya konu olan durum mevcut şartlarıyla ve değiştirilmeden olduğu gibi betimlenmeye çalışılır. Herhangi bir olay veya olgu hakkında bilgi edinmek için çok fazla veriye ihtiyaç varken tarama modeli ile örneklemeden elde edilen bulgular evrene genelleştirilir (Karasar, 2012).

İki türlü tarama modeli vardır. Bunlar, tekil tarama modeli ve ilişkisel tarama modelidir. Değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesini amaçlayan model tekil tarama modelidir (Karasar, 2012). Bu model türünde araştırmaya konu olan her bir olay veya olgu farklı yönleriyle ayrı ayrı betimlenmeye çalışılır.

Bu araştırmanın katılımcısı olan İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin ortaöğretim tercih aşamasında İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebepleri olduğu gibi betimlendiği için araştırma genel tarama modellerinden tekil tarama grubunda yer alan bir araştırmadır. Araştırmamız, tarihsel değişiminden öte belli bir zamandaki öğrencilerin okul tercihini etkileyen faktörlere odaklandığı için kesitsel araştırmaya uygundur.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021-22 öğretim yılında Karaman İl Merkezinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında okuyan İmam Hatip Ortaokulu mezunu öğrenciler ve onların velileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise erişilebilirlik ilkesine ve gönüllülük esasına göre seçilmiş 350 öğrenci ve bu öğrencilerin aynı ilke ve esaslar doğrultusunda araştırmaya dahil olan 30 velisinden oluşmaktadır.

Araştırmada uygun örnekleme modeli kullanılmıştır. Uygun (kolay) örneklemede, hedeflenen katılımcılara çalışmaya katılmak için uygun olup olmadıkları sorulur

veya kolay bir katılımcı grubu oluşturulur (Sönmez, 2011, s. 175). Bu araştırmada da zaman ve maliyet kısıtlılığı nedeniyle örneklem kolay ulaşılabilir kişilerden seçildiği için bu model kullanılmıştır.

Araştırma Karaman ili ile sınırlı olduğu için kent merkezinde bulunan İmam Hatip Liseleri dışındaki nitelikli veya niteliksiz ortaöğretim kurumlarının tamamına yakını ziyaret edilmiştir. Bu okullardaki İmam Hatip Ortaokulu mezunu öğrencilerden gönüllü olanlar anket formunu doldurmuş akabinde de bu öğrencilerin velilerinden yine gönüllü olanlar yarı yapılandırılmış görüşmeye katılmıştır.

Tablo 3.1: Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kız	193	55,1
	Erkek	157	44,9
	Total	350	100,0
Yaş	13	22	6,3
	14	142	40,6
	15	167	47,7
	16	18	5,1
	17	1	,3
	Total	350	100,0
Sınıf	9	140	40,0
	10	210	60,0
	Total	350	100,0
Anne eğitim	İlköğretim	234	66,9
	Ortaöğretim	91	26,0
	Yüksek öğretim	24	6,9
	Diğer	1	0,3
	Total	350	100,0
Baba eğitim	İlköğretim	152	43,4
	Ortaöğretim	128	36,6
	Yüksek öğretim	70	20,0
	Total	350	100,0
Anne meslek	Din Görevlisi	5	1,4
	Emekli	1	0,3
	Esnaf	10	2,9
	Ev Hanımı	285	81,4
	İşçi	34	9,7
	Memur	5	1,4
	Öğretmen	9	2,6
	Üni. Doçent	1	0,3

	Total	350	100,0
Baba meslek	Çiftçi	39	11,1
	Din Görevlisi	8	2,3
	Emekli	22	6,3
	Esnaf	90	25,7
	İşçi	119	34,0
	Memur	42	12,0
	Öğretmen	15	4,3
	Serbest	7	2,0
	Üst Düzey Memur	8	2,3
	Total	350	100,0
Gelir düzeyi	0-2000 TL	31	8,9
	2001-4000 TL	142	40,6
	4001-7000 TL	120	34,3
	7001 TL ve üzeri	57	16,3
	Total	350	100,0
Yaşanılan yer	İl	309	88,3
	İlçe	7	2,0
	Kasaba	7	2,0
	Köy	27	7,7
	Total	350	100,0

Tablo:3.2. Mülakata Katılan Velilerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın	16	%53
	Erkek	14	%47
	Total	30	%100
Yaş	30-40 arası	15	%50
	41-50 arası	13	%43
	51 ve üzeri	2	%7
	Total	30	%100
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	14	%47
	Ortaöğretim	11	%36
	Yüksek öğretim	5	%17
	Total	30	%100
Meslek	Çiftçi	1	%3
	Esnaf	3	%10
	İşçi	10	%33
	Memur	5	%17
	Emekli	0	%0
	Çalışmayan	11	%37

	Total	30	% 100
Gelir Düzeyi	0-2000 TL	1	%3
	2001-4000 TL	10	%33
	4001-7000 TL	11	%37
	7001 TL üzeri	8	%27
	Total	30	% 100
Aile Birey Sayısı	3 kişi	8	%27
	4 kişi	7	%23
	5 kişi	8	%27
	6 kişi	7	%23
	Total	30	% 100
Yaşanılan Yer	İl	25	%83
	İlçe	0	%0
	Kasaba	1	%3
	Köy	4	%4
	Total	30	% 100

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada İmam Hatip Ortaokulu mezunu olup İmam Hatip Lisesi dışında başka bir ortaöğretim kurumunu tercih eden öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebeplerini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından öğrenciler için üçlü likert tipi anket formu, velilerin görüşlerini incelemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araçlara ilişkin ayrıntılar aşağıda açıklanmıştır.

3.3.1. Öğrenci Anketi

Araştırma ile alakalı ulusal alanyazın taranarak bu konuda geliştirilen bir ölçek olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yine literatür taranarak konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Tarama sonucunda, araştırma konusuyla ilgili geliştirilmiş kapsamlı bir ölçek bulunamamış ve veri toplama aracı olarak anket soruları hazırlama çalışmalarına başlanmıştır. İl merkezinde bulunan İmam Hatip Ortaokulları ziyaret edilmiş, idareci, öğretmen ve bazı öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebeplerinin neler olabileceğine dair görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere dayalı olarak sorular oluşturulmuştur. Sorular aile ve çevrenin etkisi, bireysel tercihlerin etkisi, okul ve eğitimin etkisi, siyasi durumun etkisi şeklinde dört kategoride gruplandırılmış ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüş ve değerlendirmeleri sonucunda son hali ile 27 soruluk anket formu ortaya çıkarılmıştır.

3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmada öğrencilerin okul tercihi aşamasında İmam Hatip Liselerini seçmemelerinin nedenlerinin ortaya konması amacıyla yarı yapılandırılmış 7 açık uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu geliştirilmiş ve kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Anketler uygulamaya koyulmadan önce, belirlenen okullarda uygulanabileceğine dair gerekli izinler alınmıştır. İzin belgesi Ek-1’de verilmiştir. Daha sonra araştırmaya katılan İmam Hatip Ortaokulu mezunu olup İmam Hatip Liseleri dışında diğer ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere dağıtılmak üzere anket formu çoğaltılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Örneklemi oluşturan okullara gidilerek anketler okul yönetiminin de desteğiyle öğrencilere dağıtılmıştır. Anketler, örneklem grubunun ankete ilgi göstermelerini sağlamak, onlardan gelebilecek soruları yanıtlamak ve verilerin eksiksiz toplanmasını sağlamak amacıyla bizzat araştırmacı tarafından öğrencilerin uygun olduğu zaman diliminde yapılmıştır. Uygulama sırasında öğrencilere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, gerekli açıklamalar yapılmıştır. Böylece tüm sorulara eksiksiz yanıt vermeleri sağlanmıştır. Uygulanan 350 anketin tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

Öğrencilerden elde edilen verilerin toplama süreci 13.09.2021-25.09.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ardından 01.10.2021 – 15.11.2021 tarihleri arasında ankete katılan öğrencilerden gönüllük esasına dayalı olarak 18 kız, 12 erkek öğrencinin toplamda 30 velisi ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular velilere yöneltilmiş ve sesli olarak kaydedilmiştir. 16 erkek veli ve 14 kadın veli 01’den başlayarak 30’a kadar numaralandırılmıştır. Önce öğrenci sonra veli olmak üzere cinsiyetleri K ve E harfleriyle belirtilmiştir. Örneğin EK10 ifadesinde E öğrencinin erkek, K ise velinin kadın olduğunu ifade etmektedir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Bu kısımda, önce nicel verilerin analiz yöntemi açıklanacaktır. Sonra, açık uçlu sorularla öğrenci velilerinden toplanan İmam Hatip Liselerini seçmeme nedenlerine dair düşüncelerin nasıl analiz edildiği anlatılacaktır. Bir sonraki bölüm olan bulgular bölümünde de aynı sıralama izlenmiştir.

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Nicel veri analizinin ilk aşamasında veri temizliği yapılmıştır. Veri temizleme, verilerin kalitesini artırmak için verilerdeki hataları ve tutarsızlıkları tespit etme ve düzeltme sürecidir (Rahm ve Do, 2000). Kız öğrencilerin cevaplama gereken bazı sorulara erkek öğrencilerin de cevap verdiği görülmüş verilerin bilgisayar ortamına kodlanarak aktarılması esnasında bu cevaplar geçersiz sayılmıştır.

Veri temizliği yapıldıktan sonraki aşama olarak çözümlemede istatistiksel paket programından yararlanılmıştır. Katılımcıların okul tercihini etkileyen faktörler için 3'lü derecelendirmeli Likert tipi ölçeğe göre girdikleri verilerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Soru bazında hesaplanan frekans ve yüzde değerleri, İmam Hatip Liselerini tercih etmemeye etki eden faktörler kategorileri altında gruplanarak daha anlaşılır bir biçimde sunulmaya çalışılmıştır. Aile ve çevrenin etkisi, bireysel tercihlerin etkisi gibi her kategorinin altında, o kategorideki tercih etmeme nedenlerini gösteren tablo Bulgular bölümünde paylaşılmıştır.

Son olarak katılımcıların görüşlerinin çeşitli demografik özelliklerinden bağımsız olup olmadığını belirlemek için ki-kare (χ^2) bağımsızlık testi kullanılmıştır. Çalışmada, p değeri olarak ki-kare testindeki Pearson kullanılmıştır. Pearson, bir ya da birden fazla kategoride beklenen frekanslar ile gözlemlenen frekanslar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılır (Greenwood ve Nikulin, 1996). İncelenen tablolardaki, hücrelerin %20'sinden fazlasında beklenen frekansının 5'den küçük olduğu durumlarda, veri birleştirmesi yapılmıştır. Yüzde ve frekans değerlerinin paylaşımında olduğu gibi, ki-kare bağımsızlık testi sonuçları, her kategorinin altında o kategorideki İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebeplerine dair faktörler tablo ile paylaşılmıştır. Ayrıca her demografik değişken analizinin sonunda, bulguların daha net görülebilmesi için o demografik değişkene bağımlı sorunların seçenekler bazında yüzde dağılımları sunulmuştur.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Velilerden toplanan İmam Hatip Liselerini tercih etmeme nedenlerine dair bulguların analizinde, nitel verilerin analizinde kullanılan yöntemlerden yararlanılmıştır. Nitel verilerin analizinde, betimsel analiz veya içerik analizi kullanılması yaygın bir yöntemdir (Strauss ve Corbin, 1990; Yıldırım ve Şimşek, 2016). İçerik analizi, verilerin içerdiği tema, ilişki ve anlamların belirlenebilmesi amacıyla, verilerin

derinlemesine sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanması yöntemidir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Betimsel analiz, önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi bulguların tanımlanması, tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel analiz, içerik analizine göre daha yüzeysel bir yöntemdir.

Çalışmamızda, belirli bir kavramsal çerçeveye bağlı olarak veriler analiz edileceği için betimsel analiz yöntemi seçilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2016) betimsel analizi dört aşamada açıklamış olup bu aşamalar; (1) betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, (2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) bulguların tanımlanması, (4) bulguların yorumlanmasıdır. Bu çalışmada, belirtilen dört aşamalı yapıya bağlı kalınarak veriler analiz edilmiştir.

Ortaöğretim tercih aşamasında öğrenci ve velilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebeplerini ortaya çıkarma bağlamında belirli bir çerçevede hazırlanan görüşme formundaki açık uçlu sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar ses kaydı olarak alınmış ve sonrasında incelenmiştir. Katılımcıların, yedi sorudan her biri için verdikleri cevapların ortak temaları olduğu gözlemlenmiş ve veriler işlenmiştir. Daha sonra bulgular yoruma tabi tutulmuştur.

Son aşamada, her tema grubu içindeki cevaplardan temayı en iyi ifade edenler seçilmiştir. Bu cevaplar yalnızca imla hataları düzeltilerek, bulgular kısmına eklenmiştir. Betimsel analizde katılımcıların görüşlerini çarpıcı şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım, Şimşek, 2018). Ayrıca temayı en iyi ifade eden önerinin sonuna, önerinin kaç katılımcı tarafından paylaşıldığını belirtmek üzere, gruptaki verilen cevap dağılımı sayısı (frekans) eklenmiştir.

Bu kısımda, önce betimsel ve yordayıcı istatistiklerin nicel verilerin analizinde nasıl kullanıldığı paylaşılmıştır. Sonra toplanan verilerin özgünlükleri bozulmadan, temalara göre gruplandırılarak İmam Hatip Liselerini seçmeme sebepleri eşleştirme yöntemi açıklanmıştır. Sonraki bölümde, bulgular sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde Karaman ilinde İmam Hatip Ortaokulu mezunu olup İmam Hatip Lisesi dışında farklı bir lisede öğrenim gören 350 katılımcıya uygulanan anket soruları ve bu sorular neticesinde ulaşılan bilgilerin istatistiksel sonuçları incelenmiştir. Devamında araştırmanın temel problemi etrafında geliştirilen alt problemlere cevaplar aranmış, elde edilen bulgular çerçevesinde tartışılıp yorumlanmıştır.

4.1. Tercihe Etki Eden Faktörlere Dair Katılım Düzeyleri

Tablo 4.1: Aile ve çevrenin etkisi ile ilgili ifadelere katılım düzeyleri

	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu	256	73,1	31	8,9	63	18,0
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailem dışındaki diğer yakınlarımdan etkisi oldu	275	78,6	39	11,1	36	10,3
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevrem etkisi oldu	258	73,7	32	9,1	60	17,1
Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim	281	80,3	27	7,7	42	12,0
Üyesi olduğum sivil Toplum Kuruluşu (Vakıf, Dernek vb.) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.	327	93,4	18	5,1	5	1,4
İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu	298	85,1	23	6,6	29	8,3
İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesi okumayı düşünmedim	247	70,6	44	12,6	59	16,9

“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu” ifadesine katılmayanların oranı %73,1, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %8,9 olup katıldığını belirtenlerin oranı %18’dir.

“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu” ifadesine katılmayanların oranı %78,6, kararsız olduğunu söyleyenlerin oranı %11,1 olup katıldığını ifade edenler %10,3’tür.

“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevremın etkisi oldu” ifadesine katılmayanların oranı %73,7, kararsız olanların oranı %9,1 olup katıldığını bildirenlerin oranı %17,1’dir.

“Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim” ifadesine katılmayanların oranı %80,3, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %7,7 olup katıldığını belirtenlerin oranı %12’dir.

“Üyesi olduğum sivil Toplum Kuruluşu (Vakıf, Dernek vb.) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” ifadesine katılmayanların oranı %93,4, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %5,1 olup katıldığını belirtenlerin oranı %1,4’tür.

“İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu” ifadesine katılmayanların oranı %85,1, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %6,6 olup katıldığını belirtenlerin oranı %8,3’tür.

“İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim” ifadesine katılmayanların oranı %70,6, kararsızım seçeneğini işaretleyenlerin oranı %12,6 olup katıldığını ifade edenler %16,9’dur.

Tablo 4.2: Bireysel Tercihlerin Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyi

	Katılmıyor		Kararsızım		Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%
İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımı	18	5,1	21	6,0	311	88,9
İmam Hatip Lisesine gitmem için aile ve yakın çevremden beni ikna etmeye çalışanlar oldu fakat ben yine de şimdiki okulumu seçtim	198	56,6	45	12,9	107	30,6
İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu	188	53,7	78	22,3	84	24,0
İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissedeceğim için tercih etmedim	192	54,9	61	17,4	97	27,7
(Kız öğrenciler için) Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istememem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	138	39,4	170	48,6	42	12,0
İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerde kıyafet serbestliği olmasaydı (başörtüsü yasağı olsaydı) yine de şu anda okuduğum okulu tercih ederdim	86	24,6	197	56,3	67	19,1
Kur’an kursu öğreticiliği, vaizlik, İmamlık, müezzinlik gibi mesleklere sahip olmak istemediğim için İmam Hatip Lisesini seçmedim	163	46,6	65	18,6	122	34,9

İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	264	75,4	46	13,1	40	11,4
---	-----	------	----	------	----	------

“İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımıdır” ifadesine katılmayanların oranı %5,1, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %6 olup katıldığını belirtenlerin oranı %88,9’dur.

“İmam Hatip Lisesine gitmem için aile ve yakın çevremden beni ikna etmeye çalışanlar oldu fakat ben yine de şimdiki okulumu seçtim” ifadesine katılmayanların oranı %56,6, kararsız olduğunu söyleyenler %12,9 olup katıldığını ifade edenlerin oranı %30,6’dır.

“İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu” ifadesine katılmayanların oranı %53,7, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %22,3 olup katıldığını belirtenlerin oranı %24’tür.

“İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissedeceğim için tercih etmedim” ifadesine katılmayanların oranı %54,9, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %17,4 olup katıldığını belirtenlerin oranı %27,7’dır.

“(Kız öğrenciler için) Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istememem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” ifadesine katılmayanların oranı %39,4, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %48,6 olup katıldığını belirtenlerin oranı %12’dır.

“İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerde kıyafet serbestliği olmasaydı (başörtüsü yasağı olsaydı) yine de şu anda okuduğum okulu tercih ederdim” ifadesine katılmayanların oranı %24,6, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %56,3 olup katıldığını belirtenlerin oranı %19,1’dır.

“Kur’an kursu öğreticiliği, vaizlik, İmamlık, müezzinlik gibi mesleklere sahip olmak istemediğim için İmam Hatip Lisesini seçmedim” ifadesine katılmayanların oranı %46,6, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %18,6 olup katıldığını belirtenlerin oranı %34,9’dur.

“İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim” ifadesine katılmayanların

oranı %75,4, kararsızım seçeneğini işaretleyenler %13,1 olup katıldığını bildirenlerin oranı %11,4'tür.

Tablo 4.3.: Okul ve Eğitimin Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri

	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
	n	%	n	%	N	%
İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum	70	20,0	95	27,1	185	52,9
İmam hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığımı düşündüğüm için İmam Hatip Lisesine devam etmeye gerek duymadım	138	39,4	80	22,9	132	37,7
İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	251	71,7	46	13,1	53	15,1
İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	174	49,7	45	12,9	131	37,4
İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kelam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi	108	30,9	72	20,6	170	48,6
Şu anda okuduğum lisede haftada iki saat zorunlu, iki saat de seçmeli din dersinin olması ve burada yeteri kadar dini eğitim alıyor olmam İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	140	40,0	103	29,4	107	30,6
İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum	125	35,7	122	34,9	103	29,4
İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünüyorum	102	29,1	162	46,3	86	24,6
Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum	44	12,6	105	30,0	201	57,4
İmam Hatip Lisesini tercih etmediğim için pişmanlık duyuyorum	302	86,3	39	11,1	9	2,6

“İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum” ifadesine katılmayanların oranı %20, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %27,1 olup katıldığını belirtenlerin oranı %52,9'dur.

“İmam hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığımı düşündüğüm için İmam Hatip Lisesine devam etmeye gerek duymadım” ifadesine katılmayanların oranı %39,4, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %22,9 olup katıldığını belirtenlerin oranı %37,7'dir.

“İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” ifadesine katılmayanların oranı %71,7, kararsız olduğunu ifade edenlerin oranı %13,1 olup katıldığını söyleyenlerin oranı %15,1'dir.

“İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” ifadesine katılmayanların oranı %49,7, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %12,9 olup katıldığını belirtenlerin oranı %37,4’tür.

“İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur’an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kalam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi” ifadesine katılmayanların oranı %30,9, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %20,6 olup katıldığını belirtenlerin oranı %48,6’dır.

“Şu anda okuduğum lisede haftada iki saat zorunlu, iki saat de seçmeli din dersinin olması ve burada yeteri kadar dini eğitim alıyor olmam İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” ifadesine katılmayanların oranı %40, kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %29,4 olup katıldığını belirtenlerin oranı %30,6’dır.

“İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum” şeklinde cevap verenlerin oranı %35,7, kararsız olduğunu düşünenlerin oranı %34,9 olup katıldığını belirtenlerin oranı %29,4’tür.

“İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum” diyenlerin oranı %29,1 kararsızım seçeneğini işaretleyenlerin oranı %46,3 olup katıldığını belirtenler ise %24,6’dır.

“Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje Okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum” ifadesine katılmayanların oranı %12,6 kararsız olduğunu belirtenlerin oranı %30 olup katıldığını belirtenlerin oranı %57,4’tür.

“İmam Hatip Lisesini tercih etmediğim için pişmanlık duyuyorum” ifadesine katılmayanlar oran olarak %86,3 kararsız olduğunu ifade edenler %11,1 olup katıldığını söyleyenlerin oranı %2,6’dır.

Tablo 4.4: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisi ile İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri

	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Toplumda veya içinde bulunduğum çevrede İmam Hatip Liselerine karşı olumsuz bir bakış var ve bu benim İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	287	82,0	48	13,7	15	4,3

Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim	307	87,7	30	8,6%	13	3,7
--	-----	------	----	------	----	-----

“Toplumda veya içinde bulunduğum çevrede İmam Hatip Liselerine karşı olumsuz bir bakış var ve bu benim İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” ifadesine katılmayanların oranı %82 kararsız olduğunu ifade edenlerin oranı %13,7 olup katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin oranı %4,3’tür.

“Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim” ifadesine katılmayanların oranı %87,7 kararsızım ifadesine katılım oranı %8,6 olup katıldığını ifade edenlerin oranı %3,7’dir.

4.2. Tercihe Etki Eden Faktörlerin Demografik Değişkenlerden Bağımsızlığının İncelenmesi

Aşağıdaki tablolarda, İmam Hatip Ortaokulu mezunu öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebeplerine dair faktörlerin demografik değişkenlerden bağımsız olup olmadığını saptamak için yapılan ki-kare bağımsızlık testi sonuçları belirtilmiştir. Tablolarda sadece demografik değişkenlerden bağımsız olmayan sonuçlar gösterilmektedir.

Tablo: 4.5: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Cinsiyet				p
		Kız		Erkek		
		n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu	Katılmıyorum	154	79,8	102	65,0	0,005*
	Kararsızım	15	7,8	16	10,2	
	Katılıyorum	24	12,4	39	24,8	
Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim	Katılmıyorum	168	87,0	113	72,0	0,001*
	Kararsızım	7	3,6	20	12,7	
	Katılıyorum	18	9,3	24	15,3	

Tablo:4.5’te görüldüğü üzere “İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu” sorusuna verilen cevapların okul tercihinde ailenin etkisinin cinsiyet değişkeninden bağımsız olmadığı görülmektedir. Erkek öğrenciler İmam Hatip Liselerini tercih etmeme konusunda kızlara oranla ailelerinin daha çok etkisindedirler.

“Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim” sorusuna verilen cevaplar cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. Zira erkek öğrenciler okul tercihinde kızlara göre tercih ettikleri okulda bulunan yakınlarından daha çok etkilenecek seçim yapmıştır. Dolayısıyla okul tercihinde aile ve çevrenin etkisi erkek öğrenciler üzerinde daha fazladır.

Tablo: 4.6: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Cinsiyet				p
		Kız		Erkek		
		n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımı	Katılmıyorum	6	3,1	12	7,6	0,000*
	Kararsızım	3	1,6	18	11,5	
	Katılıyorum	184	95,3	127	80,9	
İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissedeceğim için tercih etmedim	Katılmıyorum	97	50,3	95	60,5	0,011*
	Kararsızım	30	15,5	31	19,7	
	Katılıyorum	66	34,2	31	19,7	
(Kız öğrenciler için) Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istememem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	128	66,3	0	0,0	0,000*
	Kararsızım	23	11,9	0	0,0	
	Katılıyorum	42	21,8	0	0,0	
İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerde kıyafet serbestliği olmasaydı (başörtüsü yasağı olsaydı) yine de şu anda okuduğum okulu tercih ederdim	Katılmıyorum	83	43,0	3	1,9	0,000*
	Kararsızım	51	26,4	146	93,0	
	Katılıyorum	59	30,6	8	5,1	
İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	Katılmıyorum	161	83,4	103	65,6	0,000*
	Kararsızım	20	10,4	26	16,6	
	Katılıyorum	12	6,2	28	17,8	

Tablo:4.6’da görüldüğü gibi “İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımı.” sorusuna verilen yanıtlar cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Liselerini tercih etmeme konusunda kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha fazla kendi kararına göre hareket etmişlerdir. Bu durum erkek öğrencilerin aile ve çevresinden daha çok etkilendiğinin ifade edildiği Tablo:4.5’deki verilerle örtüşmektedir.

“İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissedeceğim için tercih etmedim.” Sorusuna verilen cevaplar cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Lisesinde okuduğu takdirde kendisini baskı altında hissedeceğine dair düşünce kız öğrencilerde erkeklere oranla daha fazladır.

“Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istememem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusu kız öğrencileri kapsadığı için erkek öğrenciler yanıt vermemiştir. (Bkz: Tablo:4.2)

“İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerde kıyafet serbestliği olmasaydı (başörtüsü yasağı olsaydı) yine de şu anda okuduğum okulu tercih ederdim.” Sorusuna verilen cevaplar cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. Erkek öğrenciler kararsız olduğunu ifade ederken kız öğrenciler ağırlıklı olarak ‘katılmıyorum’ seçeneğini işaretlemiştir.

“İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim.” İfadesine katılım düzeyi cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. Zira sonuca göre İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olmaması erkek öğrencilerin okul tercihinizi etkilemiştir.

Yukarıda verilen ifadelere katılım düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo: 4.7: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Cinsiyet Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Cinsiyet				p
		Kız		Erkek		
		n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum	Katılmıyorum	29	15,0	41	26,1	0,019*
	Kararsızım	60	31,1	35	22,3	
	Katılıyorum	104	53,9	81	51,6	
İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kalam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi	Katılmıyorum	42	21,8	66	42,0	0,000*
	Kararsızım	38	19,7	34	21,7	
	Katılıyorum	113	58,5	57	36,3	
Şu anda okuduğum lisede haftada iki saat zorunlu, iki saat de seçmeli din dersinin olması ve burada yeteri kadar dini eğitim alıyor olmam İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	66	34,2	74	47,1	0,032*
	Kararsızım	59	30,6	44	28,0	
	Katılıyorum	68	35,2	39	24,8	

Tablo: 4.7’de görüldüğü üzere “İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum” ifadesine katılım düzeyi cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. Daha önce öğrenim görülen İmam Hatip Ortaokulundan memnuniyet düzeyi kız öğrencilerde erkeklere nazaran daha yüksektir.

“İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kalam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi.” Sorusuna verilen cevaplar cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Lisesi meslek

derslerinden üniversite sınavında sorumlu olunmamasının İmam Hatip Liselerini tercih etmeme durumuna etkisi kız öğrencilerde daha fazladır.

“Şu anda okuduğum lisede haftada iki saat zorunlu, iki saat de seçmeli din dersinin olması ve burada yeteri kadar dini eğitim alıyor olmam İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” ifadesine verilen cevaplar cinsiyet değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Liseleri dışındaki okullarda da din derslerinin olması kız öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemelerinde erkeklere oranla daha etkilidir.

Yukarıdaki ifadelere katılım düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo: 4.8: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Anne eğitim						p
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek-öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
Üyesi olduğum sivil Toplum Kuruluşu (Vakıf, Dernek vb.) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.	Katılmıyorum	221	94,4	83	91,2	22	91,7	0,020*
	Kararsızım	13	5,6	5	5,	0	0,0	
	Katılıyorum	0	0,0	3	3,3	2	8,3	
İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu	Katılmıyorum	209	89,3	70	76,9	19	79,2	0,000*
	Kararsızım	12	5,1	11	12,1	0	0,0	
	Katılıyorum	13	5,6	10	11,0	5	20,8	

Tablo: 4.8’de görüldüğü gibi “Üyesi olduğum sivil Toplum Kuruluşu (Vakıf, Dernek vb.) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Belirtilen faktörün etkisinin olmadığını belirtenler daha çok annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerdir.

“İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu.” Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Okul tercihinde öğretmen yönlendirmesinin olmadığını ifade edenler daha çok annesi ilköğretim mezunu olanlardır. Bu oran anne eğitim seviyesinin yükselmesine paralel olarak artmaktadır. Annesi yükseköğretim mezunu olanlarda öğretmen yönlendirmesinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Bu ifadelere katılım düzeyi ile anne eğitim durumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo: 4.9: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Anne eğitim						P
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek- öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu	Katılmıyorum	126	53,8	55	60,4	6	25,0	0,001*
	Kararsızım	54	23,1	21	23,1	3	12,5	
	Katılıyorum	54	23,1	15	16,5	15	62,5	
İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissettiğim için tercih etmedim	Katılmıyorum	123	52,6	60	65,9	8	33,3	0,002*
	Kararsızım	51	21,8	8	8,8	2	8,3	
	Katılıyorum	60	25,6	23	25,3	14	58,3	
İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimini etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	Katılmıyorum	176	75,2	78	85,7	9	37,5	0,000*
	Kararsızım	37	15,8	7	7,7	2	8,3	
	Katılıyorum	21	9,0	6	6,6	13	54,2	

Tablo:4.9’da görüldüğü gibi “İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu.” Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Annesi yükseköğretim mezunu olan öğrencilerin katılıyorum cevabı oranı diğerlerine göre daha fazladır. Bunu annesi ilköğretim mezunu olan öğrenciler takip etmektedir. Annesi ortaöğretim mezunu olanlar ise en az oranı teşkil etmektedir.

“İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissettiğim için tercih etmedim.” Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Annesi yükseköğretim mezunu olan öğrenciler diğerlerine göre daha fazla kendisini İmam Hatip Liselerinde baskı altında hissettiğinden endişe etmektedir. Bu da okul tercihinin etkilemiştir. Anne eğitim seviyesinin düşmesiyle bu oran da düşmektedir. Fakat kararsız olduğunu belirtenlerin daha çok annesi ilköğretim mezunu olan öğrenciler olduğu da görülmektedir.

“İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimini etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim.” Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olmaması okul tercihinde annesi yükseköğretim mezunu olan öğrencileri daha çok etkilemiştir. Bunu annesi ilköğretim mezunu olan öğrenciler takip etmektedir. Annesi ortaöğretim mezunu olanlar ise en az oranı teşkil etmektedir.

Bu ifadelere katılım düzeyi ile anne eğitim durumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo: 4.10: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Anne eğitim						P
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek-öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum	Katılmıyorum	45	19,2	13	14,3	12	50,0	0,009*
	Kararsızım	66	28,2	24	26,4	5	20,8	
	Katılıyorum	123	52,6	54	59,3	7	29,2	
İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	176	75,2	61	67,0	14	58,3	0,000*
	Kararsızım	35	15,0	11	12,1	0	0,0	
	Katılıyorum	23	9,8	19	20,9	10	41,7	
İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	91	38,9	27	29,7	7	29,2	0,033*
	Kararsızım	82	35,0	27	29,7	13	54,2	
	Katılıyorum	61	26,1	37	40,7	4	16,7	
Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	30	12,8	11	12,1	3	12,5	0,049*
	Kararsızım	81	34,6	23	25,3	1	4,2	
	Katılıyorum	123	52,6	57	62,6	20	83,3	

Tablo: 4.10'da görüldüğü gibi, "İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum." Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Daha önce okuduğu İmam Hatip Ortaokulundan memnun olma durumu annesi ortaöğretim mezunu olanlarda daha yüksek iken bunu annesi ilköğretim mezunu olanlar takip etmekte ve annesi yükseköğretim mezunu olanlarda memnuniyet düzeyi en düşük oranı teşkil etmektedir.

"İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu." Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Anne eğitim seviyesi yükseldikçe bu faktörün okul tercihinin etki oranı da yükselmektedir. Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi ve bunun da okul tercihinin etkilemekte olması annesi yükseköğretim mezunu olanlarda daha çok görülmektedir. Bunu annesi ortaöğretim mezunu olanlar takip etmekte ve en düşük oranı annesi ilköğretim mezunu olanlar oluşturmaktadır.

"İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum." Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız

değildir. Annesi ortaöğretim mezunu olanlar verilen ‘katılıyorum’ yanıtlarında en yüksek orana sahip iken en düşük oranı annesi yükseköğretim mezunu olanlar oluşturmaktadır. Fakat diğer taraftan annesi yükseköğretim mezunu olanların daha çok kararsız oldukları görülmektedir.

“Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum.” Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Bu soruya verilen katılıyorum yanıtları anne eğitim seviyesi ile orantılı bir şekilde düşüş göstermektedir. Okuduğu okulun İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu en fazla annesi yükseköğretim mezunu olanlar düşünmektedir. Bunu annesi ortaöğretim mezunu olanlar takip etmektedir. Annesi ilköğretim mezunu olanlar bu kıyaslamada okuduğu okulu İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda görmede en düşük oranı teşkil etmektedir.

Dolayısıyla bu ifadelere katılım düzeyi ile anne eğitim seviyesi arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo: 4.11: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Anne Eğitim Düzeyi Faktörü Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Anne eğitim						p
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek- öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim	Katılmıyorum	204	87,2	85	93,4	17	70,8	0,028*
	Kararsızım	24	10,3	2	2,2	4	16,7	
	Katılıyorum	6	2,6	4	4,4	3	12,5	

Tablo: 4.11’de görüldüğü gibi “Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim” Sorusuna verilen cevaplar anne eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Annesi ortaöğretim mezunu olanların bu faktörü okul tercihinde etken olarak görmeme oranı daha fazladır. Annesi yükseköğretim mezunu olanların bu durumdan kısmen etkilendiği görülmektedir.

Tablo: 4.12: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba eğitim						P
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek- öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu	Katılmıyorum	129	84,9	114	89,1	55	78,6	0,028*
	Kararsızım	11	7,2	9	7,0	3	4,3	
	Katılıyorum	12	7,9	5	3,9	12	17,1	
İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim	Katılmıyorum	125	82,2	83	64,8	39	55,7	0,000*
	Kararsızım	16	10,5	17	13,3	11	15,7	
	Katılıyorum	11	7,2	28	21,9	20	28,6	

Tablo: 4.12’de “İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. Bu durumda babası ortaöğretim mezunu olanların diğerlerine göre daha fazla bir oranla öğretmen yönlendirmesinin olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Babası yükseköğretim mezunu olanların ise diğerlerine göre daha çok öğretmen yönlendirmesinden etkilendiği görülmektedir. “İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim düzeyi faktöründen bağımsız değildir. İmam Hatip Ortaokulunda iken öğretmenlerin olumsuz davranışlarından etkilenme durumunun okul tercihine etki oranı baba eğitim seviyesinin yükselmesiyle paralel artış göstermektedir. Zira babası ilköğretim mezunu olanlar bu durumdan daha az etkilenirken babası yükseköğretim mezunu olanların okul tercihini daha fazla etkilemiştir. Bu ifadelere katılım düzeyi baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$).

Tablo: 4.13: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba eğitim						P
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul	Katılmıyorum	119	78,3	98	76,6	47	67,1	0,000*
	Kararsızım	24	15,8	17	13,3	5	7,1	

tercihimi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	Katılıyorum	9	5,9	13	10,2	18	25,7	
---	-------------	---	-----	----	------	----	------	--

Tablo: 4.13’de görüldüğü üzere “İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim” ifadesine katılım düzeyi baba eğitim seviyesinden bağımsız değildir. İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olmaması okul tercihinde babası yükseköğretim mezunu olanlar için daha fazla etkiye sahiptir. Baba eğitim seviyesinin düşüşüyle bu oran da düşmektedir.

Tablo: 4.14: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba eğitim						p
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek-öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum	Katılmıyorum	17	11,2	26	20,3	27	38,6	0,000*
	Kararsızım	45	29,6	35	27,3	15	21,4	
	Katılıyorum	90	59,2	67	52,3	28	40,0	
İmam Hatip Ortaokulunda Kur’an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	115	75,7	93	72,7	43	61,	0,001*
	Kararsızım	25	16,4	15	11,7	6	8,6	
	Katılıyorum	12	7,9	20	15,6	21	30,0	
İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	86	56,6	60	46,9	28	40,0	0,002*
	Kararsızım	26	17,1	14	10,9	5	7,1	
	Katılıyorum	40	26,3	54	42,2	37	52,9	
İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur’an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kelam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi	Katılmıyorum	58	38,2	31	24,2	19	27,1	0,014*
	Kararsızım	36	23,7	22	17,2	14	20,0	
	Katılıyorum	58	38,2	75	58,6	37	52,9	
İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	33	21,7	47	36,7	22	31,4	0,009*
	Kararsızım	85	55,9	52	40,6	25	35,7	
	Katılıyorum	34	22,4	29	22,7	23	32,9	
Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	18	11,8	21	16,4	5	7,1	0,004*
	Kararsızım	52	34,2	42	32,8	11	15,7	
	Katılıyorum	82	53,9	65	50,8	54	77,1	

Tablo: 4.14’te görüldüğü gibi “İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız değildir. Öğrencilerin mezun oldukları İmam Hatip Ortaokullarından memnuniyet düzeyi baba eğitim seviyesinin yükselmesine göre düşüş göstermektedir. Memnun olduğunu belirtenler daha çok babası ilköğretim mezunu

olanlar iken babası yükseköğretim mezunu olanlar daha az memnum olduğunu ifade etmişlerdir.

“İmam Hatip Ortaokulunda Kur’an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız değildir. Kur’an-ı Kerim dersinin zor olduğunu ve bu durumun okul tercihini etkilediğini ifade edenler daha çok babası yükseköğretim mezunu olanlardır. Bunu babası ortaöğretim mezunu olanlar takip ederken, babası ilköğretim mezunu olanlar bu dersin zorluğundan dolayı İmam Hatip Liselerini tercih etmeme durumunda en az ‘katılıyorum’ cevabı oranına sahiptirler.

“İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız değildir. Arapça dersinin zor gelmesinin okul tercihini etkilediğini ifade edenler daha çok babası yükseköğretim mezunu olanlardır. Bunu babası ortaöğretim mezunu olanlar takip ederken, babası ilköğretim mezunu olanlar bu dersin zorluğundan dolayı İmam Hatip Liselerini tercih etmeme durumunda en az ‘katılıyorum’ cevabı oranına sahiptirler.

“İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur’an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kalam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız değildir. Babası ortaöğretim mezunu olanların bu faktörden etkilenme oranı diğerlerine göre daha fazladır. Babası ilköğretim mezunu olanlar ise en az etkilenme oranına sahiptir.

“İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız değildir. Babası yükseköğretim mezunu olanların olumlu yanıt oranı diğerlerine göre daha fazladır. Katılmadığını belirtenlerde ise babası ortaöğretim mezunu olanların oranı daha çok görülmektedir.

“Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje Okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum.” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız değildir. Bu soruda sunulan kıyaslamada şu an okuduğu okulun İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu ifade edenler daha çok babası yüksek öğretim mezunu olanlardan oluşmaktadır. Bunun takip eden oran ise babası ilköğretim mezunu olan öğrencilere aittir.

Bu ifadelere katılım düzeyi baba eğitim durumu ile anlamlı düzeyde ilişki içerisindedir.

Tablo: 4.15: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Baba Eğitim Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba eğitim						p
		İlköğretim		Ortaöğretim		Yüksek - öğretim		
		n	%	n	%	n	%	
Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim	Katılmıyorum	133	87,5	117	91,4	57	81,4	0,031*
	Kararsızım	16	10,5	4	3,1	10	14,3	
	Katılıyorum	3	2,0	7	5,5	3	4,3	

Tablo:4.15’de görüldüğü gibi “Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim” Sorusuna verilen cevaplar baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız değildir. Belirtilen faktörden etkilenmediğini ifade edenler daha çok babası ortaöğretim mezunu olanlardır. En az oranı ise babası yükseköğretim mezunu olanlar oluşturmaktadır.

Bu ifadeye katılım düzeyi ile baba eğitim durumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo: 4.16: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Anne Çalışma Durumu				p
		Ev Hanımı		Çalışan		
		n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevrem etkisi oldu	Katılmıyorum	214	75,1	44	67,7	0,005*
	Kararsızım	30	10,5	2	3,1	
	Katılıyorum	41	14,4	19	29,2	
Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim	Katılmıyorum	236	82,8	45	69,2	0,046*
	Kararsızım	19	6,7	8	12,3	
	Katılıyorum	30	10,5	12	18,5	

Tablo:4.16’da görüldüğü gibi “İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevrem etkisi oldu.” Sorusuna verilen cevaplar anne çalışma durumu değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Lisesini tercih etmemde annesi çalışan öğrenciler arkadaş çevresinden daha çok etkilenmektedir.

“Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim.” Sorusuna verilen cevaplar anne çalışma durumu değişkeninden bağımsız değildir. Soruda belirtilen faktörden dolayı İmam Hatip Lisesini seçmediğini ifade edenlerin oranı annesi çalışan öğrencilerde daha fazladır.

Bu ifadelere katılım düzeyi anne çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0,05$).

Tablo: 4.17: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Anne Çalışma Durumu				p
		Ev Hanımı		Çalışan		
		n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımıdır	Katılmıyorum	10	3,5	8	12,3	0,002*
	Kararsızım	14	4,9	7	10,8	
	Katılıyorum	261	91,6	50	76,9	
İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimini etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	Katılmıyorum	225	78,9	39	60,0	0,003*
	Kararsızım	34	11,9	12	18,5	
	Katılıyorum	26	9,1	14	21,5	

Tablo:4.17’de görüldüğü gibi “İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımıdır.” Sorusuna verilen cevaplar anne çalışma durumu değişkeninden bağımsız değildir. Annesi ev hanımı olan öğrenciler daha çok kendi kararı ile okul tercihinin yapmıştır.

“İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimini etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim.” Sorusuna verilen cevaplar anne çalışma durumu değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olmamasının okul tercihinin etkisi annesi çalışan öğrencilerde daha fazladır.

Tablo: 4.18: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Anne Çalışma Durumu Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Anne Çalışma Durumu				p
		Ev Hanımı		Çalışan		
		n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum	Katılmıyorum	48	16,8	22	33,8	0,006*
	Kararsızım	78	27,4	17	26,2	
	Katılıyorum	159	55,8	26	40,0	

İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	205	71,9	46	70,8	0,000*
	Kararsızım	46	16,1	0	0,0	
	Katılıyorum	34	11,9	19	29,2	

Tablo:18'de görüldüğü gibi, “İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum.” Sorusuna verilen cevaplar anne çalışma durumu değişkeninden bağımsız değildir. Annesi ev hanımı olan öğrencilerin mezun olduğu İmam Hatip Ortaokulundan memnuniyet oranı daha fazladır.

“İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusuna verilen cevaplar anne çalışma durumu değişkeninden bağımsız değildir. Kur'an-ı Kerim derslerinin zor gelmesinden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmeme oranı çalışan annelerin çocuklarında daha fazladır.

Tablo: 4.19: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba meslek										p
		Çiftçi		Esnaf		İşçi		Memur		Emekli		
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu	Katılmıyorum	27	69,2	80	82,5	84	70,6	46	63,0	19	86,4	0,043*
	Kararsızım	7	17,9	6	6,2	10	8,4	7	9,6	1	4,5	
	Katılıyorum	5	12,8	11	11,3	25	21,0	20	27,4	2	9,1	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailem dışındaki diğer yakınlarımdan biri için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim	Katılmıyorum	34	87,2	70	72,2	98	82,4	54	74,0	19	86,4	0,010*
	Kararsızım	2	5,1	17	17,5	13	10,9	4	5,5	3	13,6	
	Katılıyorum	3	7,7	10	10,3	8	6,7	15	20,5	0	0,0	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevrem etkisi oldu	Katılmıyorum	25	64,1	71	73,2	88	73,9	56	76,7	18	81,8	0,004*
	Kararsızım	10	25,6	6	6,2	13	10,9	1	1,4	2	9,1	
	Katılıyorum	4	10,3	20	20,6	18	15,1	16	21,9	2	9,1	
Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim	Katılmıyorum	30	76,9	82	84,5	94	79,0	58	79,5	17	77,3	0,022*
	Kararsızım	0	0,0	12	12,4	9	7,6	5	6,8	1	4,5	
	Katılıyorum	9	23,1	3	3,1	16	13,4	10	13,7	4	18,2	
İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu	Katılmıyorum	31	79,5	91	93,8	101	84,9	55	75,3	20	90,9	0,012*
	Kararsızım	2	5,1	4	4,1	11	9,2	6	8,2	0	0,0	
	Katılıyorum	6	15,4	2	2,1	7	5,9	12	16,4	2	9,1	
İmam Hatip Ortaokulundaki	Katılmıyorum	33	84,6	69	71,1	88	73,9	40	54,8	17	77,3	0,001*
	Kararsızım	5	12,8	7	7,2	18	15,1	10	13,7	4	18,2	

öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim	Katılıyorum											
		1	2,6	21	21,6	13	10,9	23	31,5	1	4,5	

Tablo:4.19’da görüldüğü gibi “İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Babası memur ve işçi olan öğrencilerin okul tercihinde aile etkisinde daha çok kaldıkları görülmektedir.

“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailem dışındaki diğer yakınlarımın etkisi oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Babası esnaf olanların okul tercihinde aile dışındaki yakınlarının etkisi daha fazla görülmektedir.

“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevremın etkisi oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Babası memur ve esnaf olan öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmemede arkadaş çevresinden daha çok etkilendiği görülmektedir.

“Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Soruda verilen faktörden etkilenecek okul tercihinde bulunma durumu babası çiftçi ve emekli olanlarda daha fazla görülmektedir.

“İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Okul tercihinde öğretmen yönlendirmesinin olmadığını belirtenler daha çok babası esnaf ve emekli olanlardır.

“İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğü için İmam Hatip Liselerini tercih etmeyenler çoğunlukla babası memur ve esnaf olanlardır.

Verilen bu ifadelere katılım düzeyi ile baba mesleği arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo: 4.20: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba Mesleği										
		Çiftçi		Esnaf		İşçi		Memur		Emekli		
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
(Kız öğrenciler için) Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istememem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	19	48,7	49	50,5	45	37,8	22	30,1	3	13,6	0,010*
	Kararsızım	18	46,2	42	43,3	58	48,7	37	50,7	15	68,2	
	Katılıyorum	2	5,1	6	6,2	16	13,4	14	19,2	4	18,2	
İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	Katılmıyorum	33	84,6	74	76,3	95	79,8	51	69,9	11	50,0	0,000*
	Kararsızım	4	10,3	14	14,4	11	9,2	6	8,2	11	50,0	
	Katılıyorum	2	5,1	9	9,3	13	10,9	16	21,9	0	0,0	

Tablo:21’de görüldüğü gibi “(Kız öğrenciler için) Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istememem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Bu faktörün etki etmediğini belirtenler daha çok babası esnaf ve çiftçi olanlardır.

“İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim.” Sorusuna verilen cevaplar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Liselerinde Karma eğitimin olmamasının babası çiftçi olanların okul tercihinin çok etkilemediği görülmektedir. Bunu babası işçi ve esnaf olanlar takip etmektedir.

Verilen ifadelerle katılım düzeyi ile baba mesleği arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo: 4.21: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba Mesleği										p
		Çiftçi		Esnaf		İşçi		Memur		Emekli		
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
İmam hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığımı düşündüğüm için İmam Hatip Lisesine devam etmeye gerek duymadım	Katılmıyorum	16	41,0	43	44,3	47	39,5	26	35,6	6	27,3	0,016*
	Kararsızım	6	15,4	14	14,4	39	32,8	13	17,8	8	36,4	
	Katılıyorum	17	43,6	40	41,2	33	27,7	34	46,6	8	36,4	
İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	30	76,9	72	74,2	84	70,6	46	63,0	19	86,4	0,027*
	Kararsızım	7	17,9	14	14,4	18	15,1	7	9,6	0	0,0	
	Katılıyorum	2	5,1	11	11,3	17	14,3	20	27,4	3	13,6	
İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kalam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi	Katılmıyorum	22	56,4	23	23,7	38	31,9	17	23,3	8	36,4	0,000*
	Kararsızım	5	12,8 %	13	13,4 %	33	27,7 %	14	19,2 %	7	31,8 %	
	Katılıyorum	12	30,8	61	62,9	48	40,3	42	57,5	7	31,8	
İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	20	51,3	31	32,0	45	37,8	17	23,3	12	54,5	0,021*
	Kararsızım	7	17,9	41	42,3	42	35,3	27	37,0	5	22,7	
	Katılıyorum	12	30,8	25	25,8	32	26,9	29	39,7	5	22,7	
İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	10	25,6	33	34,0	33	27,7	21	28,8	5	22,7	0,030*
	Kararsızım	16	41,0	43	44,3	63	52,9	25	34,2	15	68,2	
	Katılıyorum	13	33,3	21	21,6	23	19,3	27	37,0	2	9,1	
Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	5	12,8	18	18,6	11	9,2	7	9,6	3	13,6	0,026*
	Kararsızım	13	33,3	28	28,9	47	39,5	13	17,8	4	18,2	
	Katılıyorum	21	53,8	51	52,6	61	51,3	53	72,6	15	68,2	

Tablo: 4.21’de görüldüğü gibi “İmam hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığımı düşündüğüm için İmam Hatip Lisesine devam etmeye gerek duymadım” sorusuna verilen yanıtlar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Belirtilen faktörden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmediğini ifade edenlerden en yüksek orana sahip olanlar babası memur olanlardır. Bunu babası çiftçi ve esnaf olanlar takip etmektedir.

“İmam Hatip Ortaokulunda Kur’an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” sorusuna verilen yanıtlar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Kur’an-ı Kerim dersinin zor gelmesinden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmeyenlerden babası memur olanlar en fazla orana sahiptir. Ardından babası işçi olan öğrenciler gelmektedir. Babası çiftçi olanlar ise en az orana sahiptir.

“İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur’an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kelam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi.” sorusuna verilen yanıtlar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Belirtilen etkenden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmeyenler daha çok babası esnaf olanlar ve ardından babası memur olanlardır.

“İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum.” sorusuna verilen yanıtlar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir.” Bu soruya katılmıyorum yanıtı verenlerin çoğunlukla babası emekli olanlar, ardından da babası çiftçi olanlar olduğu görülmektedir.

“İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünüyorum.” sorusuna verilen yanıtlar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının düşük olduğunu düşünenler çoğunlukla babası esnaf ve memur olanlardır. Babası emekli ve işçi olanlar ise daha çok kararsızım cevabı vermişlerdir.

“Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum.” sorusuna verilen yanıtlar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Okuduğu okulun proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu ifade edenler çoğunlukla babası memur olanlardır. Bu oranı babası emekli olanlar takip etmektedir.

Verilen ifadelere katılım düzeyi ile baba mesleği arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo: 4.22: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Baba Mesleği Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Baba Mesleği										
		Çiftçi		Esnaf		İşçi		Memur		Emekli		
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim	Katılmıyorum	31	79,5	85	87,6	11	94,1	60	82,2	19	86,4	0,001*
	Kararsızım	8	20,5	4	4,1	4	3,4	11	15,1	3	13,6	
	Katılıyorum	0	0,0	8	8,2	3	2,5	2	2,7	0	0,0	

Tablo:4.22’de görüldüğü gibi “Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim.” sorusuna verilen yanıtlar baba mesleği değişkeninden bağımsız değildir. Soruda belirtilen faktörün okul tercihine etki etmediğini ifade edenler daha çok babası işçi olanlardır.

Bu ifadelere katılım düzeyi ile baba mesleği arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo: 4.23: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Gelir düzeyi								P
		0-2000 TL		2001-4000 TL		4001-7000 TL		7001 TL ve üzeri		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu	Katılmıyorum	20	64,5	116	81,7	83	69,2	37	64,9	0,015*
	Kararsızım	6	19,4	11	7,7	10	8,3	4	7,0	
	Katılıyorum	5	16,1	15	10,6	27	22,5	16	28,1	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailem dışındaki diğer yakınlarımın etkisi oldu	Katılmıyorum	23	74,2	114	80,3	96	80,0	42	73,7	0,001*
	Kararsızım	3	9,7%	24	16,9	6	5,0%	6	10,	
	Katılıyorum	5	16,1	4	2,8	18	15,0	9	15,8	
İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevremın etkisi oldu	Katılmıyorum	22	71,0	109	76,8	90	75,0	37	64,9	0,000*
	Kararsızım	7	22,6	18	12,7	4	3,3	3	5,3	
	Katılıyorum	2	6,5	15	10,6	26	21,7	17	29,8	
Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim	Katılmıyorum	21	67,7	115	81,0	10	83,3	45	78,9	0,031*
	Kararsızım	1	3,2	10	7,0	8	6,7	8	14,0	
	Katılıyorum	9	29,0 %	17	12,0 %	12	10,0 %	4	7,0%	
İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini	Katılmıyorum	26	83,9	129	90,8	97	80,8	46	80,7	0,015*
	Kararsızım	2	6,5	9	6,3	11	9,2	1	1,8	

tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu	Katılıyorum	3	9,7	4	2,8	12	10,0	10	17,5	
İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim	Katılmıyorum	22	71,0	113	79,6	82	68,3	30	52,6	0,000*
	Kararsızım	7	22,6	19	13,4	9	7,5	9	15,8	
	Katılıyorum	2	6,5	10	7,0	29	24,2	18	31,6	

Tablo:4.23’de görüldüğü gibi. “İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu” sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Gelir düzeyi orta seviye ve üzeri olanların (4001 ve üzeri) İmam Hatip Lisesini tercih etmemede daha çok aile etkisinde kaldığı görülmektedir.

“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailem dışındaki diğer yakınlarımın etkisi oldu” sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Okul seçiminde aile dışındaki yakınlarının etkisinin olmadığını belirtenler daha çok gelir düzeyi 2001 TL ve 7000 TL arası olanlardır.

“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevremın etkisi oldu” sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Gelir düzeyi alt seviyede olanların İmam Hatip Lisesini tercih etmemede arkadaş çevresinden etkilenmediği, aylık geliri orta ve üzeri seviyede olanların ise arkadaş çevresinden diğerlerine nazaran daha çok etkilendiği görülmektedir.

“Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim” sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Aylık geliri 2001 ve üzeri olanların soruda belirtilen faktörden daha az etkilendiği, aylık geliri 2001 ve altı olanların ise diğerlerine göre daha çok etkilendiği görülmektedir.

“İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Öğretmen yönlendirmesinin olmadığını belirtenler daha çok aylık gelir düzeyi 4001 ve altı olanlardır. Gelir seviyesi orta ve üzerinde olanlarda öğretmen yönlendirmesinin artışı görülmektedir.

“İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Gelir düzeyi orta ve üzeri seviyede olanların

okul tercihinde öğretmenlerin olumsuz davranışlarından etkilendiğini belirtme oranı daha fazladır. 4000 ve altı seviyede ise bu oran daha azdır.

Tablo: 4.24: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Gelir düzeyi								P
		0-2000 TL		2001-4000 TL		4001-7000 TL		7001 TL ve üzeri		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımı	Katılmıyorum	1	3,2	6	4,2	6	5,0	5	8,8	0,034*
	Kararsızım	0	0,0	4	2,8	14	11,7	3	5,3	
	Katılıyorum	30	96,8	132	93,0	100	83,3	49	86,0	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu	Katılmıyorum	19	61,3	82	57,7	61	50,8	26	45,6	0,031*
	Kararsızım	6	19,4	38	26,8	20	16,7	14	24,6	
	Katılıyorum	6	19,4	22	15,5	39	32,5	17	29,8	
İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissedeceğim için tercih etmedim	Katılmıyorum	19	61,3	77	54,2	69	57,5	27	47,4	0,008*
	Kararsızım	8	25,8	33	23,2	14	11,7	6	10,5	
	Katılıyorum	4	12,9	32	22,5	37	30,8	24	42,1	
İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimini etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	Katılmıyorum	27	87,1	114	80,3	86	71,7	37	64,9	0,001*
	Kararsızım	3	9,7	23	16,2	11	9,2	9	15,8	
	Katılıyorum	1	3,2	5	3,5	23	19,2	11	19,3	

Tablo:4.24’de görüldüğü gibi, “İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımı.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinin kendi kararı olduğunu belirtme oranı gelir durumunun düşüşüyle orantılı olarak yükselmektedir. Aylık geliri 2000 TL altı olan öğrenciler bu soruya en fazla ‘katılıyorum’ yanıtı verenlerdir. 2001 -4000 arası aylık geliri olanlar da yine kendi kararı olduğunu ifade etmiştir. Aylık geliri 4001 ve üzeri olanlarda ise oran düşmektedir.

“İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Gelir düzeyi 4001 TL ve üzeri olanların kendisini İmam Hatip Lisesi okul kültürüne ait hissetmediklerine dair ‘katılıyorum’ cevabı oranı diğer gelir düzeylerine göre daha fazladır.

“İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissedeceğim için tercih etmedim.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Ailelerin aylık gelirinün yükselmesine paralel olarak öğrencilerin İmam Hatip Liselerinde kendisini baskı altında hissedeceğine dair endişe düzeyi de artmaktadır. Bu soruya ‘katılıyorum’ cevabı verme oranında aylık geliri 2000 TL’nin altında olanlar en azı teşkil ederken, bu durum 7000 TL üzeri olanları daha çok etkilemiştir.

“İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olamamasından dolayı tercih etmediğini ifade edenler çoğunlukla gelir seviyesi orta ve üzeri yani 4000 TL üzeri olanlardır.

Tablo: 4.25: Okul ve Eğitimin Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Gelir düzeyi								P
		0-2000 TL		2001-4000 TL		4001-7000 TL		7001 TL ve üzeri		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum	Katılmıyorum	3	9,7	16	11,3	28	23,3	23	40,4	0,000*
	Kararsızım	8	25,8	40	28,2	33	27,5	14	24,6	
	Katılıyorum	20	64,5	86	60,6	59	49,2	20	35,1	
İmam Hatip Ortaokulunda Kur’an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	25	80,6	100	70,4	86	71,7	40	70,2	0,000*
	Kararsızım	6	19,4	28	19,7	10	8,3	2	3,5	
	Katılıyorum	0	0,0	14	9,9	24	20,0	15	26,3	
İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih	Katılmıyorum	23	74,2	75	52,8	60	50,0	16	28,1	0,000*
	Kararsızım	5	16,1	22	15,5	10	8,3	8	14,0	
	Katılıyorum	3	9,7	45	31,7	50	41,7	33	57,9	

etmememde etkili oldu										
İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kelam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi	Katılmıyorum	11	35,5	41	28,9	40	33,3	16	28,1	0,027*
	Kararsızım	11	35,5	36	25,4	14	11,7	11	19,3	
	Katılıyorum	9	29,0	65	45,8	66	55,0	30	52,6	
İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünüyorum	Katılmıyorum	8	25,8	42	29,6	32	26,7	20	35,1	0,003*
	Kararsızım	8	25,8	78	54,9	52	43,3	24	42,1	
	Katılıyorum	15	48,4	22	15,5	36	30,0	13	22,8	

Tablo:4.25’de görüldüğü gibi “İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulumdan memnundum.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Öğrencilerin mezun oldukları ortaokuldan memnuniyet düzeyinin ailelerin aylık gelir düzeyi yükseldikçe düştüğü görülmektedir. Zira 7000 TL ve üzeri aylık geliri olanlar daha az memnunken 2000 TL ve altı olanların memnuniyet düzeyi artmaktadır.

“İmam Hatip Ortaokulunda Kur’an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Kur’an-Kerim dersinin zor gelmesinden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmeyenlere bakıldığında öğrencinin ailesinin aylık geliri yükseldikçe bu soruya ‘katılıyorum’ yanıtı oranında artış görülmektedir. En çok zor geldiğini ifade edenler aylık geliri 7000 TL ve üzeri olanlar iken geliri 2000 TL ve altı olanlar bu durumu daha az gerekçe göstermektedir.

“İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Arapça dersinin zor gelmesinden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmeyenlere bakıldığında öğrencinin ailesinin aylık geliri yükseldikçe bu soruya ‘katılıyorum’ yanıtı oranında artış görülmektedir. En çok zor geldiğini ifade edenler aylık geliri 7000 TL ve üzeri olanlar iken geliri 2000 TL ve altı olanlar bu durumu daha az gerekçe göstermektedir.

“İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur’an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kelam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi.” Sorusuna verilen

cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Zira ailenin aylık geliri arttıkça İmam Hatip Lisesi meslek derslerinin üniversite sınavı için engel olarak görülme oranı da artmaktadır. Aylık geliri 2000 TL'nin altında olanlar bu durumu daha az etken olarak gösterirken, gelir seviyesi orta ve üzeri olanlar İmam Hatip Liselerini tercih etmemek adına bu faktörü daha çok gerekçe olarak görmektedir. “İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünüyorum.” Sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Geliri 2000 TL altı olanlar İmam Hatip Liselerinin dini eğitim beklentilerini karşılayacak seviyede olduğunu düşünmektedir. Aylık geliri 2001-4000 TL arasında olanlar bu soruya ağırlıklı olarak ‘kararsızım’ yanıtı vermişlerdir. Aylık geliri 4000 TL üzeri olanlarda soruya verilen ‘katılıyorum’ yanıtı oranı düşmektedir.

Tablo: 4.26: Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Bulguların Gelir Düzeyi Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Gelir düzeyi								p
		0-2000 TL		2001-4000 TL		4001-7000 TL		7001 TL ve üzeri		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Toplumda veya içinde bulunduğum çevrede İmam Hatip Liselerine karşı olumsuz bir bakış var ve bu benim İmam Hatip Liselerini tercih etmememde etkili oldu	Katılmıyorum	21	67,7	119	83,8	106	88,3	41	71,9	0,010*
	Kararsızım	9	29,0	19	13,4	10	8,3	10	17,5	
	Katılıyorum	1	3,2	4	2,8	4	3,3	6	10,5	

Tablo:4.26’da görüldüğü gibi “Toplumda veya içinde bulunduğum çevrede İmam Hatip Liselerine karşı olumsuz bir bakış var ve bu benim İmam Hatip Liselerini tercih etmememde etkili oldu” sorusuna verilen cevaplar gelir düzeyi değişkeninden bağımsız değildir. Soruda verilen faktörden dolayı bu okulları tercih etmeme durumuna ‘katılmıyorum’ yanıtı oranı gelir düzeyi en alt ve en üst seviyede olanlarda görülmektedir.

Verilen ifadeye katılım düzeyi ile gelir düzeyi arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo: 4.27: Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Bulguların Yaşanılan Yer Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Yaşanılan yer								p
		İl		İlçe		Kasaba		Köy		
		n	%	n	%	n	%	n	%	

İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevrem etkisi oldu	Katılmıyorum	234	75,7	6	85,7	4	57,1	14	51,9	0,002*
	Kararsızım	22	7,1	1	14,3	3	42,9	6	22,2	
	Katılıyorum	53	17,2	0	0,0	0	0,0	7	25,9	

Tablo:4.27’de görüldüğü gibi, “İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevrem etkisi oldu” sorusuna verilen cevaplar yaşanılan yer değişkeninden bağımsız değildir. İl ve ilçede yaşayan öğrencilerin okul tercihinde arkadaş çevresi daha az etkili iken köy ve kasabada yaşayanlar için daha etkili durumdadır.

Verilen ifadeye katılım düzeyi ile yaşanılan yer arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo: 4.28: Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Bulguların Yaşanılan Yer Değişkeninden Bağımsızlığının İncelenmesi

		Yaşanılan yer								P
		İl		İlçe		Kasaba		Köy		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu	Katılmıyorum	172	55,7	4	57,1	3	42,9	9	33,3	0,006*
	Kararsızım	60	19,4	1	14,3	4	57,1	13	48,1	
	Katılıyorum	77	24,9	2	28,6	0	0,0	5	18,5	
Kur’an kursu öğreticiliği, vaizlik, imamlık, müezzinlik gibi mesleklere sahip olmak istemediğim için İmam Hatip Lisesini seçmedim	Katılmıyorum	155	50,2	3	42,9	1	14,3	4	14,8	0,004*
	Kararsızım	57	18,4	0	0,0	2	28,6	6	22,2	
	Katılıyorum	97	31,4	4	57,1	4	57,1	17	63,0	

Tablo:4.28’de görüldüğü gibi “İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu.” Sorusuna verilen cevaplar yaşanılan yer değişkeninden bağımsız değildir. İl ve ilçe merkezinde yaşayanlarda kendini İmam Hatip okul kültürüne ait hissetme oranı daha düşük olduğu görülmekte iken köy ve kasabada yaşayanlar bu soru karşısında genellikle kararsız kalmışlardır.

“Kur’an kursu öğreticiliği, vaizlik, imamlık, müezzinlik gibi mesleklere sahip olmak istemediğim için İmam Hatip Lisesini seçmedim.” Sorusuna verilen cevaplar yaşanılan yer değişkeninden bağımsız değildir. Soruya verilen yanıtlara bakıldığında köy ve kasabada yaşayanlar daha çok ‘katılıyorum’ cevabı verirken il ve ilçede yaşayanlar daha çok ‘katılmıyorum’ yanıtı vermişlerdir.

Verilen bu ifadelere katılım düzeyi ile yaşanan yer arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

4.3. İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etmeme Sebeplerine Dair Velilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın on birinci alt problemi “İmam Hatip Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etmemede Veli Görüşleri Nelerdir?” sorusuna açıklık kazandırmak için öğrenci velilerine uygulanan mülakat sorularından elde edilen verilere ait bulgulara yer verilmiştir.

4.3.1. Veliler Açısından İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebepleri

Bu bölümde ortaokul eğitimini İmam Hatip Ortaokullarında almış fakat daha sonra farklı bir liseye giderek İmam Hatip Lisesini tercih etmemiş öğrencilerin velilerinden otuz (30) veliye sorulan yedi (7) mülakat sorusu ve bu sorulara verilen cevaplar yer almaktadır.

Öğrenci velilerine sorduğumuz ilk soru, “Çocuğunuzu niçin İmam Hatip ortaokuluna göndermişsiniz? Bu tam olarak kimin kararıydı?” sorusudur. Bu soruya verilen cevaplar Tablo:4.29’da özetlenmiştir.

Tablo:4.29. Velilerin Çocuklarını İmam Hatip Ortaokuluna Gönderme Nedenleri

Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etmeme Sebeplerine Dair Veli Görüşleri	Görüş Sayısı
Kur’an-ı Kerim, dini bilgiler ve birtakım değerleri öğrenmesi için	25
Bu okulların daha güvenli olmasından dolayı	5
Okula ulaşım kolaylığının olması	4
Çocuğun İmam Hatip Ortaokuluna gönderilmesi ailece alınan bir karardır	29
İmam Hatip Ortaokuluna gönderilmesi çocuğun kendi kararıdır	1

Tablo:4.29’da görüldüğü gibi öğrenci velilerinin tamamına yakını (25) çocuklarının Kur’an-ı Kerim okumayı öğrenmeleri, dini bilgiler edinmeleri ve birtakım değerlere küçük yaşta sahip olmaları amacıyla gönderdikleri yanıtını vermişlerdir. Ayrıca İmam Hatip Ortaokulunu daha güvenli buldukları için (5) bu okullarda okumalarını sağladıkları yönünde cevaplar vermişlerdir. Veliler genellikle bunun ailece aldıkları bir karar olduğunu söylemişlerdir. (29)

Aşağıda bazı katılımcıların çocuklarını İmam Hatip Ortaokuluna gönderme amacına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir:

KK01, “Çocuğumu İmam Hatip Ortaokuluna dini eğitim alması, dini değer yargılarına sahip olması ve Kur’an-ı Kerim okumayı öğrenmesi için gönderdim. Bu, çocuğum ve ikimizin ortak kararıydı.”

EK11, “Arkadaş çevresi iyi olur, orada temiz aile çocukları vardır diye düşündüm. Çünkü ergenlik döneminde kötü alışkanlıklar edinmeye daha meyilli olur insan.”

EK17, “İmam Hatip daha güvenli geldiği için gönderdim. Sonuçta din, iman, vicdan öğretiliyor. Orada okuyan çocukların daha şuurlu olacağını düşündüm. Bu ailece aldığımız bir karardır.”

KE20, “Dini ve milli değerlerimizin daha iyi öğretilceğini düşündüğümüz için çocuğumuzu İmam Hatip Ortaokuluna gönderdik. Bu, babası ve benim kararımıydı.”

Öğrenci velilerine sorduğumuz ikinci soru olan “Çocuğunuzun lise tercihi tam olarak kimin kararıydı?” sorusudur. Bu soruya verilen cevaplar Tablo:4.30’da özetlenmiştir.

Tablo:4:30. Çocuğun Lise Tercihinin Kimin Kararı Olduğu

Tamamen kendi kararıydı	26
Ailece aldığımız bir karardı	4

Tablo:4.30’da görüldüğü gibi velilerin tamamına yakını (26) lise tercihinde öğrencinin sadece kendi kararına uyduklarını ifade etmişlerdir. Çok azı ise (4) yine baskı zorlama olmaksızın ailece alınan demokratik bir karar olduğunu söylemişlerdir.

Sorumuz veliler tarafından şu şekilde değerlendirilmiştir;

KK06, “İmam Hatipte okumayı kendisi istemedi biz de okusun da nerde olsa önemli değil diyerek düz liseye gönderdik.”

KK09, “İstedığın okula gidebilirsin dedik, zorlamadık kızımız da düz liseyi istedi.”

EK10, “Artık devir değişti şimdiki gençlere hiçbir şeyi zorlayamıyoruz. Ben İmam Hatip Lisesine gitmesini isterdim ama kızımız istemedi. Kendi tercihiydi.”

KE19, “Oğlumuzun kendi isteğiyle düz lise. Bana kalsa dedesi gibi İmam olmasını istiyordum ama olmadı. Gitmek istemedi İmam hatip Lisesine.”

EE28: *Birlikte aldığımız bir karardı. Ama istemediği bir okul konusunda da kendisini zorlamazdım.*

Velilere sorduğumuz üçüncü soru “Çocuğunuz İmam Hatip Lisesine gitmiş olsaydı onun geleceğiyle ilgili endişe duyar mıydınız? Niçin?” Bu soruya verilen cevaplar Tablo:4.31’de özetlenmiştir.

Tablo:4.31. Çocuğun İmam Hatip Lisesinde Okuması Halinde Endişe Duyulup Duyulmayacağı

Çocuğumuz İmam Hatip Lisesine gitmiş olsaydı onun geleceğiyle ilgili endişe duyardım	9
Çocuğumuz İmam Hatip Lisesine gitmiş olsaydı onun geleceğiyle ilgili endişem olmazdı	21

Tablo:4.31’de velilerin önemli bir çoğunluğu (21) İmam Hatip okulları ile ilgili herhangi bir endişelerinin olmayacağını ifade etmişlerdir. Fakat belli bir oranı ise (9) birtakım endişelerinin olabileceğini söylemişlerdir. Bu endişeler Tablo:4.34’te belirtilen İmam Hatip Liselerinin dezavantajları olarak görülen durumların aynılarını ihtiva etmektedir. Açıklaması ilgili tablo başlığı altında yer almaktadır.

Velilerin verdiği yanıtlar şöyledir;

KK08, *“Asla endişe duymazdım. Çünkü çocuğumun her alanda başarılı olacağına inanan bir anneyim.”*

EK17, *“Ben de İmam Hatip Lisesi mezunuyum. Bununla da onur duyuyorum. İmam Hatip okulları endişe edilecek okullar değil. Orada okumak veya okutmak en azından bir tarafı Allah’ın rızasına dayanıyor. Onun için kaygı ve endişe duyulmamalı diye düşünüyorum.”*

KE23, *“Çocuğumun kendi kararıydı şimdiki liseye gitmek eğer İmam hatip Lisesine gitmek isteseydi ona da karşı çıkmazdım ve endişe de duymazdım.”*

KE25, *“Endişem olmazdı. Okusun da nerde okursa okusun. Çünkü köyde yaşamak zor. Bir şekilde okuyup kendisini kurtarmasını isterim sadece.”*

EK18: *“İmam Hatip Liselerinde din dersleri fazla ve bu dersler üniversite sınavına hazırlık aşamasında zamanını alacaktı. Dolayısıyla çalışma performansını da etkileyebilirdi. Bundan dolayı endişe duyardım.”*

Dördüncü sorumuz “Çocuğunuzun şu an okuduğu okulla ilgili bir pişmanlığınız ya da kaygınız var mı? Nedir?” şeklindedir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo:4.32’de özetlenmiştir.

Tablo:4.32. Şu Anda Öğrenim Görülen Okulla İlgili Pişmanlığın Olup Olmadığı

Çocuğumuzun şu an okuduğu okulla ilgili pişmanlığımız ve kaygımız var	5
Çocuğumuzun şu an okuduğu okulla ilgili bir pişmanlığımız ya da kaygımız yok	25

Tablo:4.32’de görüldüğü gibi velilerin bu soruya verdikleri cevaplardan herhangi bir yönden pişmanlıklarının olmadığı anlaşılmaktadır. (25) Fakat bazı veliler çocuğunun kötü arkadaş ortamlarına dahil olması yönünde birtakım kaygılarının olduğunu dolayısıyla güvenli bir ortam olmadığını söylemişlerdir. (5)

KK06, “Pişmanlığım ya da kaygım yok. Çocuğumu yakından takip ediyorum. Şu an için sorun yaşamadık inşallah yaşamayız.”

EK12, “Hayır kesinlikle. Bir pişmanlığım ya da kaygım yok. Okulumuz gayet çağdaş ve olması gerektiği gibi bir okul.”

KE23, “Yok yok hayır pişman değilim kesinlikle. Okusun iyi yerlere gelsin, vatanına, milletine faydalı olsun da nerde olursa olsun. Bir kaygım da yok ne olsun.”

EE28, “Şimdilik bir sıkıntı yok. Okulun idarecileri olsun öğretmenleri olsun çocuklarla ilgileniyorlar. Sadece biraz arkadaş ortamlarına çok takılıyor o kadar da normal diye düşünüyorum. Biz de genç olduk zamanında o kadar olur artık.”

EE26, “Okulla ilgili herhangi bir kaygım yok ama kendi çocuğumla ilgili kaygılarım var. Kötü arkadaş ortamlarında bulunmasından endişeliyim. Bilemiyorum İmam Hatip Lisesinde okusaydı daha iyi ortamlarda olur muydu.”

Beşinci sorumuz ise; “Eğer bir kız öğrenci velisiyseniz, hayat görüşü sebebiyle kızınızın başını örtmesi veya açması sizin okul seçiminizde etkili oldu mu? Nasıl?” şeklindeydi. Bu soruya verilen cevaplar Tablo:4.33’te özet olarak verilmiştir.

Tablo:4.33. Kız Öğrencinin Başının Kapalı veya Açık Olmasının Okul Tercihinde Etkili Olup Olmadığı

KIZIMIZIN başını örtmesi veya açması okul seçimimizde etkili oldu	5
KIZIMIZIN başını örtmesi veya açması okul seçimimizde etkili olmadı	13

Tablo:4.33'te görüldüğü gibi kız öğrenci velilerinin çoğunluğu bu soruya okul tercihinde kızlarının başını kapatması veya açmasının etkili olmadığını, (13) bunun ise hiçbir okulda başı kapatmanın yasak olmamasından dolayı olduğunu söylemişlerdir. Ancak az bir oranın (5) etkili olduğunu söylediği görülmektedir.

Bu soruya verilen cevaplardan bazıları aşağıdaki şekildedir;

KK07, “Kızım başını liseye başladıktan sonra kapattı. Okul tercihi yaparken açtı. Kapanmaya meyilliydi zaten. İmam Hatip okuluna gitse de gitmese de kapanırdı. Yani başörtüsü konusu etkilemedi. Ha.. lisede baş açmak mecbur olsaydı diyorsunuz. Eğer öyle bir şey olsaydı yine şimdiki okulunu seçerdi sanırım ama okul çıkışı kapanırdı.”

EK15, “Vallahi ne diyeyim. Çok da etkili bir durum değil. Bizim kız nereye gitse oraya göre hareket eder. Kapanacaksa kapanır, açılacaksa açılır. Kendisi bu okulu istedi buraya verdik. Okusun da nerde okursa okusun dedik.

EK16, “Bizim kız bizi dinlemiyor. Kendi başına buyruk biraz. Ben düz liseye gitme başını açmak zorunda kalabilirsin sonradan, desem yine dinlemezdi. Onun için başını kapatması açması okul tercihinde etkili değildi diyebilirim.”

EK18, “Yok etkili olmadı o dönemde. Kapalıydı zaten şimdi yine kapalı. Kimse ona niye başını kapattın demiyor. Ama sonradan başı kapatmak yasak falan olacak olursa bilemiyorum ne yaparız. Onu hiç düşünmedim doğrusu.”

KK02, “Kısmen oldu. Çünkü ben kızımın başını zorlamayla değil kendi isteğiyle, kendi seçimiyle kapatmasını istiyorum. İmam Hatipte okusaydı kendisini baskı altında hissedebilirdi.”

Velilere yönelttiğimiz altıncı soru ise “Şu an okuduğu lisenin çocuğunuzun hayatına ve mesleğine ne gibi katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz? İmam Hatip Lisesinde okuyor olsaydı ne gibi dezavantajları olurdu?” Bu soruya verilen cevaplar Tablo:4.34'te özet olarak verilmiştir.

Tablo:4.34. Öğrenim Görülen Lisenin Çocuğun Hayatına veya Mesleğine Katkı Sağlayıp Sağlamayacağı ve İmam Hatip Liselerinin Dezavantaj Olarak Görülüp Görülmediği

Şu an okuduğu lisenin çocuğumuzun hayatına ve mesleğine katkı sağlayacağını düşünmüyorum	17
--	----

Şu an okuduğu lisenin çocuğumuzun hayatına ve mesleğine katkı sağlayacağını düşünüyorum	13
Çocuğum İmam Hatip Lisesinde okusaydı birtakım dezavantajları olurdu	18
Bu dezavantaj İmam Hatip Lisesi Meslek derslerinin olmasıdır	14
Bu dezavantaj siyasi yönden ileriki dönemlerde İmam Hatip Lisesinde okuyanların mağduriyet yaşama ihtimalidir	4
Çocuğum İmam Hatip Lisesinde okusaydı hiçbir dezavantajı olmazdı	12

Tablo:4.34'te görüldüğü gibi öğrenci velileri çocuklarının şu an okuduğu lisenin onların hayatına günümüz şartlarında herhangi bir katkı sağlamayacağını, çünkü lise mezunu olmanın iş sahası anlamında herhangi bir ayrıcalık sağlamadığını ifade etmişlerdir. Yine hedefledikleri meslek açısından da hazırbulunuşluk düzeyini artıracak bir katkısının olmadığını belirtmişlerdir. Fakat üniversiteye hazırlık konusunda İmam Hatip Liselerinden daha iyi konumda olabileceklerini, bunun nedeninin de İmam Hatip Liselerinde Arapça ve meslek derslerinin bulunması gibi bir dezavantajının olduğu şeklinde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca az sayıda bazı veliler tarafından ilerleyen süreçte İmam Hatip okullarının kapanma riskinin bulunmasının da bir dezavantaj olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında bazı veliler ise İmam Hatip Liselerinin çocukları için hiçbir dezavantajının olmadığını söylemişlerdir.

Velilerin cevapları şu şekilde olmuştur;

KK05, “Manevi anlamda çok da bir katkı sağlayacağını düşünemem şu an okuduğu okulda. Ama dünyevi yönden katkısı daha çok olur İmam Hatiplere göre. Çünkü tamamen üniversite ya da sınav odaklı verilen eğitim. Ama İmam Hatip Liselerinde dini dersler de var.”

EK11, “Okuduğu okulun katkısı olur tabi ki ilerisi için. Okuyanla okumayan bir olur mu hiç. Mesleğine katkısı olmaz çünkü meslek lisesi değil ki bu okul. İyi bir üniversite kazanırsa o zaman meslek sahibi olacak o da üniversite sayesinde. İmam Hatipte okusaydı bir dezavantajı olmazdı. Okuyacak olan her yerde okur çünkü.”

EK17, “Hayatına ya da mesleğine bir katkısı olmazdı. Düz lise çünkü. Herhangi bir mesleğe yönelik değil. Üniversite sınavına hazırlıkta katkısı olursa olacak. Bunun dışında bir şey diyemeyiz. İmam Hatip Lisesinde olsaydı da bir dezavantajı olmazdı. Ha o zaman niye göndermediniz diyeceksiniz. Çocuğun kendisi istemedi biz de ısrar etmedik. Ondan dolayı.”

KE21, “Ben de lise mezunuyum sadece lise mezunu olmanın hayata ne katkısı olabilir ki. Eskidenmiş o lise mezunlarının ayrıcalıklı olduğu. Yani çocuğumun okuduğu lisenin şu an için hayatına da istediği mesleğe de bir katkısı olacağını sanmıyorum. Kazanırsa iyi bir üniversite onun katkısı olacak. İmam Hatip Lisesinde olsaydı dezavantajı şu olurdu; bu hükümet değişir de başka bir parti iktidar olursa önü kapatılabilir. Geleceği belli değil yani.”

Öğrenci velilerine sorduğumuz son soru ise önceki soruların özeti mahiyetinde son noktayı koyan bir sorudur. “Çocuğunuzu İmam Hatip Lisesine göndermemekteki en önemli sebep nedir?” Bu soruya verilen cevaplar Tablo:4.35’te özet olarak verilmiştir.

Tablo:4.35. Veliler Açısından Çocuğun İmam Hatip Lisesine Gitmemesinde En Önemli Sebep

Çocuğumuzu İmam Hatip Lisesine göndermemekteki en önemli sebep kendi tercihi olmasıdır	30
--	----

Tablo:4.35’te görüldüğü gibi son sorumuza verilen cevaplardan velilerin isteği ve tercihi ne yönde olursa olsun İmam Hatip Lisesini tercih etmemenin en önemli nedeni, bunun öğrencilerin kendi kararının olduğu ve ebeveynlerin de bu karara saygı duymalarıdır.

Veliler bu soruya şu cevapları vermişlerdir;

KK03, “Ben istiyordum İmam Hatip Lisesinde devam etmesini ama kendisi hiç istemedi. Ezber yapmayı, Arapçayı falan bahane etti. İstemedi işte yapacak bir şey yok.”

KK06, “Tamamen meslek dersleri diyebilirim. Çünkü üniversite sınavında sorumlu olmadığı derslere zaman ayırması zaman kaybı olacaktı. Asıl Kendisi de istemedi tabi ki.”

EK13, “Ne yapabilirdim ki. İstemedi İmam Hatip Lisesini. Kimin aklına uydu onu da bilmiyorum. Biraz da Kur’an derslerini, ezberleri, Arapçayı bahane etti. Halbuki isteseydi onları da başarırdı.”

EK17, “Bizim açımızdan anne baba olarak yani bir sebep yok. Kendisi istemedi biz de okumaktan soğumasın istediği okul olsun diye baskı yapmadık.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

5.1.Yargı

İmam Hatip Ortaokulu mezunu öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme sebeplerinin ortaya konmasını amaçlayan bu çalışmada öğrencilere uygulanan anketten aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1.1. Aile ve Çevrenin Etkisine Dair Yargılar

i. İmam Hatip Liselerini tercih etmeme konusunda öğrencilerin lise tercihinde velilerinin doğrudan bir etkisi veya baskısının olmadığına ve öğrencilerin kendi istedikleri liseye gittiklerine dair bir yargıya varmak mümkündür. Bu durum kız öğrenciler için daha çok geçerlidir. Zira erkek öğrenciler üzerinde aile etkisi daha belirgindir. Ayrıca annesi-babası yüksek öğretim mezunu olan öğrenciler, babası maaş karşılığı bir işte çalışan (işçi, memur) öğrenciler ve ekonomik durumu iyi olan öğrenciler aile etkisi olduğunu belirten oranın çoğunluğunu oluşturmaktadır.

ii. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmesinde ailesi dışında diğer yakınlarının etkisi yoktur. Etkisinin olduğunu söyleyenler ise daha çok babası memur olan öğrencilerdir.

iii. Öğrenciler İmam Hatip Liselerini tercih etmeme konusunda arkadaş çevresinden etkilenmemişlerdir. Fakat katılımcı öğrencilerden az bir oranın okul tercihinde arkadaş çevresinden etkilendiği görülmektedir. Bunlar ise çoğunlukla annesi çalışan öğrenciler, babası esnaf ve memur olan öğrenciler, ekonomik durumu iyi olan öğrenciler ve köyde ya da kasabada yaşayan öğrencilerdir.

iv. Genel olarak öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları okulda daha önceden ailesi veya yakınlarından biri olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu tercih etmek gibi bir durumları yoktur. Böyle bir durumun olduğunu söyleyenler ise daha çok erkek öğrenciler, annesi çalışan öğrenciler, babası çiftçi ve emekli olan öğrenciler, gelir düzeyi düşük olan öğrencilerdir.

v. Öğrencilerin varsa bile üyesi olduğu bir sivil toplum kuruluşu (Vakıf, Dernek vb.) İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde bu etkili değildir.

vi. Katılımcı öğrenciler İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemesi için kendilerini yönlendiren öğretmenler varsa bile tercih etmeme

nedenleri içerisinde böyle bir etken bulunmamaktadır. Öğretmen yönlendirmesinin olmadığını söyleyenler daha çok annesi ilköğretim mezunu olanlardır. Dolayısıyla annesi ve babası yükseköğretim mezunu olanlar için öğretmen yönlendirmesi kısmen tercihe etki etmiştir. Bu durum babası memur olanlar için de geçerlidir.

vii. Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde İmam Hatip Ortaokulunda iken öğretmenlerin olumsuz davranışlarını görmeleri etkili değildir. Böyle bir durumdan etkilendiğini söyleyen oran ise genellikle babası yükseköğretim mezunu olan öğrenciler ile baba mesleği memur ve esnaf olan öğrencilerdir.

5.1.2. Bireysel Tercihlerin Etkisine Dair Yargılar

i. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmemeleri velilerinin doğrudan bir etkisi veya baskısı olmadan kendi bireysel kararlarıdır. Kendi kararı ile okul tercihi yapan öğrenciler ağırlıklı olarak kız öğrenciler, annesi ev hanımı olan öğrenciler ve gelir düzeyi orta seviyenin ve altı olan öğrencilerdir.

ii. Öğrencilerin önemli bir çoğunluğu çevresinde İmam Hatip Lisesini tercih etmesi için ikna etmeye çalışanlar olmuşsa bile yine de tercihlerini bu okullardan yana kullanmamışlardır.

iii. Katılımcı öğrencilerin çoğunluğu İmam Hatip Ortaokulunda iken kendisini İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmektedirler. Önemli bir oranı ise İmam Hatip okullarının kendisine soğuk ve yabancı geldiğini ifade etmişlerdir. Bunlar daha çok annesi yükseköğretim mezunu olan öğrenciler, ekonomik durumu iyi olan öğrenciler, il ve ilçelerde yaşayan öğrencilerdir.

iv. Katılımcı öğrencilerin önemli bir oranı kendilerini İmam Hatip Liselerinde baskı altında hissedeceklerine dair birtakım düşüncelere sahiptir. Bu da onların İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde etkilidir. Bu düşünceye sahip olanlar daha çok kız öğrencilerdir. Annesi yükseköğretim mezunu olan öğrenciler ve ekonomik yönden durumu iyi olan öğrenciler de kendisini baskı altında hissetme endişesi taşımaktadır.

v. Kız öğrenciler kıyafet özgürlüğü ve başörtüsü konusunda İmam Hatip Liselerindeki uygulamalar konusunda bilgi sahibi değildirler. Kız öğrencilerden kıyafet özgürlüğüne önem verdiği için İmam Hatip Lisesini tercih etmeyenler çoğunlukla babası memur ve emekli olan öğrencilerdir.

vi. Kız öğrenciler tercih aşamasında İmam Hatip Lisesi dışındaki okullarda başörtüsü yasağı olması durumunda bu okulları tercih edip etmeme konusunda fikir sahibi değildirler.

vii. Öğrencilerin Kur'an kursu öğreticiliği, vaizlik, İmamlık, müezzinlik gibi mesleklere sahip olmak istememesi İmam Hatip Lisesini seçmemesinde etkili değildir. Bu mesleklere sahip olmayı düşünmediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmeyenlerin oluşturduğu orana dahil olan öğrenciler özellikle köy ve kasabada yaşayan öğrencilerdir.

viii. İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olmaması özellikle kız öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde etkili değildir fakat erkek öğrencilerden bir kısmı için karma eğitim olmaması okul tercihini etkileyen bir faktördür. Bu okullarda kız erkek karışık eğitimin olmaması okul tercihinde daha çok annesi ve babası yükseköğretim mezunu olan öğrencileri, annesi çalışan öğrencileri, babası memur olan öğrencileri ve ekonomik durumu iyi olan öğrencileri etkilemektedir.

5.1.3. Okul ve Eğitimin Etkisi ile İlgili Yargılar

i. Öğrencilerin önemli bir çoğunluğu mezun olduğu İmam Hatip Ortaokulundan memnundur. Memnun olduğunu ifade edenler çoğunlukla kız öğrencilerdir. Geriye kalan memnun olmadığını düşünen oran ise anne babası yüksek öğretim mezunu olan öğrenciler, annesi çalışan öğrenciler ve aile gelir durumu iyi olan öğrencilerden oluşmaktadır.

ii. Öğrencilerin önemli bir oranı mezun oldukları İmam Hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığını düşündüğü için İmam Hatip Lisesine devam etmeyi gerekli görmemiştir. Diğer önemli bir oran için ise böyle bir durum tercihini etkileyen faktör değildir. Babası memur, çiftçi ve esnaf olanlar için bu durum daha çok etkiye sahiptir.

iii. Öğrencilere göre İmam Hatip Ortaokulunda iken Kur'an-ı Kerim dersleri zor gelmemektedir. Dolayısıyla bu dersin zor olması gibi bir durum okul tercihinde etken değildir. Kur'an-ı Kerim dersinin zor olduğunu ve bunun İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde etkili olduğunu söyleyenler çoğunlukla anne ve baba eğitim seviyesi yükseköğretim olan öğrenciler, annesi çalışan öğrenciler ve babası memur olan öğrencilerdir.

iv. Öğrenciler için İmam Hatip Ortaokulunda iken Arapça dersinin zor gelmesi İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde etkili değildir. Bu dersin zor olduğunu belirtenler de önemli bir oranı teşkil etmektedir. Bunlar daha çok ailesinin gelir düzeyi yüksek olan öğrenciler ve ebeveynleri yüksek öğretim mezunu olan öğrencilerdir.

v. İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kelam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması öğrencilerin bu okulları tercih etmemesinde etkilidir. Bu etken oran olarak daha çok kız öğrencileri, babası ortaöğretim mezunu olan öğrencileri, baba mesleği esnaf ve memur olan öğrencileri kapsamaktadır.

vi. Öğrencilerin okumakta oldukları lisede haftada iki saat zorunlu, iki saat de seçmeli din dersinin olması ve burada yeteri kadar dini eğitim aldıklarını düşünmeleri veya düşünmemeleri İmam Hatip Liselerini tercih etmemelerinde etkili değildir. Yeteri kadar dini eğitim aldığını düşünme durumunun tercihe olan etkisi kız öğrencilerde daha fazladır.

vii. Öğrencilerin önemli bir oranının İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerini karşılayacak seviyede olmadığını düşündükleri, azımsanamayacak bir oranın ise bu konuda bir fikrinin olmadığı söylenebilir. Dinî eğitim beklentilerini karşılayacak seviyede olmadığını düşünenler çoğunlukla annesi yükseköğretim mezunu olan öğrenciler, babası ortaöğretim mezunu olan öğrenciler, baba mesleği çiftçi ve emekli olan öğrencilerdir.

viii. Öğrenciler İmam Hatip Liselerinin akademik başarısı hakkında bilgi sahibi değillerdir. Bilgi sahibi olmadığı düşünülenler çoğunlukla babası işçi ve emekli olan öğrencilerdir.

ix. Öğrenciler şu an okudukları okul ile İmam Hatip Liseleri kıyaslandığında İmam Hatip Liselerinin iyi olmadığını düşünmektedirler. İyi olmadığını düşünenler çoğunlukla anne ve babası yükseköğretim mezunu olan öğrenciler, babası memur ve emekli olan öğrencilerdir.

x. Okul tercihi aşamasında İmam Hatip Lisesini seçmeyip başka bir lisede eğitimine devam eden öğrencilerin bu konuda herhangi bir pişmanlıkları ve düşüncelerinde değişiklik bulunmamaktadır.

5.1.4. Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisine Dair Yargılar

i. İmam Hatip okullarına olan siyasi ve toplumsal bakış öğrencilerin İmam Hatip Liselerini seçmemelerinde etkili değildir. Etkili olmadığını söyleyen öğrenciler ağırlıklı olarak ekonomik durumu orta seviye ve altı olanlardır.

ii. Basın yayın organlarında İmam Hatip okullarıyla ilgili yapılabilen tartışmalar öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmemelerinde etkili değildir. Etkili olduğunu ifade edenler ise çoğunlukla annesi yükseköğretim mezunu olan öğrenciler ve babası ortaöğretim mezunu olan öğrencilerdir.

5.1.5. Velilerin Düşüncelerinden Ulaşılan Yargılar

a. Veliler çocuklarını İmam Hatip Ortaokullarına küçük yaşta dini bilgiler öğrenmeleri, birtakım değerlere sahip olmaları ve daha güvenli bir ortamda eğitim almaları için göndermişlerdir. Çocukların İmam Hatip Ortaokulunda okumaları velilerinin kararıdır.

b. Öğrencilerin lise tercihinde velilerinin doğrudan bir etkisi veya baskısı olmamıştır, öğrenciler kendi bireysel kararları ile lise tercihinde bulunmuşlardır.

c. Veliler, çocukları İmam Hatip Lisesine gitmiş olsaydı bu takdirde onların geleceğiyle ilgili endişelerinin olmayacağını ifade etmişlerdir.

e. Veliler çocuklarının şu an öğrenim gördüğü okullarından memnunlar ve bu konuda herhangi bir kaygı ve şikayetleri yoktur.

f. Kız öğrenci velilerinin çocuklarının başının kapalı veya açık olması okul tercihlerinde etkili değildir.

g. Velilerin çoğunluğu çocuklarının şu an okuduğu lisenin onların hayatına ve mesleğine katkı sağlayacağını düşünmemektedirler. Fakat önemli bir oranı da katkı sağlayacağına dair düşünceye sahiptir.

h. Veliler şayet çocukları İmam Hatip Lisesinde okuyor olsaydı bunun birtakım dezavantajlarının olacağına dair düşünceye sahiptirler. Veliler tarafından İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğrencinin üniversite sınavına hazırlık aşamasında başarıları için engel olarak görülmekte ve diğer okullara nazaran bu derslerin varlığı dezavantaj olarak kabul edilmektedir. Ayrıca bazı veliler siyasi yönden ileriki dönemlerde İmam Hatip Lisesi mezunlarının mağduriyet yaşayacağına dair kaygı duymakta ve bu ihtimali dezavantaj olarak görmektedirler.

1. Velilerin tamamı için çocuklarını İmam Hatip Lisesine göndermemekteki en önemli sebep öğrencilerin kendi tercihinin bu yönde olmasıdır.

5.2.Tartışma ve Değerlendirme

İmam Hatip Ortaokulu mezunu öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmeme nedenlerini tespit bağlamında yapılan araştırmamızda dört ayrı unsurun etki durumları araştırılmıştır. Bunlar, “Aile ve Çevrenin Etkisi”, “Bireysel Tercihlerin Etkisi”, “Okul ve Eğitimin Etkisi” ve “Siyasi ve Toplumsal Bakışın Etkisi” başlıkları altında incelenmiş ve farklı demografik değişkenler açısından değerlendirilmiştir.

5.2.1. Aile ve Çevrenin Etkisi

Bu başlık altında katılımcı öğrencilere yedi soru yöneltilmiştir. Her bir soruda öğrencinin İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde aile veya çevrenin etkisinin olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Bu soruların ilki; *“İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu”* sorusudur. Bu ifadeye katılmayanların oranını göz önünde bulundurduğumuzda öğrencilerin okul tercihinde ailelerin doğrudan etki etmediğini görmekteyiz. Yapılan bazı araştırmalarda da öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etme nedenleri arasında ailenin isteği önde gelen etkenler arasında yer almamaktadır. Ateş’in araştırmasına göre öğrencilerin %60’ı İmam Hatip Lisesini kendi isteği ile seçmiştir (Ateş, 2016, s. 37). Çetin (2017) ise araştırmasında öğrencilerin %61,8’inin okul tercihinin kendi isteği ile olduğunu, %27,3’ünün ise ailesinin isteği ile tercih yaptığını ortaya koymuştur (Çetin, 2017). Genel okul tercihi bağlamında değerlendirdiğimizde bu bulgular bizim elde ettiğimiz sonuçla örtüşmektedir.

Bulgularımızda ailesinin etkisinin olmadığını belirtenlerin çoğunluğunun kız öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu sonuç Erikoğlu’nun (2019) elde ettiği sonuçla örtüşmektedir (Erikoğlu, 2019, s. 213). Bu durum erkek öğrenciler üzerinde ailenin etkisinin kızlara göre daha fazla olabileceğini veya ailelerin erkek öğrencilerin okumasına daha fazla önem verdiği ihtimalini düşündürmektedir.

Anlam ifade eden bir başka değişken ise anne baba eğitim seviyesi ile soruya verilen yanıt arasındaki ilişkidir. Anne ve baba eğitim seviyesi İlköğretim ve Ortaöğretim olanların büyük bir oranı İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmesi konusunda ailesinin etkisinin olmadığını ifade ederken Yükseköğretim olanların

çoğunluğu aile etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Özellikle annesi yükseköğretim mezunu olan öğrenciler üzerinde aile etkisi daha bariz görülmektedir. Bu durum ise eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin ve daha çok annelerin çocuğun eğitim hayatı konusunda daha bilinçli davrandığı ihtimalini akla getirmektedir. Aslanargun vd. (2016) yapmış olduğu çalışmada bu ihtimali destekler nitelikte sonuçlar ortaya koymuştur. Çalışmasında ebeveyn eğitim durumu, ailenin ekonomik durumu gibi sosyo-ekonomik unsurların üst düzeyde olduğu aileler çocuklarının eğitim hayatı ile daha yakından ilgilidir sonucuna ulaşmıştır (Aslanargun vd., 2016, s. 228).

Araştırmada elde edilen sonuca göre sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyi iyi durumda olan ailelerin okul tercihinde aile etkisinin olduğunun görülmesi Aslanargun vd. (2016) 'nin elde ettiği sonuç ile benzeşmektedir.

“İmam Hatip Lisesi Dışında Başka Bir Liseye Gitmemde Ailem Dışındaki Diğer Yakınlarımın Etkisi Oldu” ifadesine katılmayanların oranını göz önünde bulundurduğumuzda öğrencilerin İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseyi tercih etme konusunda aile dışındaki diğer yakınlarının etki etmediği görülmektedir. Bu sonuç Erikoğlu (2019)'nun elde ettiği sonuçla örtüşmektedir. Erikoğlu çalışmasında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin okul tercihinde akrabalarının fazla etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur (Erikoğlu, 2019). Bu araştırmada da İmam Hatip Lisesini tercih etmemede de yine aile dışındaki yakınların önemli bir etkiye sahip olmadığı ortaya konulmuştur. Aile dışındaki yakınlarının okul tercihinde etkili olduğunu ifade edenlerin genellikle baba mesleği memur olan öğrenciler olduğu görülmektedir. Memur olan bir birey değerlendirildiğinde, belli bir kültürel düzeyde olacağından eğitim konusunda daha araştırmacı olabileceği, devlet kurumlarında görev yaptığı için devlet güvencesinin farkında olduğu ve belki de çocuğunun da aynı haklara sahip olmasını istemesinden dolayı okul tercihi gibi önemli bir konuda yakın çevresi ile istişare yapmış olabileceği düşünülebilir.

“İmam Hatip Lisesi Dışında Başka Bir Liseye Gitmemde Arkadaş Çevremin Etkisi Oldu” Ankete katılan öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmeme konusunda arkadaşlarından etkilenmediklerini ifade ettiklerini görmekteyiz. İmam Hatip Liselerini tercih etme durumunda da öğrencilerin arkadaş çevresinden etkilenmedikleri yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Ateş (2016) çalışmasında araştırmaya katılan öğrencilerin arkadaş ve akrabalarından etkilenecek tercih yapmadıklarını saptamıştır (Ateş, 2016, s. 42). Cengiz (2006) okul tercihini etkileyen

bireysel faktörleri ele almış ve bunlardan arkadaş çevresi etkisinin en düşük etki puanına sahip olduğunu tespit etmiştir (Cengiz, 2006, s. 79). Bu veriler elde ettiğimiz sonuçla örtüşmektedir.

Araştırmada elde edilen bulguda okul tercihinde arkadaş çevresinden etkilenen belli bir oran da görülmektedir. Arkadaş çevresinden etkilenenlerin genellikle çalışan annelerin çocukları olduğu, babası esnaf ve memur olan öğrenciler olduğu ve ekonomik durumu iyi olan ailelerin çocukları olduğu görülmektedir. Bütün bu faktörler ailesinin sosyo-ekonomik durumunun iyi olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda köy ve kasabalarda yaşayan öğrencilerin de arkadaş çevresinden etkilendiği görülmektedir. Öğrencinin ekonomik durumunun iyi olması veya köyde yaşaması onun diğerlerine göre daha sosyal bir hayatının olabileceğini ve sosyal çevresinin etkisinde daha çok kalabileceği ihtimalini düşündürmektedir.

“Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi Yerine Bu Okulu Seçtim”

Araştırmaya dahil olan öğrencilere yönelttiğimiz bu soruya verilen cevaplar öğrencilerin İmam Hatip Lisesi yerine tercih ettikleri okulda herhangi bir yakınlarının olmadığını veya varsa bile okul tercihinde etkisinin olmadığı sonucunu vermektedir.

Olumsuz yanıt verenlerin ise çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum ise kızların aile ve yakınlarına olan bağının erkek öğrencilere oranla daha zayıf olabileceğini ve dolayısıyla okul tercihi gibi önemli bir kararda etkilerinin çok fazla olmayabileceğini düşündürmektedir. Yine annesi ev hanımı olanların olumsuz yanıt oranı annesi çalışan öğrencilere göre daha fazladır. Böylelikle okul tercihinde çevre faktöründen etkilenme oranı çalışan annelerin çocuklarında daha yoğun görülmektedir. Aynı durum baba mesleğinde de geçerlidir. Bu soruya verilen yanıtlar ile baba meslekleri karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Baba mesleği esnaf, işçi ve memur olanlar şu an okuduğu okulda okuyan aile ve yakınlarından birinin olması gibi bir durumdan etkilenmediğini ifade ederken, babası çiftçi ve emekli olanlar için bu durum biraz daha olumlu yöndedir.

Bu soruya olumlu cevap veren öğrencilerin önemli bir kısmı gelir düzeyi asgari ücretin altında olanlardan oluşmaktadır. Bu da maddi imkansızlıkları olan

öğrencilerin yakınlarının desteğine ihtiyaç duyduklarından dolayı onlarla aynı okulda olmak isteyebilecekleri ihtimalini düşündürmektedir.

“Üyesi olduğum sivil Toplum Kuruluşu (Vakıf, Dernek vb.) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” Sorusuna katılımcıların verdiği cevap etkisi olmadığı yönündedir. Bundan İmam Hatip Ortaokulunda okuyan öğrencilerin herhangi bir dernek veya vakıfa bağlı olmadığını veya bağlı ise bu durumun okul tercihinde etkisinin olmadığını tahmin edebiliriz.

“İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu” sorusuna öğrenciler katılmadığı yönünde cevap vermiştir. Bu sonuç Erikoğlu'nun elde ettiği sonuçla benzerlik göstermektedir. Erikoğlu öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmelerinde ortaokul öğretmenlerinin yönlendirmesinin olup olmadığına dair sorduğu sorudan elde ettiği bulguda öğretmenlerin yönlendirmesinin olmadığı sonucuna varmıştır (Erikoğlu, 2019, s. 185). Benzer şekilde olan bu araştırma açısından baktığımızda İmam Hatip Lisesini tercih etmeme yönünden de öğretmen yönlendirmesinin olmadığı sonucu çıkmıştır. İmam Hatip Lisesini tercih etmeme konusunda öğretmenlerin yönlendirmesinin olduğunu belirten oranın ise çoğunluğunun anne babası yükseköğretim mezunu olan öğrenciler ve babası memur olan öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu da sosyo-kültürel düzeyi yüksek olan ailelerin çocuğun eğitimine daha çok önem vermekte olduğundan öğretmenlerle ilişkisinin iyi olması sonucunu ve öğretmenlerin bu öğrencilerin eğitimi konusunda yönlendirme yapabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Bu varsayımı Aslanargun vd. (2016) araştırmalarından elde ettiği, ‘sosyo-ekonomik unsurların üst düzeyde olduğu aileler çocuklarının eğitim hayatı ile daha yakından ilgilidir’ sonucu (Aslanargun vd., 2016, s. 228) desteklemektedir.

Anne eğitim seviyesi ilköğretim olan öğrencilerin olumsuz yanıt oranı ortaöğretim ve yüksek öğretim mezunu olanlara nispetle daha fazladır. Bu durum baba eğitim seviyesinde ortaöğretim ve ilköğretim mezunu olanlarda görülmektedir. Bu da eğitim seviyesi düşük olan ebeveynlerin ve çocuklarının öğretmenleri ile iletişiminin zayıf olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

“İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim” sorusuna katılımcıların

çoğunluğu İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz durumları varsa bile bunun etki etmediğini ifade ederken kararsızlarla birlikte değerlendirdiğimizde azımsanamayacak bir oran ise öğretmenler hakkında olumlu düşünmemektedir.

Baba mesleği açısından yaptığımız karşılaştırmada babası memur olan öğrencilerin kararsızlarla birlikte düşündüğümüzde önemli bir oranının İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlerin olumsuz davranışlarından etkilendiği ve bu durumun da İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde etken faktör olduğu tespit edilmiştir. İmam Hatip Ortaokulundaki öğretmenlere karşı olumsuz tutum sergilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmeyen öğrencilerin anne baba eğitim seviyelerine baktığımızda, anne eğitim seviyesi farklı olanlarda verilen cevaplar arasında anlamlı bir ilişki görülmezken baba eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin bu soruya verdiği yanıt değişmektedir. Daha çok babası yüksek öğretim mezunu olan öğrenciler ve ardından ortaöğretim mezunu olan öğrenciler öğretmenlerin olumsuz davranışlarından etkilendiği için İmam Hatip Lisesini tercih etmediğini ifade etmiştir. Ayrıca babası memur ve esnaf olan öğrenciler öğretmenlerin olumsuz davranışlarını gördüğü için İmam Hatip Lisesini tercih etmediklerini ifade etmişlerdir. Bütün bunlar sosyo-ekonomik durumu iyi durumda olan öğrencilerin daha özgüvenli ve seçici davranabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

5.2.2. Bireysel Tercihlerin Etkisi

“İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımdı” sorusuna katılımcılar katılıyorum şeklinde olumlu yanıt vermişlerdir. Bu durum öğrencilerin büyük çoğunluğunun okul tercihini kendi kararları ile yaptıklarını ortaya koymaktadır. Bu sonuç Cengiz’in (2006) yapmış olduğu araştırmada çıkan sonuçla örtüşmektedir. Buna göre, öğrencilerin herhangi bir lise tercihine etki eden faktörlerden en fazla etki puanına sahip olan öğrencinin bireysel istek ve beklentileridir (Cengiz, 2006, s. 79). Kendi kararı ile İmam Hatip Lisesi dışındaki bir liseyi seçme konusunda, kız öğrencilerin oranı erkeklere göre daha fazladır. Bu sonuç daha önceki sorulara verilen yanıtlarla örtüşmektedir. Zira erkek öğrencilerin aile, yakın çevre ve arkadaşlarından daha çok etkilendiği sonucu önceki sorulara verilen yanıtlardan tespit edilmişti. Annesi ev hanımı olan öğrenciler İmam Hatip Lisesini tercih etmemenin kendi kararı olduğunu ifade ederken çalışan annelerin çocuklarında bu durum biraz değişmektedir. Zira annesi çalışan öğrencilerden azımsanamayacak bir oran kendi kararı olmadığını belirtmiştir. Ailesinin aylık geliri

4000 TL'nin altında olan ve 4000 TL'nin üstünde olan öğrencilerin verdiği yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocukları okul tercihinde kendi kararı ile hareket ettiği, orta ve yüksek gelirli ailelerin çocuklarında ise çevresel faktörlerin kısmen etki ettiği görülmektedir. Sosyo-ekonomik durumu iyi olan aileler çocuklarının eğitim hayatıyla daha ilgilidir ve çocuğun hayat tecrübesi olamamasını göz önünde bulundurup onu bu önemli kararda yalnız bırakmamaktır diye düşünülebilir.

“İmam Hatip Lisesine gitmem için aile ve yakın çevremden beni ikna etmeye çalışanlar oldu fakat ben yine de şimdiki okulumu seçtim” Öğrencilerden okul tercihi aşamasında İmam Hatip Lisesine gitmesi için ikna etmeye çalışan aile ve yakınlarının olmadığını belirtenlerin oranının daha çok olduğu görülmektedir. İkna etmeye çalışanlara rağmen yine de kendi kararı ile hareket eden öğrenci sayısı da azımsanamayacak orandadır. Demek ki bazı öğrenciler üzerinde doğrudan bir çevre etkisi söz konusu olmamaktadır.

“İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu” Bu soruya verilen yanıtlardan katılımcı öğrencilerin çoğunluğunun kendisini İmam Hatip okullarına karşı yabancı hissetmediği sonucu çıksa da öğrencilerin yarıya yakınının İmam Hatip okullarına karşı açık bir şekilde olumlu tutum içerisinde olmadığı da görülmektedir. Zira İmam Hatip okulları belli bir misyon çerçevesinde din eğitimi yapan kurumlardır. En çok tartışılan olgulardan biri olan dine ise her birey ve ailenin yaklaşımı elbette farklı olacaktır. İmam Hatip Lisesinde okumakta olan bazı öğrencilerin bile verilen dini eğitimden dolayı kendisini bu okula ait hissetmediği görülmektedir. Nitekim Şatır (2019) yapmış olduğu araştırmasında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinden %12,3'ünün kendisini bu okula ait hissetmediğini ortaya koymuştur (Şatır, 2019, s. 56) Çalışmamızda çıkan verilerde önemli bir çoğunluk için kendisini imam hatip ortamına ait hissetmeme gibi bir durum söz konusu değildir. Demografik özellikler ile karşılaştırdığımızda kız ve erkek öğrenciler arasında oran dağılımının hemen hemen eşit olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyi yüksek öğretim olan öğrencilere baktığımızda bu öğrencilerin diğerlerine oranla karasızlarla birlikte neredeyse dörtte üçünün İmam Hatip okullarına karşı kendilerini yabancı hissettiklerini görmekteyiz. Bu durum gelir düzeyi orta ve yüksek olanlar için de geçerli olmaktadır. Gelir düzeyi asgari ücret ve

altı olanlarda ise İmam Hatip okullarına karşı olumsuz duygu besleme oranı daha düşük seviyededir. Yaşanılan yer açısından değerlendirdiğimizde şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin de köyde yaşayanlara göre İmam Hatip okullarına bakış açısının olumsuz olduğu görülmektedir. Yine ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri yükseldikçe çocukların İmam Hatip okullarına karşı olumsuz bakışları göze çarpmaktadır. Bu sonuç da yine daha önceki verilerden elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi yüksek olan aileler okul tercihi konusunda İmam Hatip Liseleri aleyhine daha seçici davranmaktadırlar.

“İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissedeceğim için tercih etmedim” sorusu bir önceki soruyu teyit niteliğindedir. Verilen yanıtlara baktığımızda bir önceki soruya verilen yanıtlarla paralellik arz ettiğini görmekteyiz. Katılımcı öğrencilerin kararsızlarla birlikte neredeyse yarıya yakını İmam Hatip Lisesinde özgürlük alanının daraltılacağını düşünmek suretiyle olumsuz bakış sergilemektedir. Bu durumun ise İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde etkin bir faktör olduğunu söylemek mümkündür. Baskı altında hissedeceğini düşünenlerin çoğunluğu kız öğrencilerdir. Ebeveyn eğitim düzeyi açısından incelediğimizde baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken anne eğitim düzeyi yüksek olan öğrenciler, ailesinin ekonomik durumu iyi olan öğrenciler diğerlerine oranla daha çok kendisini İmam Hatip Lisesinde baskı altında hissedeceğinden endişe etmektedir. Bu durum da yine bir önceki soruyu destekler niteliktedir.

“(Kız öğrenciler için) Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istemem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” Sorusu kız öğrencilere yöneltilen ve yine bir önceki ile aynı paralelde olan bir sorudur. İmam Hatip okullarının kıyafet özgürlüğü noktasında diğer okullarla bir farkı yoktur. Fakat dini eğitim veren kurumlar olması nedeniyle olsa gerek özgürlükleri kısıtlayacağı yönünde birtakım önyargılar oluşabilmektedir. Bunu önceki iki soruya verilen yanıtlardan da anlayabiliriz. Yürürlükte olan uygulama ve mevcut ön yargısal anlayışın etkisi ile olsa gerek katılımcı öğrencilerin yarıya yakını bu soruya kararsızım şeklinde cevap vermişlerdir. Bu da bize öğrencilerin İmam Hatip Liselerindeki kıyafet uygulaması ile ilgili bilgilerinin olmadığını göstermektedir. Bunun dışında verilen cevaplardan ise çoğunluğu “katılmıyorum” şeklindedir. Başörtüsünün İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde etkili olmadığını ifade eden bu çoğunluğun ya zaten başı kapalı olup her hâlükârda yine kapalı olabileceklerini

düşünenler yahut da başı açık olup İmam Hatip Lisesinde de başını yine açabileceğini bilenler olması muhtemeldir. Kuşçu (2016), Velilerin Çocuklarını İmam Hatip Liselerine Gönderme Nedenleri ve Beklentileri adlı çalışmasında görüşülen 37 kız öğrenci velisinden 12’sinin kızlarının başının açık olduğunu, 14’ünün başörtüsünden dolayı kızları için İmam Hatip Lisesini tercih ettiklerini ifade ettiklerini belirtmiştir. Dolayısıyla bu çalışmaya göre okul seçiminde başörtülü olma veya olmama etkin bir faktör değildir (Kuşçu, 2016, s. 54).

Araştırmada katılımcılardan baba mesleği memur ve emekli olan öğrencilerin yarısından fazlası kararsız olduğunu ifade ederken önemli bir oranı ise “katılıyorum” seçeneğini işaretleyerek kıyafet özgürlüğüne önem vermesinin İmam Hatip Lisesini tercih etmemede etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrencinin babasının memur veya herhangi bir kurumdan emekli olan bir birey olması öğrencinin içinde yaşadığı sosyal ortamı da şekillendirecektir. Dolayısıyla bu ailelerin yapısı sosyo-kültürel açıdan değerlendirildiğinde çiftçi, esnaf veya işçi aileleri ile farklılık arz edecektir. Bu da öğrencinin hayata bakışında etkilidir şeklinde düşünülebilir.

“İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerde kıyafet serbestliği olmasaydı (başörtüsü yasağı olsaydı) yine de şu anda okuduğum okulu tercih ederdim” sorusu yine kız öğrencilere yönelik bir soru olup aslında daha çok başı kapalı öğrencilere hitap etmektedir. Öğrencilerin İmam Hatip Liseleri dışında diğer okullarda da dini yaşantılarını yaşayabilmelerinin verdiği avantaj ile hareket edip İmam Hatip Liselerini tercih edip etmeme durumunu tespit sadedindedir. Bir önceki soruda olduğu gibi “kararsızım” yanıtı verenler çoğunluktadır.

“Kur’an kursu öğreticiliği, vaizlik, İmamlık, müezzinlik gibi mesleklere sahip olmak istemediğim için İmam Hatip Lisesini seçmedim” sorusuna “katılıyorum” cevabı verenler üçte birlik bir oranı oluşturmaktadır. Bu yanıtın sahibi olan öğrencilerin İmam Hatip Liselerini mesleki eleman yetiştiren kurumlar olarak gördüklerini düşünebiliriz. Din görevlisi olmak istememelerinden dolayı da tercih etmemeleri doğal karşılanabilir. Çınar (2018) yapmış olduğu araştırmasında öğrencilerin İmam Hatip Liselerini mesleğe hazırlayıcı okullar olarak değil, üniversiteye hazırlayan fakat diğer okullardan farklı olarak ilave din derslerinin verildiği okullar olarak gördüklerini belirtmiştir (Çınar, 2018). Bu veri bizim elde ettiğimiz sonuçla benzerlik göstermektedir. Zira çalışmamızda bu soruyu “katılmıyorum” olarak yanıtlayanlar İmam Hatip Lisesini tercih etmeme nedeninin

soruda belirtilen mesleklere sahip olmakla ilgili bir durum olmadığını ifade edenler olup çoğunluğu teşkil etmektedirler.

Yine elde edilen sonuçlara göre köy ve kasabada yaşayan ailelerin çocukları din görevlisi olmak istemedikleri için İmam Hatip Liselerini tercih etmediklerini belirtirken, ilçe ve il merkezinde yaşayanlar ise din görevlisi olmak istememelerinin tercihini etkilemediğini ifade etmiştir. Bu durum yaşanan yere göre İmam Hatip Liselerinin işlevi konusunda farklı bakış açısı olabileceğini düşündürmektedir.

“İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimizi etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim” Bu soru hazırlanırken öğrencilerin ergenlik döneminde oldukları ve karşı cinse karşı ilgilerinin artabileceği, İmam Hatip Liselerinin ise genellikle kız ve erkek okulu olarak ayrı ayrı faaliyet gösteren kurumlar olduğu göz önünde bulundurulmuş ve İmam Hatip Lisesini tercih edip etmemede etken olabileceği yönü düşünülmüştür. Öğrencilerin verdikleri yanıtlara baktığımızda ankete katılan öğrencilerin dörtte üçlük gibi bir oranının İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olamamasının tercihini etkilemediğini ifade ettiğini görmekteyiz. Bu soruya “katılmıyorum” yanıtı verenlerin çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır. İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olmaması az bir oranla da olsa erkek öğrenciler için tercihi etkileyen faktörler arasında sayılabilmektedir. Bu soruya verilen yanıtlarda anne veya babası ya da her ikisi yüksek öğretim mezunu olan öğrenciler, anne babası ilköğretim veya ortaöğretim olanlarla kıyaslandığında “katılıyorum” yanıtı vermişlerdir. Dolayısıyla İmam Hatip Liselerinde karma eğitim olmamasını problem olarak görmekte oldukları için bu okulları tercih etmediklerini ifade etmiş olmaktadırlar. Çalışan anneler ile baba mesleği memur olan öğrencilerin diğerlerine nazaran daha çok karma eğitim taraftarı olduklarını ve bu durumun okul tercihlerini etkilediğini söyleyebiliriz. Yine gelir düzeyi yüksek ailelerin çocukları alt gelir düzeyinde olanlarla kıyaslandığında “katılıyorum” yanıtı verenlerin oranı anlamlı bir fark oluşturmaktadır. O halde Sosyo-ekonomik yönden üst seviyede olan ailelerin çocukları için İmam Hatip Liselerinde karma eğitimin olmaması tercihini etkileyen faktörlerdendir denilebilir. Bu durum ise yine eğitim seviyesi ve maddi refah seviyesinin beraberinde getirdiği sosyal çevre ve bu çevrenin öğrencilere etkisi ile açıklanabilir.

5.2.3. Okul ve Eğitimin Etkisi

“İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulundan memnundum” sorusu öğrencinin İmam Hatip Ortaokulundan memnun olmama gibi bir durumunun söz konusu olup olmadığını, dolaylı olarak da bu durumun okul tercihini etkileyip etkilemediğini ölçmek amacıyla sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevapları değerlendirdiğimizde çoğunluğun İmam Hatip Ortaokulundan memnun olduğunu fakat azımsanamayacak bir oranın memnun olmadığını veya kararsız olduğunu görmekteyiz. İmam Hatip ortaokulunda iken okulundan memnun olmayan öğrencilerin bu durumu İmam Hatip Lisesini tercih konusunda etkin bir faktör olabilir diye düşünülebilir. Bu soruya verilen yanıtlarda memnuniyetsizlik düzeyinin yükseköğretim mezunu ebeveynlerde nispeten daha yüksek olduğunu görmekteyiz. İlk ve orta öğretim olanlar ise memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Yine çalışan annelerin çocuklarının öğrenim gördüğü İmam Hatip Ortaokulundan memnun olmama durumu annesi ev hanımı olanlara göre daha fazladır. Aynı şekilde sosyo-ekonomik durumun bir başka parçası olan ailenin aylık gelirinin yükselmesiyle İmam Hatip Ortaokulundan memnuniyet oranı düşmektedir. Bu durum ailelerin refah seviyesinin yükselmesi ve dindarlık düzeylerinin düşmesi ile orantılı olabilir. Kurt (2009) yapmış olduğu araştırmada, sosyo-ekonomik durum-dindarlık ilişkisini konu edinen bulgulara yer vermiştir. Sonuç olarak ise Türkiye’de gelir düzeyi yükseldikçe dini yaşayışta azalma olduğu, sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesiyle dine bağlılıkta belli bir düşüşün olduğunu saptamıştır (Kurt, 2009). Bu bilgi ile ailelerin İmam Hatip okullarına bakış açısı ilişkilendirilebilir.

“İmam Hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığımı düşündüğüm için İmam Hatip Lisesine devam etmeye gerek duymadım” sorusu temel dini eğitimini almak amacıyla İmam Hatip Ortaokulunda okuyan, bunun dışında başka bir amaç gütmeyen öğrencilere yönelik olup, artık dini eğitimini aldığını düşünmesi/düşünmemesinin İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde etkili olup olmadığını değerlendirmek amacıyla sorulmuştur. Öğrencilerin çoğunluğu İmam Hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığını düşünmesinin tercihini etkilediğini ifade etmişlerdir. Bunlar ise genellikle yine sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarından oluşturmaktadır.

“İmam Hatip Ortaokulunda Kur’an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” İmam Hatip Ortaokullarında Kur’an-ı Kerim

dersi zorunla dersler arsındadır. Öğrenci ve velilerin İmam Hatip Lisesinde de bu dersin zorunlu olduğunu ve hatta ders saatinin daha fazla olduğunu bilmekte olduklarını düşünmekteyiz. Katılımcı öğrenciler Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmediğini ifade etmişlerdir. “Kararsızım” yanıtı verenleri de dahil ettiğimizde az bir oranın Kur'an-ı Kerim dersinin kolay olmadığını ifade ettiği görülmektedir. İmam Hatip Ortaokulunda iken öğrenciye Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelme durumu anne veya baba ya da her ikisinin eğitim seviyesinin yükselmesi ile orantılı olduğu görülmektedir. Daha çok anne babası yüksek öğretim mezunu olan ve ailesinin gelir düzeyi yüksek olan öğrenciler bu dersin zor geldiğini ifade etmişlerdir. Bu soruya verilen yanıtlardan annesi ev hanımı olanlar ile annesi çalışan öğrenciler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Babası memur olanlar ile diğer meslek sahibi babalar için de aynı durum söz konusudur. Çalışan annelerin çocukları ile babası memur olanların çocukları diğerlerine göre bu dersin zor olduğunu ifade etme oranı daha öndedir. Bu da bize sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin Kuran-ı Kerim dersine daha fazla önem verdiklerini ve öğrenciyi dışarıdan destekledikleri için hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek olabileceğini, dolayısıyla Kur'an-ı Kerim dersinde zorlanmadıklarını düşündürmektedir.

Bu durumda genel tabloya baktığımızda İmam Hatip ortaokulunda öğrencinin aldığı Kur'an-ı Kerim dersi okul tercihinde etkin bir rolde değildir şeklinde tahmin yürütebiliriz.

“İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” sorusu da Arapça dersinin İmam Hatip Ortaokullarında zorunlu dersler arasında bulunması nedeniyle ve bir önceki soruyla aynı amaca binaen yöneltilmiştir. Mamafih bir önceki soruya verilen cevaplarla aynı oranları göstermemektedir. “Kararsızım” seçeneğini işaretleyenlerle birlikte değerlendirdiğimizde Arapça dersinin kolay olmadığını ifade edenlerin toplamı katılımcıların yarısını oluşturmaktadır. Elde ettiğimiz bu sonuç Şen Yaman (2017)'in çalışmasındaki veri ile örtüşmektedir. Şen Yaman, İmam Hatip Ortaokulunda okuyan öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada öğrencilere Arapça dersinin zor ve karmaşık geldiğini saptamıştır (Şen Yaman, 2017).

Çalışmamızda net bir şekilde Arapça dersinin zor olmadığını ifade edip İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde bu dersi caydırıcı etken olarak görmeyenlerin oranı ise yine hemen hemen katılımcıların diğer yarısını teşkil etmektedir. Arapça dersinin

okul tercihinde etkili olmadığını ifade edenler ağırlıklı olarak anne babası ilköğretim veya ortaöğretim mezunu olanlar ve aile gelir düzeyi düşük olanlardır. Bu durum Arapçanın halk arasında Kur'an dili olarak bilinmesi nedeniyle sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi düşük ailelerin dindarlık düzeyi ile ilişkilendirilebilir.

“İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kelam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi” Katılımcı öğrencilerin çok azı meslek derslerinin olmasını hedefine giden yolda engel olarak görmezken önemli bir çoğunluğu İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden üniversite sınavında soru çıkmayacağı için gerekli görmemektedir. Bu da onların İmam Hatip Liselerini tercih etmemesinde önemli bir etkidir. Anne ve baba eğitim seviyesi, özellikle de baba eğitim seviyesi ilköğretim olanlar meslek derslerinin üniversite sınavında çıkmayacak olmasını problem olarak görmezken, ortaöğretim ve yüksek öğretim olanlar bu durumdan dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmediğini ifade etmişlerdir. Baba mesleği ağırlıklı olarak esnaf ve memur olan öğrenciler İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden üniversite sınavında soru çıkmayacağı için bu okulları tercih etmediklerini ifade etmişlerdir. Babası çiftçi, işçi ve emekli olanlarda ise etkisinin olduğuna dair verilen yanıt oranı daha düşüktür. Ailenin aylık geliri yönünden incelediğimizde aylık geliri 4000 TL.'nin üstünde olan ailelerin çocukları meslek derslerinden üniversite sınavında soru çıkmayacağı için İmam Hatip Lisesini tercih etmediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi yüksek olan ailelerin ve çocuklarının mevcut konumlarından daha aşağıya düşme kaygısının olabileceğini akla getirmektedir. Bu kaygıdan dolayı da kendilerine itibar ve saygınlık kazandıracak mesleklere sahip olmak için üniversite hedefledikleri düşünülebilir.

“Şu anda okuduğum lisede haftada iki saat zorunlu, iki saat de seçmeli din dersinin olması ve burada yeteri kadar dini eğitim alıyor olmam İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” sorusu dini değerlerinden kopmak istemediğinden dolayı din dersi almak isteyen fakat İmam Hatip Lisesi gibi din eğitimi veren kurumları da tercih etmemiş olan öğrencilerin bu tercihinde şu an okuduğu lisede din dersinin olmasının etkili olup olmadığını tespit etmek maksadıyla sorulmuştur. Bu durumun etkili olduğunu ifade edenler katılımcıların üçte birini oluşturmaktadır. Bu öğrenciler şu an okudukları okulda gerekli dini eğitimi aldıklarını düşünmekte oldukları için bu yönden kendilerini vicdanen rahat

hissedenlerdir şeklinde yorumlanabilir. Çoğunluğu oluşturan büyük bir oran ise okuduğu lisede din derslerinin olmasının İmam Hatip Lisesini tercih etmemesinde etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Okuduğu lisede din derslerinin olmasını yeterli görüp İmam Hatip Lisesine gerek duymayanların çoğunluğunu ise kız öğrenciler oluşturmaktadır.

“İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum” sorusu aslında öğrencinin İmam Hatip Liselerindeki dini eğitim kalitesini yeterli görüp görmediği ve buna bağlı olarak tercih etmeme durumunun olup oluşmadığını anlamak gayesiyle sorulmuştur. Öğrencilerin önemli bir oranının İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerini karşılayacak seviyede olmadığını düşündükleri, azımsanamayacak bir oranın ise bu konuda bir fikrinin olmadığı söylenebilir. Verilen dini eğitimi yeterli görmeyenler için bu durum İmam Hatip Liselerini tercih etmeme nedenlerinden sayılabilir. Dinî eğitim beklentilerini karşılayacak seviyede olmadığını düşünenler çoğunlukla annesi yükseköğretim mezunu olan öğrenciler, babası ortaöğretim mezunu olan öğrenciler, baba mesleği çiftçi ve emekli olan öğrencilerdir.

“İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünüyorum” Bu soru öğrencinin İmam Hatip Liselerinin kendisini üniversite hedefine taşıyıp taşıyamayacağına dair düşüncesini ortaya çıkarmak amacıyla binaen yöneltilmiştir. Fakat çıkan sonucu değerlendirdiğimizde öğrencilerin çoğunluğunun “kararsızım” seçeneğini işaretleyerek bu konuda fikir sahibi olmadıklarını görmekteyiz. Üçte bire yakın bir oranın ise doğrudan İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olmadığı yönünde görüş belirttiğini görmekteyiz. İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünenlerin oranı katılımcıların yaklaşık dörtte birine tekabül etmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin dörtte üçü İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğuna dair olumlu bir düşünceye sahip değildir. Bu durum daha önceki uygulamalarda bütün okulların puanla öğrenci alması ve İmam Hatip Liselerinin ise alım puanlarının düşük olması dolayısıyla da başarılı öğrencilerin bu okullara gelmemesi ve üniversite kazanan öğrenci oranının az olması ile açıklanabilir.

“Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum” Bu soru da yine bir önceki soruyu destekler nitelikte olup öğrencilerin İmam Hatip Liselerinin akademik

başarısı hakkındaki düşüncesini tespit edip tercih etmemesine etki edip etmediğini saptamak için yöneltilmiştir. Çıkan sonuç ise bir önceki soruya verilen yanıtları destekler durumdadır. Öğrencilerin çoğunluğu bu soruya “katılıyorum” yanıtı vererek aslında İmam Hatip Liselerinin akademik başarısını iyi görmediklerini ifade etmiş olmaktadır. Yine “kararsızım” cevabı verenlerin de azımsanamayacak oranda olması öğrencilerin İmam Hatip Liselerinin eğitim durumu hakkında fikir sahibi olmadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin anne ve baba eğitim seviyesi ile ailenin aylık geliri yükseldikçe bu soruya “katılıyorum” yanıtı oranı da yükselmektedir. Bu da sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyi orta ve yüksek olan ailelerin çocuklarının İmam Hatip Liselerinin eğitim durumunun iyi olmadığını düşündükleri sonucunun çıkabileceğini akla getirmektedir.

“İmam Hatip Lisesini tercih etmediğim için pişmanlık duyuyorum” Okul ve eğitime dair sebepler kapsamında sorulan bu soruda öğrencilerin verdiği yanıtlardan İmam Hatip Lisesine gitmedikleri için pişmanlık duymadıklarını saptamak mümkündür. Zira kararsızlarla birlikte değerlendirsek bile pişman olduğunu belirtenler cüz’i bir orandadır. Bu durum öğrencilerin İmam Hatip Liseleri hakkında okul tercih ederken sahip oldukları düşüncelerinin halen değişmediğini ifade etmektedir.

5.2.4. Toplumsal ve Siyasi Bakışın Etkisi

“Toplumda veya içinde bulunduğum çevrede İmam Hatip Liselerine karşı olumsuz bir bakış var ve bu benim İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu” Öğrenciler bu soruya “katılmıyorum” cevabı vererek İmam Hatip Liseleri hakkında olumsuz bir toplumsal düşünce varsa bile bu durumun okul tercihinde etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Etkili olmadığını ifade edenler daha çok ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilerdir. Bu öğrencilerin ağırlıklı olarak sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerden olması onların içinde yaşadığı sosyal çevrenin dine ve din eğitimi kurumlarına bakışı ile ilişkilendirilebilir.

“Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim” Zaman zaman basında ve medyada İmam Hatip okullarının varlığı veya gerekliliği ile ilgili tartışmaların olabildiğini göz önünde bulundurarak öğrencilerin bu durumdan etkilenme durumu ve bunun okul tercihine etkisini araştırmak için bu soru yöneltilmiştir. Öğrenciler sorumuza “katılmıyorum” şeklinde cevap vererek okul tercihinde böyle bir

durumdan etkilenmediklerini ifade etmişlerdir. Cengiz (2006), yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin lise tercihlerini etkileyen faktörleri değerlendirirken basın yayın organlarından ortaöğretim kurumları hakkında bilgi edinmenin çok fazla bir etki puanına sahip olmadığını ifade etmiştir (Cengiz, 2006, s. 79). Genel olarak bütün ortaöğretim kurumlarını kapsayan bu veriyi İmam Hatip Liselerini tercih etmeme durumuna uyarladığımızda aynı sonuca ulaşmış olduğumuz görülmektedir.

5.2.5. Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etmemesinde Velilerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

a. Öğrenci velilerine yönelttiğimiz “Çocuğunuzu niçin İmam Hatip ortaokuluna göndermişsiniz? Bu tam olarak kimin kararıydı?” sorusundan elde edilen bulgulardan çıkan sonuca göre veliler çocuklarını İmam Hatip Ortaokullarına küçük yaşta dini bilgiler öğrenmeleri, birtakım değerlere sahip olmaları ve daha güvenli bir ortamda eğitim almaları için göndermişlerdir. Tuncer vd. (2015)’nin, yapmış oldukları çalışmada elde ettikleri sonuç bu araştırmadan elde edilen bulgu ile örtüşmektedir. Tuncer vd. (2015), İmam Hatip Ortaokuluna gitmek istemeyen öğrencilerin velileri tarafından ikna edildiğini, velilerin çocuklarını bu okullara gönderme sebebinin ise küçük yaşta dini eğitim almalarını sağlamak olduğunu ortaya koymuştur (Tuncer, 2015). Yine soruya verilen cevaplardan çocukların İmam Hatip Ortaokuluna gönderilmesinin ebeveynlerin kararının olduğu anlaşılmaktadır. Bu kararın nedeni doğrultusunda öğrencilerin ortaokula başladığında henüz 10-11 yaşlarında oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu dönemdeki bir çocuğun kendi iradesiyle hareket edecek olgunlukta olmaması ve okul tercihinde bulunacak hayat tecrübesine sahip olmaması gibi durumlar İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim görme kararının ebeveynleri tarafından alınmasını olağan kılmaktadır.

b. Veli görüşlerinden elde edilen bulguya göre öğrencilerin lise tercihinde velilerinin doğrudan bir etkisi veya baskısı olmamıştır, öğrenciler kendi bireysel kararları ile lise tercihinde bulunmuşlardır. Bu veri öğrenci anketinden elde edilen sonuçla örtüşmektedir. (Bkz. Tablo:4.2.) Öğrenciler de İmam Hatip Liselerini tercih etmemelerinin kendi kararları olduğunu ifade etmişlerdi. Aynı zamanda bu bulgu Cengiz’in (2006) yapmış olduğu çalışmada çıkan sonuçla örtüşmektedir. Buna göre, öğrencilerin herhangi bir lise tercihine etki eden faktörlerden en fazla etki puanına sahip olan öğrencinin bireysel istek ve beklentileridir (Cengiz, 2006, s. 79).

c. Veliler, çocukları İmam Hatip Lisesine gitmiş olsaydı bu takdirde onların geleceğiyle ilgili endişelerinin olmayacağını ifade etmişlerdir. Çünkü bu veliler zaten çocuklarını İmam Hatip Ortaokuluna da belli bir amaç için gönderdiklerini ve hatta bazı veliler İmam Hatip okullarını daha güvenli bulduklarını ifade etmişlerdi. Çocuklarının İmam Hatip Lisesinde okuması durumunda da benzer düşüncelerde olmaları olağandır. Fakat verilen cevapları başka açıdan değerlendirdiğimizde, veliler görüşme formunda (6. Soru içerisinde) yer alan “Çocuğunuz İmam Hatip Lisesinde okuyor olsaydı ne gibi dezavantajları olurdu?” kısmına ait verilen cevaplarda birtakım endişelerden bahsetmişlerdir. Bundan velilerin her iki soruya farklı anlam yüklediğini anlamaktayız. “Çocuğunuz İmam Hatip Lisesine gitmiş olsaydı onun geleceğiyle ilgili endişe duyar mıydınız?” sorusunu velilerin İmam Hatip okullarındaki dini-ahlaki eğitimi ve güven ortamını göz önünde bulundurarak cevapladıklarını; “Çocuğunuz İmam Hatip Lisesinde okuyor olsaydı ne gibi dezavantajları olurdu?” sorusunu ise üniversite kazanmak veya toplumsal statüler elde etmek bağlamında anladıklarını düşünmek mümkündür.

e. Veliler çocuklarının şu an öğrenim gördüğü okullarından memnun olduklarını ve bu konuda herhangi bir kaygı ve şikayetlerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Kaygı duyanlar ise sadece çocuklarının kötü arkadaş ortamlarına girebileceğine dair endişe taşımaktadır. Velilerin hangi konuda kaygı ve şikayetlerinin olmadığı noktasında değerlendirme yapılacak olursa, çocuklarının öğrenim gördükleri okulda mutlu olduklarını göz önünde bulundurdukları düşünülebilir. Tablo:4.3.'te yer alan verilerle ilişkilendirdiğimizde bu tabloda yer alan bulgulara göre öğrenciler İmam Hatip Liselerini tercih etmediği için pişmanlık duymadıklarını ve öğrenim gördükleri okulun İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda veliler, üniversite sınavlarına hazırlık evresinde oldukları bu dönemde çocuklarının sınavlarda sadece sorumlu olunan derslere odaklanmakta olduklarını düşündükleri için kaygı duymuyor olabilirler.

f. Kız öğrenci velileri çocuklarının başının kapalı veya açık olmasının okul tercihlerinde etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Günümüzde İmam Hatip Liselerinde başı kapatmak zorunlu olmadığı gibi İmam Hatip Liseleri dışındaki diğer okullarda da başı açmak zorunlu değildir. Dolayısıyla böyle bir durumun okul tercihinde etkili olmaması olağandır.

g. Velilerin çoğunluğu çocuklarının şu an okuduğu lisenin onların hayatına ve mesleğine katkı sağlayacağını düşünmemektedirler. Fakat önemli bir oranı da katkı sağlayacağına dair düşünceye sahiptir. Katkı sağlamayacağını düşünenler üniversite okumadan sadece lise bitirmenin bir avantajı olmadığı yönüne vurgu yapmaktadırlar. Katkı sağlayacağını düşünenler ise çocuklarının öğrenim gördüğü okullarının üniversite sınavlarına hazırlama noktasında katkısını düşünmektedirler.

h. Veliler şayet çocukları İmam Hatip Lisesinde okuyor olsaydı bunun birtakım dezavantajlarının olacağına dair düşünceye sahiptirler. Veliler tarafından İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğrencinin üniversite sınavına hazırlık aşamasında başarıları için engel olarak görülmekte ve diğer okullara nazaran bu derslerin varlığı dezavantaj olarak kabul edilmektedir. Tablo:4.3.'te de öğrencilerden elde edilen bulgulardan İmam Hatip Lisesi meslek derslerinin dezavantaj olarak görüldüğü sonucu elde edilmişti. Böylelikle veli ve öğrencilerin bu konuda aynı düşündükleri varsayılabilir. Ayrıca bazı veliler siyasi yönden ileriki dönemlerde İmam Hatip Lisesi mezunlarının mağduriyet yaşayacağına dair kaygı duymakta ve bu ihtimali dezavantaj olarak görmektedirler. Veliler yaşları itibariyle geçmiş dönemlerde İmam Hatip okullarıyla ilgili birtakım tecrübeler yaşamış olabileceğinden bu şekilde bir düşünceye sahip olmaları mümkündür.

1. Velilerin tamamı için çocuklarını İmam Hatip Lisesine göndermemekteki en önemli sebep öğrencilerin kendi tercihinin bu yönde olmasıdır. Tablo 4:2.'de öğrenci anketinden elde edilen sonuca göre de öğrenciler aile ve çevre baskısı olmadan kendi tercihleri ile İmam Hatip Liselerini seçmemişlerdir. Dolayısıyla öğrenci ve velilerden elde edilen bulgular örtüşmektedir.

5.3.Öneriler

Araştırma sonuçları neticesinde, İmam Hatip Ortaokulları ve İmam Hatip Liselerinde beklentileri karşılama ve eğitim kalitesini artıma noktasında aşağıdaki öneriler hayata geçirilebilir.

i. Öğrencilerin, ortaokul kademesi için ailelerinin kararıyla bir okula yerleşirken lise kademesine geçişte kendi bireysel kararlarının etkili olabildiği göz önünde bulundurulduğunda, öğrencinin önyargılı karar vermemeleri için ortaöğretime geçiş aşamasında daha etkin ve kapsamlı bir şekilde okul tanıtımları yapılmasının faydalı olabilir.

- ii. Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrenci ve ebeveynler ile düşük olan öğrenci ve ebeveynlerin farklı eğitim kurumlarına bakış açılarının değişkenlik gösterebildiği göz önünde bulundurularak daha sağlıklı okul tercihi yapılabilmesi adına velilerin etkin ve kapsamlı bilgilendirilmesi yerinde olacaktır.
- iii. Her okulun kuruluş amaçlarına dayalı olarak birtakım misyon ve vizyona sahip olduğu gerçeğine binaen öğrencilerin hedeflerine, yaşam tarzlarına veya dünya görüşlerine uygun bir okulda eğitim hayatını daha sağlıklı yürütebileceği düşünülürse öğrencilerin bu okullara aidiyet kazanması ve kendilerini bu okullara yabancı hissetmemeleri daha kolay olabilir. Buna bağlı olarak okul seçiminde öğrencilerin herhangi bir okula karşı kendisini yabancı hissetmesi ve bir takım olumsuz önyargıların önüne geçmek için okul kampüslerinde çok amaçlı etkinlikler düzenlenebilir.
- iv. İmam Hatip Ortaokulundayken öğrencilere mesleki eğitim veren liselerin sistemsal ve kurumsal projelerinden ve çok amaçlı programların işlevsel özellikleri ile ilgili bilgilendirme yapılabilir.
- v. Okullardaki kıyafet mevzuatına bağlı olarak kız öğrencilere kıyafet özgürlüğü konusundaki mevcut uygulamalar hakkında bilgi verilebilir.
- vi. Öğrencilerin okuldan memnuniyet düzeyleri ara ara ölçülüp istek ve beklentileri değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıklalın, A. (1989). Özel ve Devlet Liselerinde Veli Beklentilerinin Örgütsel ve Yönelimsel Boyutları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(4), 85-91.
- Adem, S. (2019). *Aile Eğitim Programının Aile İşlevleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. *Ekev Akademi Dergisi*(ICOAEF Özel Sayısı), 97-118.
http://www.ekevakademi.org/Makaleler/132721677_05%20İbrahim%20AKKAS.pdf adresinden alındı
- Akkaya, A. (2019). *Okul Fiziki Çevre Algısının Öğrenci Motivasyonu ve Akademik Başarı Üzerinde Etkisi*. (S. Ü. Enstitüsü, Dü.) Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Akyüzoğlu, D. (2008). *Anadolu Öğretmen Liselerini Tercih Eden Öğrencilerin Beklentileri ve Bu Beklentilerin Gerçekleşme Düzeyi (İstanbul, Ankara, Düzce, Bolu, Kırklareli Örneği)*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aslan, A. K. (2001, Mayıs 5). Eğitimin Toplumsal Temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16-30.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50351> adresinden alındı
- Aslan, K. (2001, Mayıs). Eğitimin Toplumsal Temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 16-30.
- Aslanargun vd., E. (2016). Sosyo Ekonomik Değişkenlerin Öğrencilerin Akademik Başarısı Üzerine Etkileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 215-234.
- Ateş, P. (2016). *İmam Hatip Lisesinde Okuyan Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep Örneği)*. (G. Ü. Enstitüsü, Dü.) Gaziantep: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Atılgan, H. (2018). Türkiye’de Kademeler Arası Geçiş: Dünü-Bugünü ve Bir Model Önerisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-18.
- Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve Öğretimde Etik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2015). *Alternatif Okullar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydoğan, İ. (2012, Ocak). Okul Binalarının Özellikleri ve Öğrenciler Üzerine Etkiler. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(193), 29-43.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji* (3. Baskı b.). Ankara: Usak Yayınları.
- Birinci, D. K. (2014, Mayıs). Merkezi Sistem Ortak Sınavlarında İlk Deneyim: Matematik Dersi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 3(2), 8-14.
- Cengiz, G. (2006). *Öğrencilerin Ortaöğretim Kurumu Tercihinde Etkili Olan Bazı Faktörlerin Etki Durumu (Adapazarı örneği)*. (S. Ü. Enstitüsü, Dü.) Sakarya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cengiz, G., Titrek, O., & Akgün, Ö. E. (2007). Öğrencilerin Ortaöğretim Kurumu Tercihinde Okullarla İlgili Faktörlerin Etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-22.
- Çakıoğlu, V. (2019). *Ortaöğretime Geçiş Sistemine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*. (M. Ü. Enstitüsü, Dü.) Mersin: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çalışkan, Ş., Karabacak, M., & Meçik, O. (2013). Türkiye’de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım). *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 29-48.
- Çelebi, N., & Berrak, G. (2014, Eylül). Vergi Gelirleri ve Eğitim Harcamaları. 2(5), 141-164.
- Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011). Türk Eğitim Sistemi ve PISA Sonuçları. *Akademik Bilişim’11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* (s. 765-773). malatya: İnönü Üniversitesi.
- Çelik, Ö. F. (2016). *Katsayı Uygulamasının Kaldırılmasından Sonra İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Davranış Tutum ve Özellikleri (Gaziantep Örneği)*. (T. U. Enstitüsü, Dü.) Bursa: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Çelik, S. v. (2007). Genel Lise Son Sınıf ve Sağlık Yüksekokulu'daki Erkek Öğrencilerin Hemşireliğe Bakışı. Z. K. Yüksekokulu (Dü.), 6. *Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi*. içinde İstanbul.
- Çelik, Y. (2010). *Farklı Değişkenler Açısından İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuldan Beklentilerinin Karşılama Düzeyinin Belirlenmesi*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi.
- Çelik, Y. (2010). *Farklı Değişkenler Açısından İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuldan Beklentilerinin Karşılama Düzeyinin Belirlenmesi*. (G. Ü. Enstitüsü, Dü.) Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik, Z. (2012). *Politika ve Uygulama Bağlamında Türk Eğitim Sisteminde Yaşanan Dönüşümler: 2004 İlköğretim Müfredat Reformu Örneği*. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çetin, İ. (2017). *Anadolu İmam Hatip Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerinin Okula İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çınar, F. (2018). İmam Hatip Liselerinden Beklentiler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 1243-1259.
- Çınar, F. (2018). İmam Hatip Liselerinden Beklentiler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 1243-1259.
- Çınkır, Ş. (1996). *Okul Büyüklüğünün Öğrenci Başarısı İle İlişkisi*. (A. Ü. Enstitüsü, Dü.) Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, S. B., & Yılmaz, A. T. (2019, 11 03). En İyisi Bu mu? Türkiye’de Yeni Ortaöğretime Geçiş Politikasının Velilerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. (B. A. Üniversitesi, Dü.) *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 164-183.
- Dinç, E., Dere, İ., & Koluman, S. (2014, Ağustos). Kademeler Arası Geçiş Uygulamalarına Yönelik Görüşler ve Deneyimler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(17), 398-423.

- Döş, İ., & Kır, E. (2013). İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarında Sosyal Etkinlik ve Yönetimi. *Gaziantep University Journal of Social Science*, 12(3), 527-544. <http://hdl.handle.net/123456789/121> adresinden alındı
- Dündar, F. G. (2008). *Çocuklarını İmam Hatip Lisesine Gönderen Anne Babaların İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenler ve Beklentileri (Yozgat İli Örneği)*. (E. B. Ankara Üniversitesi, Dü.) Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Emiroğlu, A. (2016). *Türkiye'de Din Eğitimi Bağlamında İmam Hatip Okulları 1924-1980*. (T. S. Enstitüsü, Dü.) Konya: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Erikoğlu, E. N. (2019). *İmam Hatip Öğrencilerinin Okul Tercihlerine Etki Eden Faktörler*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ertürk, S. (1986). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayıncılık.
- Fidan, N., & Erden, M. (1996). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Furkan, M. (2003). İlköğretim bitti şimdi sıra lise: Ama hangisine? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-23.
- Greenwood, P.E., Nikulin, M.S.(1996). A guide to chi-squared testing , New York: J.Wiley, ISBN 0-471-55779-X.
- Geçgin, E. (2019). *Ergenlik Dönemi Din Eğitiminde Sosyal Çevrenin Etkisi*. Kilis: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gökmen, B., & Çelebi, N. (2014). Vergi Gelirleri ve Eğitim Harcamaları. (Ö. Bayrak, Dü.) *Uluslararası SDosyal Bilimler Dergisi*(5), 141-164. 01. 01., 2021 tarihinde http://www.asosjournal.com/?mod=sayi_detay&sayi_id=679 adresinden alındı
- Görkem, D. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Etkinliklere Katılma Durumlarının Akademik Başarılarına Etkisi*. (D. E. Enstitüsü, Dü.) İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Günay, E. v. (2015, Mart). *Ortaöğretim Mevzuatı*. (E. A. Karatay, Dü.) T.C. MilliEğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü.

- Gür, B. S., Çelik, Z., & Coşkun, İ. (2013). Türkiye’de Ortaöğretimin Geleceği: Hiyerarşi mi, Eşitlik mi? *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*(69), 1-28.
- Hanqvist, K. (1978). *Individual Demand For Education*. Analytical Report, OECD.
- Kanger, F. (2021). Hikmet ve Maneviyat Temelli Din Eğitimi. H. K. Yılmaz içinde, *Din Hizmetlerinde İletişim ve Tebliğ* (s. 251-377). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Karatay, A. (. (2015, Mart). T.C. MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. *Ortaöğretim Mevzuatı*, s. 190. 01. 01., 2021 tarihinde http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_04/16103627_mevzuatktabia5.pdf adresinden alındı
- Kayıkçı, K., & Sayın, Ö. (2010, Temmuz 1). Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuldan Memnuniyet Düzeyleri. *Milli Eğitim Drgisi*, 40(187), 207-224. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36197/407041> adresinden alındı
- Kemiksiz, Z. (2002). *Öğrenciler Tarafından Daha Çok Sevilecek Bir Okulun Özellikleri (Ankara İli Haymana İlçesi Örneği)*. (H. Ü. Enstitüsü, Dü.) Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, R. (1999). Din Öğretimini Temellendirme Problemi. *Dini Araştırmalar*, 1(3), 210-506.
- Kır, İ. (2011, Bahar). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), s. 382-404.
- Korkmaz, M. (2015). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu tercih Süreçleri: Nasıl? Ve Neden. R. K. vd. içinde, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri* (s. 563-599). İstanbul: Dem Yayınları.
- Kramer, S. N. (2002). *History Begins at Sumer: Thirty-Nine Firsts in Recorded History* (2 b.). (H. Koyukan, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

- Kuşçu, T. B. (2016). *Velilerin Çocuklarını İmam Hatip Liselerine Göderme Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep-İslahiye Örneği)*. (K. S. Enstitüsü, Dü.) Kahramanmaraş: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kuzgun, Y. (1983). Benlik ve İdeal Benlik Kavramlarının Tercih Edilen Meslek Kavramı İle İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-10. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auebfd/issue/48533> adresinden alındı
- Kuzgun, Y. (2000). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Lee, S. Y. (2002). The effects of peer on the academic and creative talent development of a gifted adolescent. *The Journal of Secondary Gifted Aducation*, 14(1), 19-29.
- Lunenburg, F. C. (1995). *The Principalship Concepts and Applications*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- MEB. (1973, 06 24). Milli Eğitim Temel Kanunu. *Resmi Gazete*, 12(14574), s. 5101-5113. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- MEB. (1973, 06 14). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. 01 02, 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr>: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- MEB. (1973, 06 14). Resmi Gazete. *Milli Eğitim Temel Kanunu*, 12(14574), 2342. 01 02, 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr>: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- MEB. (1974, Eylül). *Tebliğler Dergisi*(1807), 395-400.
- MEB. (1997, 8 18). T.C. Resmi Gazete. *488 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair kanun*. Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. 01 01, 2021 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23084.pdf> adresinden alındı
- MEB. (2003, 12. 17.). Sosyal Bilimler Liseleri Yönetmeliği. *Tebliğler Dergisi*, 66(2555), s. Madde 6., 01. 01., 2021 tarihinde

<http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/67-2003>
adresinden alındı

MEB. (2013, Eylül 7). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. *Resmi Gazete*(28758), s. Madde:7. 01. 01., 2021 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm> adresinden alındı

MEB. (2013, Eylül 7). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. *Yönetmelik*(28758). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm> adresinden alındı

MEB. (2018, Şubat14). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. *Resmi Gazete*(30332), s. Madde:20. 01.01. 2021 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180214-8.htm> adresinden alındı

MEB. (2018). *Ortaöğretime Geçiş Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu*. 01 01, 2021 tarihinde <http://odsgm.meb.gov.tr/>: http://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/29113510_2018_YILI_TERCYH_VE_YERLEYTYRME_KILAVUZU.pdf adresinden alındı

MEB. (2019, Eylül 25). *Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*. Ocak 01, 2021 tarihinde ogm.meb.gov.tr: <https://ogm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-egitim-kurumlari-sosyal-etkinlikler-yonetmeliği/icerik/810> adresinden alındı

MEB. (2019, Eylül 30). *Resmi İstatistikler*. (Strateji Geliştirme Başkanlığı) .01. 01., 2021 tarihinde <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> adresinden alındı

MEB. (2020, Eylül 4). *Resmi İstatistikler*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı: https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=396 adresinden alındı

- MEB. (tarih yok). Türkiye'de Bulunan Resmi Lise Türleri. http://peyamisafa.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/27/731895/dosyalar/2018_11/15145253_LYSE_TYRLERY.pdf adresinden alındı
- Osmanoğlu, A. E., & Yaşa, R. (2018). Lise Öğrencilerinin Okul Ortamından Beklentileri. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 13(19), 1291-1312. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13786> adresinden alındı
- Özbaş, M. (2013, 04. 10.). Genel Lise ve Fen Lisesi Öğrencilerinin Ortaöğretimde Fırsat ve İmkan Eşitliğine Yönelik Algılarının İncelenmesi. 4(10).
- Özcan, m. (2010). *Anadolu Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okudukları Okulu seçme Nedenleri ve Gelecek Beklentileri*. (S. Ü. Enstitüsü, Dü.) Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özcan, M. (2010). *Anadolu Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okudukları Okulu Seçme Nedenleri Ve Gelecek Beklentileri*. (S. B. Selçuk Üniversitesi, Dü.) Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özdemir, Ş., & Karateke, T. (2018, Aralık). Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme nedenleri (Elazığ Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(45), 5-33.
- Özkan, F., & Özkan, Ö. (2011). Hemşirelik Eğitimi Yapan (Yatılı ve Gündüzlü) Sağlık Meslek Liselerindeki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Durumları ile Bu Okulları Seçişlerinde Rol Oynayan Unsurlara İlişkin Mukayeseli Bir Çalışma. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(24), 45-64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9526/119051> adresinden alındı
- Öztürk, H. (1993). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Pesen, C., & Oda Kudu, A. (2005, Mart 1). Öğretmen adaylarının yetenek ve ilgileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13719/166065> adresinden alındı
- Pura, B. (2020). *Ortaöğretime Geçiş Sistemi*. (T. İ. Enstitüsü, Dü.) İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Rahm, E. ve Do, H. H. (2000). Data cleaning: Problems and current approaches. *IEEE Data Eng. Bull.*, 23(4), 3-13.

Resmi Gazete. (2012, Nisan 11). (28261).

Resmi gazete. (2012, Nisan 11). *İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. <https://www.resmigazete.gov.tr:https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> adresinden alındı

Resmi Gazete. (2018, Şubat 14). *Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. 01 01, 2021 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr:https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180214-8.htm> adresinden alındı

Sarı, M. (2019). *İmam Hatip Liselerini Tercih Eden Öğrenci ve Velilerin Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılama Düzeyi (İstanbul- Pendik Örneği)*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Sarıkaya, A. (2015). *14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (İ. B. Enstitüsü, Dü.) İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students* (4th ed.)

Strauss, A. ve Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Sage publications.

Sel, T. (2019). *28 Şubat Postmodern darbe Sürecinde Medyada Algı Yönetimi*. (T. M. Enstitüsü, Dü.) İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Soyaslan, Ö. Ş. (2019). *Ergenlerde Akran Etkisine Direnme: Türkçe Uyarlaması, Bağlanma Ve Reddedilme Duyarlılığıyla İlişkisi*. (İ. Ü. Enstitüsü, Dü.) İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (4 b.). İstanbul: Anı Yayınları.

Sünbül, A. M. (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (5 b.). Konya: Eğitim Kitabevi.

- Şad, S. N., & Şahiner, Y. K. (2016). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sistemine İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(1), 53-76.
- Şatır, F. (2019). *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Okul Tercihinde Rol Oynayan Faktörler (Isparta Örneği)*. Isparta: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şatır, F. (2019). *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Okul Tercihlerinde Rol Oynayan Faktörler (Isparta Örneği)*. Isparta: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şen Yaman, G. (2017). İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Yabancı Dil Olarak Arapçaya Yönelik Metaforik Algıları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 335-350. C:\Users\BB\Desktop\ANKET YORUM\etki eden faktörler-tez-makale\mam-HatipOrtaokulurencilerininYabancDilOlarakArapayaYnelikMetaforikAlglar.pdf adresinden alındı
- Şenay, B., & Çay, A. M. (2019, Haziran). Tanzimat Dönemi Osmanlı Eğitim Sistemi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 176-186.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (1340, 03 03). *Resmi Gazete*. Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.430.pdf> adresinden alındı
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (1965, 07 02). *Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun* (Cilt 4). Resmi Gazete. Eylül 27, 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.633.pdf> adresinden alındı
- Tamer, M. A., & Özcan, M. (2014, Yaz). Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin mesleki Eğitimin Paydaşlarınca Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*(203).
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri. Epsilon.
- TDK. (2020, 04 30). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

- Terzioğlu, E. (2005). *İlköğretim Okulu Binalarının Fiziksel Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi*. (H. Ü. Enstitüsü, Dü.) Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Tezcan, M. (2014). Eğitimin Toplumsal Temelleri. V. v. Sönmez, & V. Sönmez (Dü.) içinde, *Eğitim Bilimine Giriş*. Anlara: Anı yayıncılık.
- Tezcan, M., & Sönmez, V. (2014). *Eğitimin Toplumsal Temelleri* (11 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tolga, T., Özcan, M., & Çelebi, N. (2017). *Eğitime Farklı Bakış*. (E. v. (Ed) Babaoğlan, Dü.) Ankara: Eyuder Yayınları.
https://www.researchgate.net/publication/322421131_Mesleki_ve_Genel_Lise_Ogrencilerinin_Sosyo-ekonomik_Statusu_Istanbul_Avrupa_Yakasi_Ornegi/link/5a58929845851529a2ef61cf/download adresinden alındı
- Tosun, C. (2001). *Din Eğitimine Giriş*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Tuncer, M. v. (2015). İmam Hatip Ortaokulunda Öğrencisi Bulunan Velilerin Okul Tercih nedenlerine Yönelik Görüşleri. *VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi* (s. 178-194). Nevşehir: Journal Of Educational Sciences.
- Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ünal, L. I. (1996). *Eğitim ve Yerleştirme Ekonomisi*. Ankara: Torun Matbaası.
- Varış, F. (1985). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Wikipedia. (2018, Şubat). *Ülkelere Göre Dinler*. Vikipedi Özgür Ansiklopedi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9Ckelere_g%C3%B6re_dinler
adresinden alındı
- WVS. (2020). *World Values Survey Wave 7 (2017-2020)*. World Values Survey:
file:///C:/Users/BB/Downloads/F00010561-World_Values_Survey_Wave_7_2017-2020_Turkey_v2.0.pdf adresinden alındı

- Yaprakgöl, S. (2019). *Ortaöğretime Geçiş Sınavları (Teog, Lgs) ile PISA, TIMSS Sınavları Matematik Sorularının Matematiksel ve Matematik Eğitimi Değerleri Açısından İncelenmesi*. (T. B. Enstitüsü, Dü.) Erzincan: Yayınlanmamış Yüksek İlsans Tezi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin, Ankara.
- Yıldız, R., Koçak, Ç. V., & Özdurak Sıngın, R. H. (2020). Öğrencilerin Spor Liselerini DSEçme Nedenleri ve Beklentilerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 72-83.
- YÖK. (2019, Ağustos). *Yök Lisans Atlası*. 01. 01., 2021 tarihinde Yüksek Öğretim Programı Atlası: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php> adresinden alındı
- Yüce, B. Ö. (2016). *Ortaöğretim (Lise) Öğrencilerinin Okul Seçimini Etkileyen Faktörler*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Zobar, A. (2006). *Ailelerin ve öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörler (Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği)*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

EK 1: Milli Eğitim Müdürlüğü Anket İzni.

EK 2: Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurul Başvuru Formu

EK 3: Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurul Başvuru Sonucu

EK 4: Ayrıntılandırılmış Onay Formu

EK 5: Araştırma İzni Başvuru Taahhütnamesi

EK 6: Araştırma Anket Soruları

EK 7: Özgeçmiş

EK 1

KARAMAN VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-99371540-605.01-22807681
Konu : Anket İzni

22/03/2021

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi
b) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Üniversitesinin 01.03.2021 tarihli ve 2117 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ile, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 520618040 numaralı öğrencisi Osman ASLAN "*İmam Hatip Ortaokul Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etmeme Sebepleri (Karaman İli Örneği)*" konulu anket çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı resmi Fen ve Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik çalışma yapmak istemektedir.

Bu kapsamda; söz konusu anket çalışması, komisyonumuzca incelenmiş ve Müdürlüğümüze bağlı resmi Fen ve Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik çalışma yapılmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir. Çalışmanın (a) Genelge esasları doğrultusunda yapılması, çalışma döneminde Koronavirüs (Covid-19) salgınının devam etmesi halinde sağlık tedbirlerine dikkat edilerek önlem alınması ve konuyla ilgili iş ve işlemlerin bu doğrultuda yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet ÇALIŞKAN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- İlgi Yazı ve Ekleri (24 sayfa)
- Değerlendirme Formu (1 sayfa)

OLUR
Oğuz ŞENLİK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres : Hamidiye Mahallesi Fevzi Paşa Caddesi No:18 Karaman/Merkez

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (338) 280 70 30

E-Posta: strateji70@meb.gov.tr

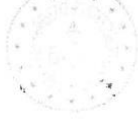
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Strateji Birimi

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşlemleri

İnternet Adresi: Faks:3382807099

KARAMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-99371540-605.01-22875198
Konu : Araştırma İzni

23.03.2021

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü)

- İlgi : a) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelge.
b) 01.03.2021 tarihli ve 2117 sayılı yazımız.
c) Valilik Makamının 22.03.2021 tarihli ve 22807681 sayılı Oluru.

İlgi (b) yazımızla; İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 520618040 numaralı öğrencisi Osman ASLAN "İmam Hatip Ortaokul Mezunlu Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih etmeme Sebepleri (Karaman İli Örneği)" konulu anket çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı resmi Fen ve Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik çalışma yapmak istemektedir. Bu bağlamda,

Müdürlüğümüze bağlı resmi Fen ve Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik ilgi (b) yazıda adı geçen öğrencinin anket yapma çalışma talebi Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile uygun görülmüştür.

Bu kapsamda, anket çalışmasının Valilik Makamının ilgi (c) onayında belirtilen şartlar doğrultusunda yapılması ve sonuç raporlarının Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Mehmet ÇALIŞKAN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
- İlgi (c) Valilik Oluru (1 sayfa)

Adres : Hamidiye Mahallesi Fevzi Paşa Caddesi No:18
70100 Karaman/Merkez
Telefon No : 0 (338) 280 70 36
E-Posta: strateji70@meh.gov.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile hazırlanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ebys>
Bilgi için: Strateji Birimi
Unvan : Memur
Faks: 3382807099

İnternet Adresi: www.karaman.meb.gov.tr

EK 2

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.01.2021-E.434

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-20292139-050.01.04-434
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Osman ASLAN
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Kurulumuz 30.12.2020 tarihinde toplanarak, "İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebepleri (Karaman İli Örneği)" başlıklı araştırmanızda kullanmak üzere kurula sunmuş olduğunuz Etik Kurul Başvuru Formunuzu uygun bularak imza altına almıştır. Araştırmanızın Etik Kurul Onay Formu ekte yer almaktadır. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek:2- Osman ARSLAN'ın Etik Kurul Onay Formu (2 sayfa)

Mevcut Elektronik İmzalar

NASUH USLU (Etik Kurulu Başkanlığı - Kurul Başkanı) 11.01.2021 18:00

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BELM75VA* Pin Kodu :79651

Belge Takip Adresi : <https://ebys.izu.edu.tr/enVision/Dogrula/0N3>

Adres:Halkalı Caddesi No: 281 Küçükçekmece/İstanbul
Telefon:444 97 98 Faks:+90 (212) 693 82 29
e-Posta:bilgi@izu.edu.tr Web:www.izu.edu.tr
Kep Adresi:izu@hs01.kep.tr

Bilgi için: Zeyneb Funda TEZ
Unvan: Yeminli Katip
Tel No: 2126929606

EK 3

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.01.2021-E.263

30.12.2020 tarihli ve 2020/12 sayılı Etik Kurulu karar ekidir.

 İstanbul Zaim Üniversitesi		İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU ARAŞTIRMA ETİK KURUL ONAY FORMU	
Tarih:	30.12.2020		
Sayı:	2020/12		
Ekler:	EK 1:Başvuru Dilekçesi EK 2:Etik Davranış Beyan Formu EK 3:Etik Kurul Başvuru Formu EK 4 :Anket ve Mülakat Soruları (6 Sayfa) EK 5:Ayrıntılandırılmış Onam Formu		
Yer:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğü		
İlgi:	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 01.12.2020 tarihli ve 6834 sayılı yazısı		
Katılımcılar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prof. Dr. Nasuh USLU Kurul Başkanı/ Rektör Yardımcısı 2. Prof. Dr. Ali GÜNEŞ Kurul Başkan V./ Müdür V. 3. Prof. Dr. Mustafa ATEŞ Üye/Dekan V. 4. Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ Üye/Dekan V. 5. Prof. Dr. Kadir CANATAN Üye/Öğretim Üyesi 6. Prof. Dr. Yahya Kemal YOGURTÇU Üye/Öğretim Üyesi 7. Bilal ŞAMAT Üye/Raportör		
Planlanan araştırma önerisi özeti aşağıdaki gibidir.			
Araştırmanın Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi		
Araştırmanın Başlığı:	İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebepleri (Karaman İli Örneği)		
Araştırmacılar ve adres bilgisi:	Öğrenci; Osman ASLAN – İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi e-po: @gmail.com Tel: Danışman; Dr. Öğr. Üyesi Faruk KANGER İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı		
Araştırmanın Süresi (ay):	1 Ay		
Araştırmanın Amacı:	Ortaokul eğitimini İmam Hatip okulunda alan bir öğrencinin İmam Hatip Lisesine devam etmemesini gerektirecek ne gibi durumların olduğunu saptamak, eksikliklerin neler olduğunu ve nelerden kaynaklandığını ortaya koymak, böylelikle ülkemizde din eğitiminin kalitesi ve kalıcılığını sağlamak adına katkı sunmak tezimizin amacını teşkil etmektedir. Ayrıca İmam Hatip okullarının çağın gereksinimlerine, öğrenci ve velilerin beklentilerine cevap verip vermediği gibi hususlar ortaya konularak öneriler sunmak amaçlanmaktadır.		
Araştırma Etiği:	Araştırmaya kurum izni ve gerekiyorsa veli izni alındıktan sonra başlanılacaktır. Araştırma Millî Eğitim Bakanlığının 2020/02 Sayılı Araştırma Uygulama İzinleri hakkında yayınladığı Genelge 'ye uygun olarak yapılacak olup; araştırmada kişisel veri toplanacağından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca kişisel verileri korumak amacıyla gerekli tüm tedbirler alınacak, gerekli her türlü yükümlülük özenle yerine getirilecektir. Çalışmanın bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçladığı, çalışmanın sonuçlarının sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı, çalışmanın sonuçlarının katılımcıların aleyhine olacak		

30.12.2020 tarihli ve 2020/12 sayılı Etik Kurulu kararı ektir.

	şekilde kullanılmayacağı, çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, cevapların tamamen gizli tutulacağı, çalışmaya katılanların kimliklerini açık edici davranışlardan kaçınılacağı ve çalışmaya katılanların katılım sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissetmeleri durumunda istedikleri zaman katılımlarını sona erdirebilecekleri bilgileri uygulanacak anketlerin başında yer almaktadır.
Araştırmada Kullanılacak Ölçme Araçları (adları) ve Kaynakları:	Öğrenciler için, nicel araştırma amaçlı üçlü likert ölçeğiyle hazırlanmış 28 soruluk anket; veliler için, nitel araştırma amaçlı için hazırlanmış 7 açık uçlu soruyla araştırma yapılacaktır. Sorular uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır.
Araştırmaya Katılacak Örneklem Sayısı, Örneklem Nereden ve Nasıl Seçileceği:	Araştırmaya Katılacak Örneklem Sayısı 350 öğrenci ve 30 veliden oluşmaktadır. Örneklem Karaman ili merkezinde bulunan İmam Hatip Liseleri dışındaki ortaöğretim kurumlarıdır. Bu okullarda okuyan 9. ve 10. Sınıfta olan ve İmam Hatip Ortaokullarından mezun olan öğrencilerin neden İmam Hatip Lisesini tercih etmediklerine dair bulgular elde edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca araştırmaya tabi olan öğrencilerden belli bir kesiminin velilerine ulaşılarak mülakat gerçekleştirilecektir. Böylelikle farklı açılardan durum tespiti yapılmaya çalışılacaktır.
Uygulamanın veya Ölçme Araçlarının Doldurma Süresi	5-10 dakika
KARAR	ARAŞTIRMA İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİNİN ETİK DURUŞUNA AYKIRI DEĞİLDİR.

(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'nun kararı tavsiye niteliğinde olup, üniversitemizle ilgili etik ilkelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacını taşımaktadır.)

*Bu belgenin araştırmayla ilgili kısımları başvuru tarafından doldurulmuştur.

Başkan

Prof. Dr. Nasuh USLU

Üye

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Üye

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ

Üye

Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU

Üye

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

Üye

Prof. Dr. Kadir CANATAN

Üye

Av. Bilal ŞAMAT

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 4

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebepleri (Karaman İli Örneği)." adıyla, Osman ASLAN tarafından 01.03.2021 / 01.12.2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Ortaokul eğitimini İmam Hatip okulunda alan bir öğrencinin İmam Hatip Lisesine devam etmemesini gerektirecek ne gibi durumların olduğunu saptanacak, eksikliklerin neler olduğunu ve nelerden kaynaklandığını ortaya konulacaktır.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma O Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Karaman il merkezinde bulunan İmam Hatip Liseleri dışında bütün resmi ortaöğretim kurumları (Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri, Anadolu Liseleri, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi).

Araştırma Uygulaması: O Anket O Görüşme

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Osman ASLAN

İletişim Bilgileri : @il.com

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Osman ASLAN

EK 5

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKUL VE KURUMLARDA GERÇEKLEŞTİRİLECEK ARAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA İZİNİ BAŞVURU TAAHHÜTNAMESİ

1. Araştırmayı boyunca anayasa/kanun ve yönetmeliklere uygun davranacağımı,
2. Araştırmayı yürüteceğim okulun/kurumun kurallarına uyacağımı,
3. Araştırmacı boyunca hiç kimseyi araştırmama/çalışmamı katılmaya zorlamayacağımı,
4. Araştırmayı/çalışmayı bana tahsis edilen mekân/sınıf ve zamanda gerçekleştireceğimi,
5. Araştırmacının olası fiziksel/ruhsal zararları konusunda katılımcıları bilgilendireceğimi,
6. Araştırmam/ çalışmam sırasında topladığım kişisel bilgileri koruyacağımı,
7. Araştırmam/çalışmam için gerektiği kadar veri toplayacağımı,
8. Araştırma/çalışma sırasında öğrencilerin derslerinde/çalışmalarında herhangi bir kayıplarının olmayacağını,
9. Araştırmam/çalışmam sırasında herhangi bir ticari faaliyette bulunmayacağımı, katılımcıları herhangi bir ürün/eser/tedaviye yönlendirmeyeceğimi,
10. Araştırma izin evraklarını okul yönetimine teslim edeceğimi,
11. Araştırma/çalışma sırasında izni olan evrakları kullanacağımı,
12. Tıbbi araştırmalarda araştırma/çalışmanın uygulama sırasında etik kurallara uyacağımı,
13. Araştırma/çalışma sırasında topladığım ses ve görüntü kayıtlarını güvenilir ortamlarda saklayacağımı ve araştırma/çalışma sonrasında imha edeceğimi,
14. Genelge hükümlerine aykırı davranmanı ve herhangi bir yanlış ifade, beyan ve maddi gerçeği gizleme gibi durumlarda adli ve idari işlemlerin yürütülmesini kabul edeceğimi,
15. İzin alınmış araştırmalarda/projelerde insanlarla ilgili yapılacak anket, görüşme, gözlem, alan araştırması, uygulama ve incelemelerde sağlık, güvenlik, insan hakları, mevcut mevzuat hükümleri, hukukun genel ilkelerini ihlal etmeyeceğimi ve etik ilkelere uyacağımı,
16. Araştırma ile ilgili sonuç raporlarını çalışmanın bitiş tarihinden itibaren 30 gün içinde izin aldığım birime ulaştıracağımı,

Kabul ettiğimi beyan ederim.

Araştırmacının Adı: İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebepleri (Karaman İli Örneği)

Araştırmacı: Osman ASLAN

Tarih İmza:

09/02/2021

İsim – Soyisim: Osman ASLAN

EK 6

İMAM HATİP ORTAOKULU MEZUNU ÖĞRENCİLERİN İMAM HATİP LİSESİNİ TERCİH ETMEME SEBEPLERİ (Anket Formu)

(KARAMAN ÖRNEĞİ)

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket formunda; İmam Hatip Ortaokulu Mezunu Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Etmeme Sebeplerini tespit etmeyi amaçlayan sorular bulunmaktadır. Sorulara vereceğiniz cevaplarla Yüksek Lisans tezime çok faydalı veriler sağlamış olacaksınız. Lütfen sorulardan size en uygun olanı seçeneği işaretleyiniz.

Gösterdiğiniz sabır ve ilgiden dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Osman ASLAN

Sosyal Bil. Enst. Yüksek Lis. Öğrencisi

Sevgili Öğrenciler, Aşağıdaki tabloda verilen maddeleri dikkatle okuyarak size en uygun seçeneği (x) işaretiyle işaretleyiniz. Lütfen cevapsız madde bırakmayınız.

		Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	
AİLE VE ÇEVRENİN ETKİSİ	1	İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailemin etkisi oldu	☐	☐	☐
	2	İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde ailem dışındaki diğer yakınlarımın etkisi oldu	☐	☐	☐
	3	İmam Hatip Lisesi dışında başka bir liseye gitmemde arkadaş çevremın etkisi oldu	☐	☐	☐
	4	Şu an okuduğum okulda ailemden veya yakınlarımdan biri okumakta olduğu için İmam Hatip Lisesi yerine bu okulu seçtim	☐	☐	☐
	5	Üyesi olduğum sivil Toplum Kuruluşu (Vakıf, Dernek vb.) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu.	☐	☐	☐
	6	İmam Hatip Ortaokulunda iken İmam Hatip Lisesini tercih etmemem için beni yönlendiren öğretmenler oldu	☐	☐	☐
	7	İmam Hatip Ortaokulundaki Din dersi öğretmenlerinin olumsuz davranışlarını gördüğüm için İmam Hatip Lisesinde okumayı düşünmedim	☐	☐	☐
BİREYSEL TERCİHLERİN ETKİSİ	8	İmam Hatip Lisesini tercih etmemek tamamen kendi kararımı	☐	☐	☐
	9	İmam Hatip Lisesine gitmem için aile ve yakın çevremden beni ikna etmeye çalışanlar oldu fakat ben yine de şimdiki okulumu seçtim	☐	☐	☐
	10	İmam Hatip Ortaokulunda okurken kendimi İmam Hatip okul kültürüne ait hissetmiyordum o yüzden İmam Hatip Lisesi bana soğuk ve/veya yabancı geliyordu	☐	☐	☐
	11	İmam Hatip Lisesinde kendimi baskı altında hissettiğim için tercih etmedim	☐	☐	☐
	12	(Kız öğrenciler için) Kıyafet özgürlüğüme önem vermem (veya başımı örtmek istememem) İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	☐	☐	☐
	13	İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerde kıyafet serbestliği olmasaydı (başörtüsü yasağı olsaydı) yine de şu anda okuduğum okulu tercih ederdim	☐	☐	☐
	14	Kur'an kursu öğreticiliği, vaizlik, İmamlık, müezzinlik gibi mesleklere sahip olmak istemediğim için İmam Hatip Lisesini seçmedim	☐	☐	☐
	15	İmam Hatip Lisesinde kız ve erkeklerin ayrı olması okul tercihimı etkiledi. Eğer kız erkek karışık olsaydı İmam Hatip Lisesini seçerdim	☐	☐	☐

OKUL VE EĞİTİMİN ETKİSİ	16	İmam Hatip Ortaokulunda okurken okulundan memnundum	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	17	İmam hatip Ortaokulunda yeteri kadar dini eğitim aldığımı düşündüğüm için İmam Hatip Lisesine devam etmeye gerek duymadım	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	18	İmam Hatip Ortaokulunda Kur'an-ı Kerim dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	19	İmam Hatip Ortaokulunda Arapça dersinin zor gelmesi İmam hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	20	İmam Hatip Lisesi meslek derslerinden (Kur'an, Arapça, Tefsir, Hadis, Kalam vs.) üniversite sınavında soru çıkmayacak olması tercihimizi etkiledi	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	21	Şu anda okuduğum lisede haftada iki saat zorunlu, iki saat de seçmeli din dersinin olması ve burada yeteri kadar dini eğitim alıyor olmam İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	22	İmam Hatip Liselerinin dinî eğitim beklentilerimi karşılayacak seviyede olduğunu düşünüyorum	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	23	İmam Hatip Liselerinin akademik başarısının iyi olduğunu düşünüyorum	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	24	Şu an okuduğum okulun eğitim kalitesinin Proje okulu olmayan İmam Hatip Liselerinden daha iyi durumda olduğunu düşünüyorum	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	25	İmam Hatip Lisesini tercih etmediğim için pişmanlık duyuyorum	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
SİYASİ DURUMUN ETKİSİ	26	Toplumda veya içinde bulunduğum çevrede İmam Hatip Liselerine karşı olumsuz bir bakış var ve bu benim İmam Hatip Lisesini tercih etmememde etkili oldu	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O
	27	Medyada İmam Hatip Liseleri ile ilgili yapılan tartışmalar beni olumsuz anlamda etkilediği için İmam Hatip Lisesini tercih etmedim	Katılıyorum O	Kararsızım O	Katılmıyorum O

Ebeveyn (Veli) Görüşme Formu (Mülakat)

Sayın Veli,

İmam Hatip Ortaokulu mezunu olup şu anda 9. ve 10. Sınıfta olan ve İmam Hatip Lisesine devam etmeyen öğrencilerin bu okulları tercih etmeme sebepleri ile ilgili bir araştırma yapıyorum. Araştırmamıza konu olan öğrenciler, İmam Hatip Ortaokulunda okudukları halde İmam Hatip Lisesine devam etmeyerek başka bir liseyi tercih etmiş öğrencilerdir. Konu ile ilgili anne babalar olarak sizlerin düşünce ve tutumlarının anlaşılmasının araştırma açısından yararlı olacağını düşünmekteyim. İzin verirseniz görüşmeyi sesli olarak kaydetmek istiyorum. Böylece hem zaman kaybını önleyebilecek, hem de sorulara vereceğiniz yanıtları ayrıntılı değerlendirme fırsatına sahip olacağım. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırma için kullanılacak ve kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Demografik Özellikler

- 1- Öğrenciye Yakınlığınız nedir?
- 2- Yaşınız kaç?
- 3- Yaşadığınız Yer (Köy/ilçe/il) neresi?
- 4- Öğrenim Durumunuz nedir?
- 5- Mesleğiniz nedir?
- 6- Ailenin aylık ortalama geliri?
- 7- Kaç kişilik bir ailesiniz?
- 8- Kaç çocuğunuz var?
- 9- Kendinizi dini/siyasi/kültürel olarak hangi kavramla tanımlarsınız?

Sorular

- 1- Çocuğunuzu niçin İmam Hatip ortaokuluna göndermişsiniz? Bu tam olarak kimin kararıydı?
- 2- Çocuğunuzun lise tercihi tam olarak kimin kararıydı?
- 3- Çocuğunuz İmam Hatip Lisesine gitmiş olsaydı onun geleceğiyle ilgili endişe duyar mıydınız? Niçin?
- 4- Çocuğunuzun şu an okuduğu okulla ilgili bir pişmanlığınız ya da kaygınız var mı? Nedir?
- 5- Eğer bir kız öğrenci velisiyseniz, hayat görüşü sebebiyle kızınızın başını örtmesi veya açması sizin okul seçiminizde etkili oldu mu? Nasıl?
- 6- Şu an okuduğu lisenin çocuğunuzun hayatına ve mesleğine ne gibi katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz? İmam Hatip Lisesinde okuyor olsaydı ne gibi dezavantajları olurdu?
- 7- Çocuğunuzu İmam Hatip Lisesine göndermemekteki en önemli sebep nedir?

Öğrenci Anket Formu

	Cinsiyetiniz?	Kız ( )	Erkek ( )
1	Yaşınız?	Lütfen belirtiniz(sadece yıl olarak).....	
2	Sınıfınız?	Lütfen yazınız	
3	Annenizin eğitim düzeyi nedir? (en son mezun olduğu eğitim kademesi)	İlköğretim (ilkokul ya da ortaokul) ( ) Ortaöğretim (lise) ( ) Yükseköğretim ( ) Diğer (lütfen belirtiniz).....	
4	Babanızın eğitim düzeyi nedir? (en son mezun olduğu eğitim kademesi)	İlköğretim (ilkokul ya da ortaokul) ( ) Ortaöğretim (lise) ( ) Yükseköğretim ( ) Diğer (lütfen belirtiniz).....	
5	Annenizin mesleği nedir?	Lütfen belirtiniz	
6	Babanızın mesleği nedir?	Lütfen belirtiniz	
7	Ailenizin ortalama aylık geliri (TL) ne kadar?	0-2.000 ( )	2.001 - 4.000 ( ) 4.001-7.000 ( )
8	Ailenizle yaşadığımız yer neresi?	İl ( )	İlçe ( ) Kasaba ( )
9	Ailenizi nasıl tanımlarsınız?	Dindar ( )	Muhafazakar ( ) Laik ( )
		Demokrat ( )	Milliyetçi ( ) Diğer (yazınız).....
10	LGS' den kaç puan aldınız?	Lütfen belirtiniz	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Osman ASLAN

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, 2019, İstanbul.

Lisans: Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, 2008.

Ortaokul- Lise: Karaman İmam Hatip Lisesi, 1990 – 1995.

İlkokul: Sudurağı İlköğretim Okulu, 1985 – 1989.

B. MESLEKİ DENEYİM

2004 – 2010: Diyanet İşleri Başkanlığı, İmam Hatiplik (Karaman)

2011– 2016: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursu Öğreticiliği (Karaman)

2016-2017: Milli Eğitim Bakanlığı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (Hatay, İskenderun)

2017-2018: Milli Eğitim Bakanlığı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (Kocaeli, İzmit)

2019 - 2020: Milli Eğitim Bakanlığı, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenliği (Kocaeli, Kandıra)

2020- : Milli Eğitim Bakanlığı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (Karaman)